

เอกสารประกอขบการสัมมนา

เรื่อง

“บทบาทของผู้นำทางการเมืองในการพัฒนาท้องถิ่น”

จัดโดย

คณะกรรมการจัดการพัฒนาการเมือง สภาผู้แทนราษฎร

วันศุกร์ที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๖

ณ หอประชุมอำเภอสีจ้ออำเภอ อำเภอสีจ้ออำเภอ

จังหวัดอำนาจเจริญ

รวบรวมโดย

กลุ่มงานคณะกรรมการพัฒนาการเมือง

สำนักกรรมการ ๓

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สารบัญ

	หน้า
❁ โครงการสัมมนา	-
❁ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕	๑ - ๖๐
❁ การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย	๖๑ - ๖๓
❁ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๔๒	๖๔ - ๙๓
❁ บทบาทของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภากับการระงับข้อพิพาท ด้วยสันติวิธี	๙๔ - ๑๑๑
❁ สารความรู้เกี่ยวกับบทบาท อำนาจและหน้าที่ของ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา	๑๑๒ - ๑๒๒

โครงการสัมมนา

เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในการกระบวนการพัฒนาการเมือง
เรื่อง “บทบาทของผู้นำทางการเมืองในการพัฒนาท้องถิ่น”

จัดโดย

คณะกรรมการพัฒนาการเมือง สภาผู้แทนราษฎร

วันศุกร์ที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๖

ณ หอประชุมอำเภอถืออำนาจ อำเภอถืออำนาจ จังหวัดอำนาจเจริญ

หลักการและเหตุผล

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการยกร่างมากที่สุด เนื้อหาสาระจึงเป็นรัฐธรรมนูญที่ได้ให้ความสำคัญและเน้นการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ตลอดจนปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองให้มีเสถียรภาพและประสิทธิผลมากขึ้น อันจะนำไปสู่การพัฒนาระบบการเมืองการปกครองของประเทศในทิศทางที่ถูกต้อง เหมาะสม ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

คณะกรรมการพัฒนาการเมือง สภาผู้แทนราษฎร เป็นองค์กรหนึ่งของฝ่ายนิติบัญญัติซึ่งเกิดขึ้นโดยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๕ และข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๘๐ (๒๐) ที่ได้กำหนดให้สภาผู้แทนราษฎร ตั้งคณะกรรมการสามัญและให้คณะกรรมการพัฒนาการเมือง มีอำนาจหน้าที่ **กระทำกิจการ พิจารณา สอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและเผยแพร่การปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แผนพัฒนาการเมือง รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบังคับใช้รัฐธรรมนูญ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง** อันเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งคณะกรรมการฯ ได้พิจารณาและเล็งเห็นความสำคัญในการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจ และเพื่อเป็นการสร้างทัศนคติที่ถูกต้องในด้านการพัฒนาและส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ผู้นำทางการเมืองระดับชาติและตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นทุกระดับได้มีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทของตนในทางที่จะเป็นผู้นำและริเริ่มให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่น สมดังเจตนารมณ์และภาระหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาการเมืองต่อไป

วัตถุประสงค์ของการสัมมนา

๑. เพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้นำในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการพัฒนาทางการเมือง อันจะนำไปสู่การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่น

๒. เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน ผู้นำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทุกระดับ ในแนวทางของการพัฒนาท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของการพัฒนาการเมือง

๓. เพื่อรวบรวมและสรุปประเด็นปัญหาที่เป็นอุปสรรค ข้อขัดข้องในทางปฏิบัติแล้วนำมาพิจารณาหาแนวทางแก้ไข และเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ และระเบียบต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับการปฏิบัติ เพื่อให้การพัฒนาการเมืองดำเนินไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

รูปแบบการสัมมนา

๑. อภิปรายโดยวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิของคณะกรรมการพัฒนาการเมืองและผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๒. ถาม – ตอบปัญหาและอภิปรายแสดงความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมสัมมนา

ผู้รับผิดชอบโครงการ

คณะกรรมการพัฒนาการเมือง สภาผู้แทนราษฎร

งบประมาณ

จากสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

วัน เวลา และสถานที่สัมมนา

วันศุกร์ที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๖ เวลา ๐๘.๐๐ - ๑๖.๐๐ นาฬิกา ณ หอประชุม
ลืออำนาจ อำเภอลืออำนาจ จังหวัดอำนาจเจริญ

ผู้เข้าร่วมสัมมนา ประมาณ ๑,๐๐๐ คน ประกอบด้วย

๑. ประธานกรรมการบริหาร ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล แพทย์ประจำตำบล กำนัน
ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ในจังหวัดอำนาจเจริญ
๒. ประธานสภาเทศบาล นายกเทศมนตรี และสมาชิกสภาเทศบาลในจังหวัด
อำนาจเจริญ
๓. ผู้นำท้องถิ่นในระดับต่าง ๆ
๔. ผู้บริหารของส่วนราชการต่าง ๆ ในจังหวัดอำนาจเจริญ
๕. สื่อมวลชนในจังหวัดอำนาจเจริญ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. คณะกรรมการการพัฒนาการเมืองได้มีโอกาสพบและแลกเปลี่ยน
ความคิดเห็นกับกลุ่มเป้าหมายในระดับรากหญ้า ซึ่งเป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาระบบ
ประชาธิปไตยพื้นฐาน ซึ่งได้แก่ ผู้นำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอำนาจเจริญ
และสามารถได้รับทราบความคิดเห็นตามหัวข้อการสัมมนา เพื่อประโยชน์ในการกำหนด
แนวทางการพัฒนาการเมืองที่ถูกต้องต่อไป

๒. บุคลากรที่เข้าร่วมสัมมนา ซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปกครองท้องถิ่น ระดับนโยบายได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระบุประเด็นหลัก ๆ ของปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นและระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่ระดับพื้นฐานของประเทศ ทำให้ได้เกิดการบูรณาการในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองในระดับท้องถิ่นร่วมกัน ซึ่งจะเป็นการสอดคล้องกับหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาการเมือง

๓. ข้อซักถามและความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมสัมมนา จะเป็นเสมือนข้อมูลที่ได้จากการประชาพิจารณ์และจะได้นำเสนอต่อคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อประกอบการพิจารณาแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติ
การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น
หรือผู้บริหารท้องถิ่น
พ.ศ. ๒๕๔๕

สารบัญ

	มาตรา	หน้า
พระราชบัญญัติการเลือกตั้ง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๕		
หมวด ๑ บททั่วไป	๖ - ๑๒	๖
หมวด ๒ เขตเลือกตั้ง หน่วยเลือกตั้ง และที่เลือกตั้ง	๑๓ - ๑๘	๘
หมวด ๓ การดำเนินการเลือกตั้ง	๑๙ - ๓๒	๑๑
หมวด ๔ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งและบัญชีรายชื่อ ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง	๓๓ - ๔๓	๑๘
หมวด ๕ ผู้สมัคร การสมัครรับเลือกตั้ง และตัวแทนผู้สมัคร	๔๔ - ๕๓	๒๔
หมวด ๖ ค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งและ วิธีหาเสียงเลือกตั้ง	๕๔ - ๖๔	๒๙
หมวด ๗ การลงคะแนนเลือกตั้ง	๖๕ - ๘๖	๓๔
หมวด ๘ การนับคะแนนเลือกตั้งและการประกาศ ผลการเลือกตั้ง	๘๗ - ๑๐๑	๔๐
หมวด ๙ การคัดค้านการเลือกตั้ง	๑๐๒ - ๑๐๔	๔๗
หมวด ๑๐ การควบคุมการเลือกตั้ง	๑๐๕ - ๑๐๘	๔๘
หมวด ๑๑ บทกำหนดโทษ	๑๐๙ - ๑๓๕	๕๑
บทเฉพาะกาล	๑๓๖ - ๑๓๗	๕๗

พระราชบัญญัติ
การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น
พ.ศ. ๒๕๔๕

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๕
เป็นปีที่ ๕๗ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา ๓๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป แต่จะใช้บังคับแก่การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทใดและเมื่อใดให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

การดำเนินการตราพระราชกฤษฎีกาตามวรรคหนึ่ง ให้นายกรัฐมนตรีรับฟังข้อเสนอแนะของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

มาตรา ๓ เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บังคับพระราชบัญญัตินี้แก่การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทใดแล้ว ให้ยกเลิกกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทนั้นดังต่อไปนี้

(๑) พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครและผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๓๑

(๒) พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด พุทธศักราช ๒๔๘๒

(๓) พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๘๕

(๔) พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๙๘

(๕) พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๗

(๖) พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๒๓

(๗) พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด (ฉบับที่ ๖) พ.ศ.

(๘) พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลพุทธศักราช ๒๔๘๒

(๙) พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.

๒๔๘๕

(๑๐) พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.

๒๔๙๖

(๑๑) พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล (ฉบับที่ ๔) พ.ศ.

๒๕๐๑

(๑๒) พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล (ฉบับที่ ๕) พ.ศ.

๒๕๑๑

(๑๓) พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล (ฉบับที่ ๖) พ.ศ.

๒๕๑๗

(๑๔) พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล (ฉบับที่ ๗) พ.ศ.

๒๕๑๗

(๑๕) พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล (ฉบับที่ ๘) พ.ศ.

๒๕๒๓

(๑๖) พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล (ฉบับที่ ๙) พ.ศ.

๒๕๓๘

(๑๗) พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ.

๒๕๔๑

ในกรณีที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทอื่น เมื่อมีพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บังคับพระราชบัญญัตินี้แก่การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภท

ขึ้นนั้นก่อนให้กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทอื่น ซึ่งถูกยกเลิกไปตามวรรคหนึ่งยังคงให้ใช้บังคับแก่การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งยังมีให้มีพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บังคับพระราชบัญญัตินี้

เมื่อให้มีพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บังคับพระราชบัญญัตินี้แก่การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทใดแล้ว บรรดาบทกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศหรือคำสั่งใดที่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้แทน

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” หมายความว่า องค์กรการบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์กรบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง

“สภาท้องถิ่น” หมายความว่า สภาองค์กรการบริหารส่วนจังหวัด สภาเทศบาล สภาองค์กรบริหารส่วนตำบล สภากรุงเทพมหานคร สภาเมืองพัทยา และสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

“ผู้บริหารท้องถิ่น” หมายความว่า คณะผู้บริหารท้องถิ่น

“หัวหน้าพนักงานส่วนท้องถิ่น” หมายความว่า ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ปลัดเทศบาล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดกรุงเทพมหานคร ปลัดเมืองพัทยา และหัวหน้าพนักงานหรือหัวหน้าข้าราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

“คณะกรรมการการเลือกตั้ง” หมายความว่า คณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง

“คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด” หมายความว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะ

กรรมการการเลือกตั้ง

“นายอำเภอ” หมายความว่ารวมถึง ผู้อำนวยการเขตและปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ

“เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย” หมายความว่าข้าราชการตำรวจหรือข้าราชการพลเรือนหรือข้าราชการทหารหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือสมาชิกอาสา รักษาดินแดนหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ที่ได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำที่เลือกตั้ง

“ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง” หมายความว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

“ผู้สมัคร” หมายความว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

“ผู้ได้รับเลือกตั้ง” หมายความว่าผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

“การเลือกตั้ง” หมายความว่า การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

“วันเลือกตั้ง” หมายความว่าวันที่กำหนดให้เป็นวันเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

“เขตเลือกตั้ง” หมายความว่าท้องที่ที่กำหนดเป็นเขตเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

“หน่วยเลือกตั้ง” หมายความว่าท้องถิ่นที่กำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทำการลงคะแนนเลือกตั้ง ณ ที่เลือกตั้งใดที่เลือกตั้งหนึ่ง

“ที่เลือกตั้ง” หมายความว่าสถานที่ที่กำหนดให้ทำการลงคะแนนเลือกตั้งและให้หมายความรวมถึงบริเวณที่กำหนดขึ้นโดยรอบที่เลือกตั้ง

“จังหวัด” หมายความว่ารวมถึง กรุงเทพมหานคร

“อำเภอ” หมายความว่ารวมถึง เขตและกิ่งอำเภอ

“ตำบล” หมายความว่ารวมถึง แขวง

“ศาลากลางจังหวัด” หมายความว่ากรุงเทพมหานคร
“ที่ว่าการอำเภอ” หมายความว่ารวมถึง สำนักงานเขตและที่ว่าการกิ่งอำเภอ

“เทศบาล” หมายความว่ารวมถึง เมืองพัทยา และองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้นเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ

มาตรา ๕ ให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งรักษาการตามพระราชบัญญัติ
นี้ และให้มีอำนาจออกประกาศ ระเบียบ ข้อกำหนด หรือคำสั่งของคณะกรรมการ
การเลือกตั้งเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

หมวด ๑

บททั่วไป

มาตรา ๖ ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัคร
ได้ไม่เกินจำนวนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่จะพึงมีในเขตเลือกตั้ง
การเลือกตั้ง ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

มาตรา ๗ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการเลือกตั้งภายในสี่สิบ
ห้าวันนับแต่วันที่สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นดำรงตำแหน่งครบวาระ
หรือภายในหกสิบวันนับแต่วันที่สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นพ้นจาก
ตำแหน่งเพราะเหตุอื่นใดนอกจากครบวาระ เว้นแต่วาระการดำรงตำแหน่งของ
สมาชิกสภาท้องถิ่นจะเหลืออยู่ไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจมีคำสั่งขยายนวาระเวลาให้มีการ
เลือกตั้งตามวาระหนึ่งได้ตามความจำเป็นเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษ โดยต้องระบุ

เหตุผลการมีคำสั่งดังกล่าวด้วย

ในการจัดให้มีการเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการจัดการเลือกตั้ง

มาตรา ๘ เมื่อมีกรณีที่ต้องมีการเลือกตั้งให้ผู้อำนวยความสะดวกการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามมาตรา ๑๙ ประกาศให้มีการเลือกตั้ง ซึ่งอย่างน้อยต้องมีเรื่อง ดังต่อไปนี้

(๑) วันเลือกตั้ง

(๒) วันรับสมัครเลือกตั้ง ซึ่งต้องให้มีการเริ่มรับสมัครไม่เกินสิบวันนับแต่วันประกาศให้มีการเลือกตั้ง และต้องกำหนดวันรับสมัครไม่น้อยกว่าห้าวัน

(๓) สถานที่รับสมัครเลือกตั้ง

(๔) จำนวนสมาชิกสภาท้องถิ่นที่จะมีการเลือกตั้งในแต่ละเขตเลือกตั้ง

(๕) จำนวนเขตเลือกตั้ง ซึ่งต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับอำเภอหรือตำบลหรือเขตท้องถิ่นที่อยู่ภายในเขตเลือกตั้ง

(๖) หลักฐานการสมัครรับเลือกตั้ง

การกำหนดตาม (๑) (๒) (๔) และ (๕) ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดก่อน

ประกาศตามวรรคหนึ่ง ให้ปิดไว้ ณ ที่ทำการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น และสถานที่อื่นตามที่ผู้อำนวยความสะดวกการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นสมควร

มาตรา ๙ ให้ผู้อำนวยความสะดวกทะเบียนกลางตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรมีหน้าที่จัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งของแต่ละหน่วยเลือกตั้งจากทะเบียนรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้งให้ถูกต้องตามความจริง

มาตรา ๑๐ ให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งทั้งหมด เว้นแต่ค่าใช้จ่ายของคณะกรรมการการเลือกตั้งและคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด

ในกรณีที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีรายได้ไม่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาจัดสรรเงินอุดหนุนให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นตามความจำเป็น

มาตรา ๑๑ เพื่อให้การดำเนินการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัตินี้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย สุจริต และเที่ยงธรรม นอกจากอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจออกระเบียบเกี่ยวกับวิธีการและระยะเวลาในการดำเนินการในเรื่องใด ๆ ได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ระเบียบดังกล่าวต้องไม่มีผลเป็นการตัดสิทธิหรือลงโทษบุคคลใด และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

มาตรา ๑๒ ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจออกประกาศให้ยื่นหรือขยายระยะเวลาหรืองดเว้นการดำเนินการที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัตินี้ เฉพาะในการเลือกตั้งนั้นเพื่อให้เหมาะสมแก่การดำเนินการเลือกตั้งใหม่ให้เป็นไปโดยรวดเร็ว สุจริต และเที่ยงธรรมได้

หมวด ๒

เขตเลือกตั้ง หน่วยเลือกตั้ง และที่เลือกตั้ง

มาตรา ๑๓ การกำหนดเขตเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(๑) การเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครให้ถือเขตเป็นเขตเลือกตั้ง ถ้าเขตใดมีจำนวนราษฎรตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่ประกาศในปีสุดท้ายก่อนปีที่มีการเลือกตั้งเกินหนึ่งแสนคน ให้แบ่งเขตนั้นออกเป็นเขตเลือกตั้งโดยถือเกณฑ์จำนวนราษฎรหนึ่งแสนคน เศษของหนึ่งแสนถ้าเกินห้าหมื่น ให้เพิ่มเขตเลือกตั้งในเขตนั้นได้อีกหนึ่งเขตเลือกตั้ง

(๒) การเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ให้ถือเขตอำเภอเป็นเขตเลือกตั้ง ในกรณีที่อำเภอใดมีสมาชิกได้เกินกว่าหนึ่งคน ให้แบ่งเขตอำเภอเป็นเขตเลือกตั้ง เท่ากับจำนวนสมาชิกที่จะพึงมีในอำเภอนั้น

(๓) การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบล ให้แบ่งเขตเทศบาลเป็นสองเขตเลือกตั้ง การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมือง ให้แบ่งเขตเทศบาลเป็นสามเขตเลือกตั้ง การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครหรือการเลือกตั้งสมาชิกสภาเมืองพัทยา ให้แบ่งเขตเทศบาลหรือเขตเมืองพัทยาเป็นสี่เขตเลือกตั้ง และต้องมีจำนวนสมาชิกสภาเทศบาลเท่ากันทุกเขตเลือกตั้ง

(๔) การเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ให้ถือเขตหมู่บ้านเป็นเขตเลือกตั้ง

(๕) การเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นให้ถือเขตขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นเขตเลือกตั้ง เว้นแต่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา ๑๔ ในการแบ่งเขตเลือกตั้ง ต้องพยายามจัดให้มีจำนวนราษฎรในแต่ละเขตเลือกตั้งใกล้เคียงกันมากที่สุดและต้องแบ่งพื้นที่ของแต่ละเขตเลือกตั้งให้ติดต่อกัน ในเขตเทศบาลหรือเขตชุมชนหนาแน่นอาจกำหนดให้ใช้แนวถนนตรอกหรือซอย คลอง หรือแม่น้ำเป็นแนวเขตของเขตเลือกตั้งได้ สำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร มีให้นำพื้นที่เพียงบางส่วนของเขตหนึ่งไปรวมกับเขตอื่น

มาตรา ๑๕ เพื่อประโยชน์ในการแบ่งเขตเลือกตั้งตามมาตรา ๑๔ ให้ผู้อำนวยการทะเบียนกลางตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรมีหน้าที่แจ้งรายละเอียดของจำนวนราษฎรเป็นรายจังหวัด รายอำเภอ รายเทศบาล รายองค์การบริหารส่วนตำบล รายตำบล และรายหมู่บ้านให้คณะกรรมการการเลือกตั้งทราบภายในยี่สิบวันนับแต่วันที่ผู้อำนวยการทะเบียนกลางประกาศจำนวนราษฎรทั่วประเทศ

ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงเขตจังหวัด เขตอำเภอ เขตเทศบาล เขตองค์การบริหารส่วนตำบล เขตตำบล หรือเขตหมู่บ้าน ให้ปลัดกระทรวงมหาดไทยมีหน้าที่แจ้งการเปลี่ยนแปลงให้คณะกรรมการการเลือกตั้งทราบภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่มีการเปลี่ยนแปลง

มาตรา ๑๖ การกำหนดเขตเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นให้เขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นเขตเลือกตั้ง

มาตรา ๑๗ ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดหน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้งที่จะพึงมีในแต่ละเขตเลือกตั้ง

การกำหนดหน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง ให้กระทำก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่ายี่สิบวัน โดยให้ทำเป็นประกาศปิดไว้ ณ ที่ทำการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น และสถานที่อื่นที่เห็นสมควร รวมทั้งให้จัดทำแผนที่สังเขปแสดงเขตของหน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้งไว้ด้วย

การเปลี่ยนแปลงเขตของหน่วยเลือกตั้งหรือที่เลือกตั้ง ให้กระทำได้โดยประกาศก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบวัน เว้นแต่ในกรณีฉุกเฉินจะประกาศเปลี่ยนแปลงก่อนวันเลือกตั้งน้อยกว่าสิบวันก็ได้ และให้นำความในวรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๘ การกำหนดหน่วยเลือกตั้งตามมาตรา ๑๗ ให้คำนึงถึงความสะดวกในการเดินทางมาใช้สิทธิเลือกตั้งของราษฎรตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(๑) ให้ใช้เขตหมู่บ้านเป็นเขตของหน่วยเลือกตั้ง ในกรณีที่หมู่บ้านใดมีผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนน้อย จะให้รวมหมู่บ้านตั้งแต่สองหมู่บ้านขึ้นไปเป็นหน่วยเลือกตั้งเดียวกันก็ได้ สำหรับในเขตเทศบาล เขตกรุงเทพมหานคร หรือเขตชุมชนหนาแน่น อาจกำหนดให้ใช้แนวถนน ตรอกหรือซอย คลอง หรือแม่น้ำเป็นแนวเขตของหน่วยเลือกตั้งก็ได้

(๒) ให้ถือเกณฑ์จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งหน่วยเลือกตั้งละแปดร้อยคนเป็นประมาณ แต่ถ้าเห็นว่าไม่เป็นการสะดวกหรือไม่ปลอดภัยในการไปลงคะแนนเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จะกำหนดหน่วยเลือกตั้งเพิ่มขึ้นโดยให้มีจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งน้อยกว่าจำนวนดังกล่าวก็ได้

ที่เลือกตั้งตามมาตรา ๑๗ ต้องเป็นสถานที่ที่ประชาชนเข้าออกได้สะดวกและมีป้ายหรือเครื่องหมายอื่นใดเพื่อแสดงขอบเขตบริเวณของที่เลือกตั้งตามลักษณะของท้องที่และภูมิประเทศไว้ด้วย และเพื่อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือเพื่อความปลอดภัยของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะกำหนดที่เลือกตั้งนอกเขตของหน่วยเลือกตั้งก็ได้ แต่ต้องอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับหน่วยเลือกตั้งนั้น

หมวด ๓

การดำเนินการเลือกตั้ง

มาตรา ๑๘ เมื่อมีกรณีที่ต้องมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใด ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดแต่งตั้งหัวหน้าพนักงานส่วนท้องถิ่นเป็นผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแต่งตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยหัวหน้าพนักงานส่วนท้องถิ่นนั้น และกรรมการ

อื่นอีกไม่น้อยกว่าสี่คนแต่ไม่เกินหกคน เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดให้มีการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัตินี้ และต้องปฏิบัติตามประกาศ ระเบียบ ข้อกำหนด คำสั่ง หรือการมอบหมายของคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด

การสรรหา การแต่งตั้ง ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

มาตรา ๒๐ ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) รับสมัครเลือกตั้ง
- (๒) กำหนดหน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้ง
- (๓) แต่งตั้งและจัดอบรมเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง
- (๔) ตรวจสอบบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และดำเนินการเพิ่มชื่อหรือถอนชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
- (๕) ดำเนินการเกี่ยวกับการลงคะแนนเลือกตั้ง การนับคะแนนเลือกตั้ง และการประกาศผลการนับคะแนนเลือกตั้ง
- (๖) จัดให้มีหีบบัตรเลือกตั้งและวัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับการเลือกตั้ง
- (๗) ดำเนินการอื่นอันจำเป็นเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ได้ตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดอาจแต่งตั้งหรือมอบหมายให้คณะบุคคลหรือบุคคลใดเป็นผู้ช่วยเหลือในการปฏิบัติหน้าที่ได้ตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

มาตรา ๒๑ คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอแนะและให้ความเห็นชอบในการกำหนดหน่วยเลือกตั้งที่เลือกตั้ง และการแต่งตั้งเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งของผู้อำนวยความสะดวกการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(๒) ตรวจสอบและให้ความเห็นชอบในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และการเพิ่มชื่อหรือถอนชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

(๓) กำกับดูแล และอำนวยความสะดวกการเลือกตั้ง การลงคะแนนเลือกตั้ง การนับคะแนนเลือกตั้ง และการประกาศผลการนับคะแนนเลือกตั้ง

(๔) กำหนดสถานที่รวบรวมผลคะแนน และรวบรวมผลคะแนนของทุกหน่วยเลือกตั้ง และรายงานผลการเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด

(๕) ปฏิบัติการใดตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น หรือตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดมอบหมาย

เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดมีอำนาจแต่งตั้งหรือมอบหมายให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะบุคคลหรือบุคคลใดเป็นผู้ช่วยเหลือในการปฏิบัติงานในการเลือกตั้งได้ตามสมควร

มาตรา ๒๒ เพื่อประโยชน์ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจมีคำสั่งให้นายอำเภอดำเนินการในเรื่องใดที่เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยความสะดวกการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัตินี้ได้โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ในกรณีที่นายอำเภอได้รับคำสั่งให้ดำเนินการในเรื่องใดตามวรรคหนึ่ง ให้บรรดาอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยความสะดวกการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัตินี้ในเรื่องนั้นเป็นอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอ

มาตรา ๒๓ ก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่ายี่สิบวัน ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่งตั้งผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง ดังต่อไปนี้

(๑) ผู้อำนวยการประจำหน่วยเลือกตั้งหนึ่งคน

(๒) คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งจำนวนเจ็ดคน ประกอบด้วย ประธานกรรมการหนึ่งคนและกรรมการอีกหกคน มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการลงคะแนนเลือกตั้งและการนับคะแนนเลือกตั้งในที่เลือกตั้งของแต่ละหน่วยเลือกตั้ง

ในการประชุมเพื่อวินิจฉัยปัญหาในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งต้องมีกรรมการอยู่ในการประชุมนั้นไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดที่มีอยู่ และการลงมติให้ใช้เสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ในกรณีที่คะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานออกเสียงชี้ขาด

ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่งตั้งเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำที่เลือกตั้งอย่างน้อยที่เลือกตั้งละสองคน

หลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้ง รวมทั้งอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการประจำหน่วยเลือกตั้ง คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง และเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำที่เลือกตั้งให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

มาตรา ๒๔ ในวันเลือกตั้ง ถ้าถึงเวลาเปิดการลงคะแนนเลือกตั้งแล้วมีกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมาปฏิบัติหน้าที่ไม่ครบเจ็ดคน ให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเท่าที่มีอยู่ในขณะนั้นแต่งตั้งผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งจนครบเจ็ดคนไปพลางก่อนจนกว่ากรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งที่ได้รับแต่งตั้งไว้แล้วจะมาปฏิบัติหน้าที่ เว้นแต่ในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งสำรองไว้ให้ผู้นั้นเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน

มาตรา ๒๕ เมื่อมีการเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นจัดให้พนักงานส่วนท้องถิ่นช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในกรณีที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีพนักงานส่วนท้องถิ่นไม่เพียงพอในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจร้องขอต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อมีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ในจังหวัดนั้นให้ช่วยเหลือในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเลือกตั้งได้

ให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างซึ่งได้รับคำสั่งตามวรรคสองมีหน้าที่ปฏิบัติตามที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมอบหมาย

มาตรา ๒๖ นอกจากหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมอบหมายหรือสั่งการ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ และพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในการเลือกตั้ง

ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอจัดให้มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำที่เลือกตั้งตามที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร้องขอ

มาตรา ๒๗ ในกรณีที่มีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ให้ผู้พบการกระทำความผิดแจ้งต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือเจ้าหน้าที่

รักษาความสงบเรียบร้อยในการเลือกตั้งหรือเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำที่เลือกตั้ง

ถ้าผู้พบการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งหรือเจ้าหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยในการเลือกตั้ง หรือเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำที่เลือกตั้งให้ดำเนินการกล่าวโทษหรือดำเนินการตามอำนาจหน้าที่

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยในการเลือกตั้งหรือเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำที่เลือกตั้งพบการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ในวันเลือกตั้ง หรือได้รับแจ้งโดยมีพยานหลักฐานอันน่าเชื่อถือ และผู้กระทำความผิดยังปรากฏตัวอยู่ในบริเวณที่เลือกตั้งให้เจ้าหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยหรือเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำที่เลือกตั้งใช้อำนาจจับกุมและควบคุมตัวผู้กระทำความผิดส่งพนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไป โดยให้ถือว่า เป็นกรณีพบการกระทำผิดซึ่งหน้า

มาตรา ๒๘ ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ผู้สมัคร ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง หรือผู้มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในการเลือกตั้งตามมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง แจ้งต่อพนักงานสอบสวนว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือในกรณีที่พนักงานสอบสวนทราบถึงการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนทันทีโดยไม่ต้องมีผู้ร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ

มาตรา ๒๙ ในกรณีที่มีข้อเท็จจริงปรากฏแก่คณะกรรมการการเลือกตั้งว่าข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ กระทำการใด ๆ โดยมีขอบข่ายอำนาจหน้าที่อันเป็นการก่อกวนแก่งผู้สมัครใด ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมี

อำนาจหรือมอบหมายให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสั่งให้ยุติหรือระงับการกระทำนั้นได้

มาตรา ๓๐ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้อำนวยการประจำหน่วยเลือกตั้ง กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง และผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๓๑ ค่าตอบแทนของกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นายอำเภอ กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง และผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้เป็นไปตามที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดตามบัญชีค่าตอบแทนหรือมาตรฐานกลางในการจ่ายค่าตอบแทนซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดไว้ โดยคำนึงถึงอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบและความแตกต่างของปริมาณงานในการดำเนินการเลือกตั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภทหรือแต่ละแห่ง

มาตรา ๓๒ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดพิมพ์ควบคุมการพิมพ์ และจัดส่งบัตรเลือกตั้ง และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายในการจัดพิมพ์บัตรเลือกตั้ง

หมวด ๔

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งและบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

มาตรา ๓๓ บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

- (๑) มีสัญชาติไทย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติต้องได้สัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี
- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ในวันที่ ๑ มกราคมของปีที่มีการเลือกตั้ง
- (๓) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันเลือกตั้ง และ
- (๔) คุณสมบัติอื่นที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด

ในกรณีที่มีการย้ายทะเบียนบ้านออกจากเขตเลือกตั้งหนึ่งไปยังอีกเขตเลือกตั้งหนึ่งภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเดียวกัน อันทำให้บุคคลมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันน้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันเลือกตั้งให้บุคคลนั้นมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านครั้งสุดท้ายเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปี

มาตรา ๓๔ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้งเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง

- (๑) วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
- (๒) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช
- (๓) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย
- (๔) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

(๕) มีลักษณะอื่นตามที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด

มาตรา ๓๕ ผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๓๓ และไม่มีลักษณะต้องห้ามตาม มาตรา ๓๔ มีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เว้นแต่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งได้แจ้งเหตุดังต่อไปนี้ต่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จะไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งก็ได้

- (๑) เจ็บป่วยไม่ว่าถึงขนาดต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลหรือไม่
- (๒) มีร่างกายทุพพลภาพจนไม่สะดวกในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
- (๓) มีอายุเกินเจ็ดสิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
- (๔) ไม่อยู่ในภูมิลำเนาในเวลาเลือกตั้ง
- (๕) เหตุอื่นที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การแจ้งเหตุตามวรรคหนึ่ง ให้ทำเป็นหนังสือยื่นต่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งรับผิดชอบในการจัดให้มีการเลือกตั้ง ก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าเจ็ดวันโดยจะจัดส่งหนังสือแจ้งเหตุนั้นทางไปรษณีย์ก็ได้ ในการนี้ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นบันทึกเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งไว้ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และเก็บหนังสือแจ้งเหตุนั้นไว้เป็นหลักฐาน

การแจ้งเหตุตามวรรคสอง ไม่เป็นการตัดสิทธิผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้นั้นที่จะไปใช้สิทธิเลือกตั้งในวันเลือกตั้ง

มาตรา ๓๖ ในกรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยมิได้แจ้งเหตุตามมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง ให้ผู้นั้นทำหนังสือแจ้งเหตุดังกล่าวต่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นภายในเจ็ดวันนับแต่วันเลือกตั้ง

และให้นำความในมาตรา ๓๕ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

เมื่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับหนังสือแจ้งเหตุตามวรรคหนึ่งแล้วให้ทำการตรวจสอบหลักฐานการลงคะแนนเลือกตั้ง ถ้าพบว่ามีผู้มาแสดงตนและลงคะแนนเลือกตั้งแทนผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรายงานต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อพิจารณาว่าจะสมควรมีคำสั่งให้เพิกถอนผลการเลือกตั้งหรือไม่

มาตรา ๓๗ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยมิได้แจ้งเหตุตามมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง หรือมาตรา ๓๖ วรรคหนึ่ง ให้ผู้นั้นเสียสิทธิดังต่อไปนี้

- (๑) สิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น
- (๒) สิทธิร้องคัดค้านการเลือกกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่
- (๓) สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น
- (๔) สิทธิสมัครรับเลือกเป็นกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่
- (๕) สิทธิเข้าชื่อร้องขอให้สภาท้องถิ่นพิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น
- (๖) สิทธิเข้าชื่อร้องขอให้ถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยการลงคะแนนเสียงเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

การเสียสิทธิตามวรรคหนึ่ง ให้มีกำหนดเวลาตั้งแต่วันเลือกตั้งครั้งที่ผู้นั้นไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งจนถึงวันเลือกตั้งครั้งที่ผู้นั้นไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

มาตรา ๓๘ เมื่อได้มีประกาศให้มีการเลือกตั้งแล้ว ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตรวจสอบบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งของแต่ละหน่วยเลือกตั้งจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๙ ให้ถูกต้องตามความจริง และประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งไว้โดยเปิดเผย ณ ศาลากลางจังหวัดหรือที่ว่าการอำเภอที่ตั้งอยู่ในเขตเลือกตั้งนั้น ที่ทำการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ที่เลือกตั้งหรือบริเวณใกล้เคียงกับที่เลือกตั้ง และสถานที่อื่นที่เห็นสมควรก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่ายี่สิบวัน และแจ้งรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้เจ้าบ้านทราบก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน

ในกรณีที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่าการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีความผิดพลาดหรือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีการย้ายบุคคลใดเข้ามาในทะเบียนบ้านเพื่อประโยชน์ในการเลือกตั้งโดยมิชอบ ไม่ว่าจะพบเหตุดังกล่าวก่อนหรือหลังการประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรายงานต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเร็ว ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นว่ากรณีดังกล่าวเป็นความจริง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีคำสั่งให้แก้ไขหรือถอนชื่อบุคคลนั้นออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้

มาตรา ๓๙ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือเจ้าบ้านผู้ใดเห็นว่าตนหรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านของตนไม่มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ให้แจ้งเป็นหนังสือต่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบวัน เมื่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับหนังสือตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้รีบตรวจสอบหลักฐาน ถ้าเห็นว่าผู้แจ้งหรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเพิ่มชื่อนั้นลงในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดย

เร็วและแจ้งให้ผู้แจ้งและเจ้าบ้านทราบ แต่ถ้าเห็นว่าบุคคลผู้แจ้งหรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเป็นผู้ไม่มีสิทธิเลือกตั้ง ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรายงานต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพร้อมทั้งแจ้งให้ผู้แจ้งหรือเจ้าบ้านทราบภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือ

ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นว่าผู้แจ้งหรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ให้มีคำสั่งเพิ่มชื่อผู้นั้นลงในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งและให้แจ้งไปยังผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเร็ว ในการนี้ ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแจ้งให้ผู้แจ้งและเจ้าบ้านทราบโดยเร็ว

มาตรา ๔๐ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดเห็นว่าผู้มีชื่อปรากฏอยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ได้ประกาศตามมาตรา ๓๘ วรรคหนึ่ง เป็นผู้ไม่มีสิทธิเลือกตั้ง ให้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบวัน เพื่อให้ถอนชื่อผู้ไม่มีสิทธิเลือกตั้งผู้นั้นออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

เมื่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาแล้วเห็นว่าผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นผู้ไม่มีสิทธิเลือกตั้ง ให้มีคำสั่งถอนชื่อผู้นั้นออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งและแจ้งให้ผู้ยื่นคำร้องและเจ้าบ้านทราบ ถ้าผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นว่าผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ให้รายงานต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพร้อมทั้งแจ้งให้ผู้ยื่นคำร้องทราบภายในสามวันนับแต่วันได้รับคำร้อง ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นว่าผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิ

เลือกตั้งเป็นผู้ไม่มีสิทธิเลือกตั้งให้มีคำสั่งถอนชื่อผู้นั้นออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และให้นำความในมาตรา ๓๙ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ถ้าเจ้าบ้านผู้ใดเห็นว่าบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งปรากฏชื่อบุคคลอื่นซึ่งมิได้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านของตน เมื่อเจ้าบ้านหรือผู้ซึ่งเจ้าบ้านมอบหมายนำหลักฐานทะเบียนบ้านมาแสดงให้เห็นว่าไม่มีชื่อบุคคลนั้นอยู่ในทะเบียนบ้าน ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง แล้วแต่กรณี มีคำสั่งถอนชื่อบุคคลนั้นออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งและแจ้งให้เจ้าบ้านหรือผู้ซึ่งเจ้าบ้านมอบหมายทราบโดยเร็ว

กรณีตามวรรคสองหรือวรรคสาม ถ้าผู้ที่ถูกถอนชื่อออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีหลักฐานแสดงว่าเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และยื่นคำร้องคัดค้านการถูกถอนชื่อต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้ววินิจฉัยโดยเร็ว คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นที่สุด

มาตรา ๔๑ ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของบุคคลใด และคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับแจ้งคำพิพากษานั้นแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งแจ้งผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้บันทึกไว้ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

มาตรา ๔๒ ในกรณีที่มีการถอนชื่อบุคคลใดออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๓๘ วรรคสอง หรือมาตรา ๔๐ วรรคสองหรือวรรคสาม หรือเพิ่มชื่อบุคคลใดลงในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๓๙ วรรคสอง หรือในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของบุคคลใดตามมาตรา ๔๑ ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแจ้งต่อผู้อำนวยการ

การทะเบียนกลางตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรเพื่อแก้ไขบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๘ ให้ถูกต้องด้วย

มาตรา ๘๓ ห้ามมิให้ผู้ใดดำเนินการย้ายบุคคลเข้ามาในทะเบียนบ้านเพื่อประโยชน์ในการเลือกตั้งโดยมิชอบ

กรณีดังต่อไปนี้ให้สันนิษฐานว่าเป็นการย้ายบุคคลเข้ามาในทะเบียนบ้านเพื่อประโยชน์ในการเลือกตั้งโดยมิชอบด้วย เว้นแต่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นการย้ายโดยมีเหตุผลอันสมควร

(๑) การย้ายบุคคลตั้งแต่สิบคนขึ้นไปซึ่งไม่มีชื่อสกุลเดียวกับเจ้าบ้านเข้ามาในทะเบียนบ้านเพื่อให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิเลือกตั้งที่จะมีขึ้นภายในสองปีนับแต่วันที่ย้ายเข้ามาในทะเบียนบ้าน

(๒) การย้ายบุคคลเข้ามาในทะเบียนบ้านโดยบุคคลนั้นมิได้อยู่อาศัยจริง

(๓) การย้ายบุคคลเข้ามาในทะเบียนบ้านโดยมิได้รับความยินยอมจากเจ้าบ้าน

หมวด ๕

ผู้สมัคร การสมัครรับเลือกตั้ง และตัวแทนผู้สมัคร

มาตรา ๘๔ บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

(๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

(๓) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง หรือได้เสียภาษีตามกฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดินหรือกฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุง

ห้องที่ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นเวลาติดต่อกันสามปีนับถึงปีที่สมัครรับเลือกตั้ง และ

(๔) คุณสมบัติอื่นที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด

มาตรา ๔๕ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

(๑) ดิตยาเสพติดให้โทษ

(๒) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๓) เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๓๔

(๑) (๒) หรือ (๔)

(๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายศาล

(๕) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไป และได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

(๖) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่ว่าจะได้รับโทษหรือไม่ โดยได้พ้นโทษหรือต้องคำพิพากษามายังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันเลือกตั้ง แล้วแต่กรณี

(๗) เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

(๘) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

(๙) เคยถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น ตามบทบัญญัติของ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือกฎหมายว่าด้วยการลงคะแนนเสียงเพื่อ
ถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น แล้วแต่กรณี มายังไม่ถึงห้าปี
นับถึงวันเลือกตั้ง

(๑๐) อยู่ในระหว่างเสียสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือ
ผู้บริหารท้องถิ่นตามมาตรา ๓๗ หรือตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการ
เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

(๑๑) เคยถูกคณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมา ยัง
ไม่ถึงหนึ่งปีนับแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งอันเนื่องมาจากการ
กระทำการโดยไม่สุจริตตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับเลือกตั้ง
หรือได้รับเลือกตั้งมาโดยไม่สุจริต

(๑๒) เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น
หรือผู้บริหารท้องถิ่น

(๑๓) เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิก
วุฒิสภา หรือเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเดียวกันหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

(๑๔) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(๑๕) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือ
ราชการส่วนท้องถิ่น หรือเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ

(๑๖) เป็นกรรมการการเลือกตั้ง กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน กรรมการ
ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หรือผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

(๑๗) ลักษณะอื่นที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด

มาตรา ๔๖ ในการสมัครรับเลือกตั้งให้ผู้สมัครยื่นใบสมัครต่อผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

การยื่นใบสมัครตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้สมัครยื่นหลักฐานการสมัครพร้อม กับชำระค่าธรรมเนียมการสมัครตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด โดย ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๔๗ เมื่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การปกครองส่วน ท้องถิ่นได้รับใบสมัครแล้ว ให้บันทึกการรับสมัครไว้เป็นหลักฐานและออกใบรับให้ แก่ผู้สมัครในวันนั้น และให้ตรวจสอบหลักฐานการสมัคร คุณสมบัติของผู้สมัคร และสอบสวนว่าผู้สมัครมีสิทธิที่จะสมัครรับเลือกตั้งหรือไม่ ให้เสร็จสิ้นภายในเจ็ด วันนับแต่วันปิดการรับสมัคร ถ้าผู้สมัครมีสิทธิที่จะสมัครรับเลือกตั้งได้ ให้ประกาศ รายชื่อผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งไว้โดยเปิดเผย ณ ศาลากลางจังหวัดหรือที่ว่าการ อำเภอที่ตั้งอยู่ในเขตเลือกตั้งนั้น ที่ทำการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ที่เลือก ตั้งหรือบริเวณใกล้เคียงกับที่เลือกตั้งและสถานที่อื่นที่เห็นสมควร

ประกาศตามวรรคหนึ่ง ให้มีชื่อผู้สมัคร รูปถ่ายผู้สมัคร และหมายเลข ประจำตัวผู้สมัครที่จะใช้ในการลงคะแนนเลือกตั้ง ตามแบบที่คณะกรรมการการ เลือกตั้งกำหนด

มาตรา ๔๘ เมื่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การปกครองส่วน ท้องถิ่นได้ออกใบรับให้แก่ผู้สมัครตามมาตรา ๔๗ วรรคหนึ่งแล้ว ผู้สมัครจะถอนการ สมัครมิได้และให้ค่าธรรมเนียมการสมัครตกเป็นขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

มาตรา ๔๙ ผู้สมัครผู้ใดไม่มีชื่อในประกาศตามมาตรา ๔๗ ให้มีสิทธิยื่น คำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในสามวันนับแต่วันที่ประกาศรายชื่อผู้มี สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ในการนี้ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำวินิจฉัยโดยเร็ว และให้ผู้กำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นคงคกรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามคำวินิจฉัยนั้น

เพื่อประโยชน์และความสะดวกรวดเร็วในการรับคำร้องและวินิจฉัยกรณีตามวรรคหนึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งอาจมอบอำนาจให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดดำเนินการแทนได้โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๕๐ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดเห็นว่าผู้สมัครผู้ใดไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้นั้นมีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่ายี่สิบวันเพื่อให้ถอนชื่อผู้ไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งผู้นั้นและให้นำความในมาตรา ๔๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๕๑ ให้กำหนดหมายเลขประจำตัวผู้สมัครเรียงตามลำดับก่อนหลังในการมายื่นใบสมัคร ถ้ามีผู้สมัครมาพร้อมกันหลายคนและไม่อาจตกลงกันได้ให้ใช้วิธีจับสลากระหว่างผู้สมัครที่มาพร้อมกัน

เมื่อได้กำหนดหมายเลขประจำตัวผู้สมัครตามวรรคหนึ่งแล้วจะเปลี่ยนแปลงหมายเลขประจำตัวผู้สมัครไม่ได้ไม่ว่าด้วยประการใด ๆ

หลักเกณฑ์และวิธีการในการกำหนดหมายเลขประจำตัวผู้สมัครและการจับสลากให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

มาตรา ๕๒ ผู้สมัครผู้ใดประสงค์จะส่งตัวแทนไปประจำอยู่ ณ ที่เลือกตั้งให้ยื่นหนังสือแต่งตั้งตัวแทนของตนต่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าเจ็ดวันโดยให้แต่งตั้งได้แห่งละหนึ่งคน

มาตรา ๕๓ ตัวแทนผู้สมัครต้องอยู่ในที่ซึ่งจัดไว้ ณ ที่เลือกตั้งซึ่งสามารถมองเห็นการปฏิบัติงานได้ และห้ามมิให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งหรือจับต้องบัตรเลือกตั้งหรือกล่าวโต้ตอบกับกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งหรือระหว่างกันเองโดยประการที่จะเป็นอุปสรรคแก่การเลือกตั้ง

ตัวแทนผู้สมัครอาจร้องทักท้วงในเมื่อเห็นว่ากรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งปฏิบัติการไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ในกรณีเช่นนี้ให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งจัดบันทึกคำทักท้วงนั้นไว้

ถ้าตัวแทนผู้สมัครกระทำการอันจะเป็นอุปสรรคแก่การเลือกตั้ง และกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งได้ตักเตือนแล้วแต่ยังขัดขืน คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้ตัวแทนผู้สมัครออกไปจากที่เลือกตั้ง

หมวด ๖

ค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งและวิธีการหาเสียงเลือกตั้ง

มาตรา ๕๔ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดประกาศกำหนดจำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งของผู้สมัคร ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ห้ามมิให้ผู้สมัครใช้จ่ายในการเลือกตั้งเกินจำนวนเงินค่าใช้จ่ายที่กำหนดตามวรรคหนึ่ง จำนวนเงินค่าใช้จ่ายดังกล่าวให้รวมถึงบรรดาเงินที่บุคคลอื่นได้จ่ายหรือรับว่าจะจ่ายแทน และทรัพย์สินที่บุคคลอื่นได้นำมาให้ใช้หรือยกให้โดยไม่คิดค่าตอบแทน ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครโดยผู้สมัครรับรู้หรือยินยอม ในกรณีที่น่าทรัพย์สินมาให้ใช้ ให้คำนวณตามอัตราค่าเช่าหรือค่าตอบแทนตามปกติในท้องถิ่นนั้น

บรรดาเงินที่บุคคลอื่นได้ใช้จ่ายในการโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งให้ผู้สมัครและผู้สมัครได้รับทราบถึงการกระทำดังกล่าวแล้ว ให้ถือว่าเป็นจำนวนเงินค่าใช้จ่ายที่ผู้สมัครรับรู้หรือยินยอมตามวรรคสอง เว้นแต่ผู้สมัครจะได้แจ้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดว่าไม่ยินยอมให้มีการกระทำเช่นนั้นภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับทราบถึงการกระทำดังกล่าว ในการนี้ ให้คณะกรรมการ

การเลือกตั้งประจำจังหวัดดำเนินการตามที่เห็นสมควรเพื่อมิให้มีการโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งโดยบุคคลดังกล่าวอีกต่อไป

มาตรา ๕๕ ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง ผู้สมัครต้องยื่นบัญชีรายรับและรายจ่ายในการเลือกตั้งซึ่งรับรองความถูกต้อง พร้อมทั้งหลักฐานที่เกี่ยวข้องให้ถูกต้องครบถ้วนตามความจริงต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด

เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดได้รับบัญชีรายรับและรายจ่ายตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้ปิดประกาศไว้ ณ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ที่ทำการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น และสถานที่อื่นที่เห็นสมควร

รายละเอียดและวิธีการจัดทำและรับรองความถูกต้องของบัญชีรายรับและรายจ่ายตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๕๖ ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดมีเหตุอันควรสงสัยหรือได้รับแจ้งโดยมีหลักฐานอันสมควรว่า ผู้สมัครผู้ใดใช้จ่ายในการเลือกตั้งเกินจำนวนเงินค่าใช้จ่ายที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดประกาศกำหนด ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดทำการสอบหาข้อเท็จจริงโดยเร็ว ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเห็นว่าผู้สมัครผู้นั้นใช้จ่ายในการเลือกตั้งเกินจำนวนเงินค่าใช้จ่ายที่กำหนดดังกล่าว ให้แจ้งพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมาย พร้อมทั้งรายงานต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง และถ้าผู้สมัครผู้ใดได้รับเลือกตั้งหากคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นด้วยกับความเห็นดังกล่าว ให้มีคำสั่งเพิกถอนผลการเลือกตั้งของผู้ได้รับเลือกตั้งผู้นั้นและให้ดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่สำหรับตำแหน่งที่ว่าง แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ผู้นั้นได้กระทำไปในหน้าที่ก่อนวันประกาศให้มีการเลือกตั้งใหม่

ในกรณีที่ผู้สมัครผู้ใด ไม่ยื่นบัญชีรายรับและรายจ่ายตามมาตรา ๕๕ วรรคหนึ่งเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งเพิกถอนผลการเลือกตั้งของผู้ได้รับเลือกตั้งผู้นั้น และให้ดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่สำหรับ ตำแหน่งที่ว่าง

กรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอมีเหตุอันควรสงสัยและมีหลักฐานที่น่าเชื่อได้ว่าผู้สมัครผู้ใดใช้จ่ายในการเลือกตั้งเกินจำนวนเงินค่าใช้จ่ายที่ คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดประกาศกำหนด ให้แจ้งคณะกรรมการ การเลือกตั้งประจำจังหวัดเพื่อดำเนินการตามวรรคหนึ่งต่อไป

มาตรา ๕๗ เมื่อมีการประกาศให้มีการเลือกตั้งในกรณีอื่นนอกจากถึงคราว ออกตามวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ห้าม มิให้ผู้สมัครหรือผู้ใดกระทำการ เพื่อจูงใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ลงคะแนนเลือกตั้งให้ แก่ตนเองหรือผู้สมัครอื่น หรือให้งดเว้นการลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครใดด้วย วิธีการดังนี้

(๑) จัดทำ ให้ เสนอให้ สัญญาว่าจะให้ หรือจัดเตรียมเพื่อจะให้ ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้ใด

(๒) ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์ อื่นใดไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมแก่ชุมชน สมาคม มูลนิธิ วัด สถาบันการศึกษา สถานสงเคราะห์ หรือสถาบันอื่นใดที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศกำหนด ในราชกิจจานุเบกษา

(๓) ทำการโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งด้วยการจัดให้มีมหรสพหรือการ รื่นเริงต่าง ๆ

(๔) เลี้ยงหรือรับจะจัดเลี้ยงผู้ใด

(๕) หลอกหลวง บังคับ ชูเชิญ ใช้อิทธิพลคุกคาม ใส่ร้าย หรือจูงใจให้ เข้าใจผิดในเรื่องใดอันเกี่ยวกับผู้สมัครใด

กรณีตามวรรคหนึ่ง หากเป็นการเลือกตั้งอันเนื่องมาจากการครบวาระ การดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นห้ามมิให้กระทำ ภายในหกสิบวันก่อนวันครบวาระการดำรงตำแหน่งจนถึงวันเลือกตั้ง

การประกาศนโยบายหรือการดำเนินการตามแนวทางในการแก้ไข ปัญหาตามอำนาจหน้าที่ของท้องถิ่นด้วยวิธีการใช้จ่ายจากเงินงบประมาณของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มิให้ถือว่าเป็นกรณีตาม (๑) หรือ (๒)

เพื่อให้การหาเสียงเลือกตั้งเป็นไปด้วยความเรียบร้อยให้คณะกรรมการ การเลือกตั้ง ประกาศเพื่อแนะนำวิธีการหรือลักษณะต้องห้ามในการหาเสียง เลือกตั้งของผู้สมัครในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๕๘ ห้ามมิให้ผู้สมัครจัดยานพาหนะนำผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปยัง ที่เลือกตั้งเพื่อการเลือกตั้งหรือนำกลับจากที่เลือกตั้ง หรือจัดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ไปยังที่เลือกตั้งหรือกลับจากที่เลือกตั้งโดยไม่ต้องเสียค่าโดยสารหรือค่าจ้างซึ่งต้อง เสียตามปกติ

ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง เพื่อจูงใจหรือควบคุมให้ผู้มีสิทธิ เลือกตั้ง ไปลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครผู้ใด บทบัญญัติในวรรคสอง มิให้ใช้ บังคับแก่การที่หน่วยงานของรัฐจัดยานพาหนะ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้มี สิทธิเลือกตั้ง

มาตรา ๕๙ ห้ามมิให้ผู้ใดซึ่งมิได้มีสัญชาติไทยเข้ามีส่วนช่วยเหลือในการ เลือกตั้ง หรือกระทำการใด ๆ เพื่อประโยชน์แก่การเลือกตั้งโดยประการที่อาจเป็น คุนหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัคร ทั้งนี้ เว้นแต่การกระทำนั้นเป็นการช่วยราชการตาม ที่ทางราชการร้องขอ หรือเป็นการประกอบอาชีพตามปกติโดยสุจริตของผู้นั้น

มาตรา ๖๐ ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ตำแหน่งหน้าที่กระทำการใด ๆ อันเป็นคุนหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัคร เว้นแต่เป็นทางการกระทำตามอำนาจหน้าที่

ในกรณีมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่ามีการฝ่าฝืนบทบัญญัติตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยุติ ระวัง หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขการกระทำดังกล่าว ในกรณีจำเป็นให้คณะกรรมการการเลือกตั้งแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาสั่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นพ้นจากหน้าที่เป็นการชั่วคราว หรือสั่งให้ประจำกระทรวง ทบวง กรม ศาลากลางจังหวัด หรือที่ว่าการอำเภอ หรือห้ามเข้าเขตเลือกตั้งจนกว่าจะมีการประกาศผลการนับคะแนนได้

เพื่อประโยชน์และความสะดวกรวดเร็วในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามวรรคสอง คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจมอบอำนาจให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดดำเนินการแทนได้โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๖๑ ห้ามมิให้ผู้ใดทำการโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งโดยวิธีการใด ๆ อันเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัคร นับตั้งแต่เวลา ๑๘.๐๐ นาฬิกาของวันก่อนวันเลือกตั้งหนึ่งวันจนถึงสิ้นสุดวันเลือกตั้ง

มาตรา ๖๒ เมื่อได้มีประกาศให้มีการเลือกตั้งตามมาตรา ๘ ในเขตเลือกตั้งใดแล้วมิให้นำกฎหมายว่าด้วยการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองมาใช้บังคับแก่การโฆษณาหาเสียงเลือกตั้ง

การโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งต้องไม่กระทำโดยวิธีทา พ่น หรือระบายสี ซึ่งข้อความ ภาพ หรือรูปรอยใด ๆ หรือโดยวิธีการปิดประกาศ ณ ที่รั้ว กำแพง ผนัง อาคาร สะพาน เสาไฟฟ้า หรือต้นไม้ บรรดาซึ่งเป็นทรัพย์สินของทางราชการ หรือ ณ บริเวณที่เจ้าของหรือ ผู้ครอบครองทรัพย์สินมิได้อนุญาต เว้นแต่เป็นการปิดประกาศ ณ สถานที่ที่กำหนดตามมาตรา ๖๓

ในกรณีที่มีการโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งอันเป็นการฝ่าฝืนวรรคสอง ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยการรักษาความสะอาดและความเป็น

ระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองมีอำนาจหน้าที่ทำลาย ปกปิด ลบ หรือล้างข้อความ ภาพ หรือรูปรอยดังกล่าว แต่ในกรณีที่มีใช้ทรัพย์สินของทางราชการ เจ้าพนักงาน ท้องถิ่นจะมีอำนาจดังกล่าวเมื่อได้รับคำร้องขอจากเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สิน

มาตรา ๖๓ เมื่อได้มีประกาศให้มีการเลือกตั้งตามมาตรา ๘ ในเขตเลือกตั้งใดแล้ว ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยการรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองกำหนดสถานที่เพื่อปิดประกาศ โฆษณาหาเสียงเลือกตั้งไว้ตามความจำเป็น

มาตรา ๖๔ เมื่อได้มีประกาศกำหนดที่เลือกตั้งตามมาตรา ๑๗ แล้ว ห้ามมิให้ผู้ใดนำสิ่งพิมพ์ แผ่นประกาศ หรือสิ่งอื่นใด มาปิดหรือแสดงไว้ภายในที่เลือกตั้ง เว้นแต่เป็นการดำเนินการตามคำสั่งของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

ในกรณีที่มีสิ่งพิมพ์ แผ่นประกาศ หรือสิ่งอื่นใด ปิดหรือแสดงไว้ภายใน ที่เลือกตั้งอยู่ก่อนหรือในวันเลือกตั้งอันเป็นการฝ่าฝืนวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการ ประจำหน่วยเลือกตั้งทำลาย ปกปิด หรือนำออกไปไว้นอกที่เลือกตั้ง

หมวด ๗

การลงคะแนนเลือกตั้ง

มาตรา ๖๕ บัตรเลือกตั้ง ให้มีลักษณะตามที่คณะกรรมการ การเลือกตั้งกำหนด ซึ่งต้องกำหนดให้สามารถมองเห็นภายในได้ง่าย

มาตรา ๖๖ บัตรเลือกตั้งให้เป็นไปตามแบบที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง กำหนด ซึ่งต้องกำหนดให้มีช่องทำเครื่องหมายสำหรับผู้ไม่ประสงค์จะลงคะแนน

เลือกตั้งด้วย

มาตรา ๖๗ ในวันเลือกตั้งให้เปิดการลงคะแนนเลือกตั้งตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐ นาฬิกา ถึงเวลา ๑๕.๐๐ นาฬิกา

มาตรา ๖๘ ก่อนเริ่มเปิดการลงคะแนนเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งนับจำนวนบัตรเลือกตั้งทั้งหมดของหน่วยเลือกตั้งนั้น และปิดประกาศจำนวนบัตรเลือกตั้งไว้ในที่เปิดเผยและเมื่อถึงเวลาเปิดการลงคะแนนเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเปิดหีบบัตรเลือกตั้งให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งอยู่ ณ ที่เลือกตั้งนั้นเห็นว่าเป็นหีบบัตรเลือกตั้งเปล่า และให้ปิดหีบบัตรเลือกตั้งตามวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด แล้วให้บันทึกการดำเนินการดังกล่าว โดยให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสองคนซึ่งอยู่ในที่เลือกตั้งในขณะนั้นลงลายมือชื่อในบันทึกนั้นด้วย เว้นแต่ไม่มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งอยู่ในขณะนั้น

มาตรา ๖๙ ในระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนนเลือกตั้ง ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งประสงค์จะลงคะแนนเลือกตั้งไปแสดงตนต่อกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง โดยแสดงบัตรประจำตัวประชาชนหรือแสดงบัตรหรือหลักฐานอื่นใดของทางราชการที่มีรูปถ่ายอันแสดงตนได้ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

บัตรประจำตัวประชาชนที่หมดอายุแล้วให้ใช้แสดงตนตามวรรคหนึ่งได้

เมื่อกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งตรวจสอบชื่อในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งแล้วให้อ่านชื่อและที่อยู่ของผู้นั้นดัง ๆ ถ้าไม่มีผู้ใดทักท้วงให้จดหมายเลขบัตรและสถานที่ออกบัตร และให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงลายมือชื่อหรือพิมพ์ลายนิ้วมือในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นหลักฐานตามวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด แล้วให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมอบบัตรเลือกตั้งให้แก่ผู้นั้นเพื่อไปลงคะแนนเลือกตั้ง

ในกรณีที่ผู้ทักท้วงหรือกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งสงสัยว่าผู้ซึ่งมาแสดงตนนั้นมิใช่ผู้มีชื่อในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งบันทึกการทักท้วงหรือข้อสงสัยไว้เป็นหลักฐาน และให้ทำการสอบสวนและวินิจฉัยว่าผู้ถูกทักท้วงหรือผู้ถูกสงสัยเป็นผู้มีชื่อในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือไม่ แล้วให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งบันทึกคำวินิจฉัยและลงลายมือชื่อไว้

มาตรา ๗๐ ในกรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งได้แจ้งเหตุตามมาตรา ๓๕ วรรคสอง มาแสดงตนเพื่อใช้สิทธิเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งบันทึกการใช้สิทธิเลือกตั้งไว้ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

มาตรา ๗๑ การลงคะแนนเลือกตั้งให้ทำเครื่องหมายกากบาทลงในบัตรเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการอำนวยความสะดวกหรือช่วยเหลือในการลงคะแนนเลือกตั้งของคนพิการ

มาตรา ๗๒ ในกรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ประสงค์จะลงคะแนนเลือกตั้งให้ทำเครื่องหมายในช่องไม่ลงคะแนนเลือกตั้งในบัตรเลือกตั้ง

มาตรา ๗๓ เมื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งทำเครื่องหมายลงในบัตรเลือกตั้งแล้วให้พับบัตรเลือกตั้งเพื่อมิให้ผู้อื่นทราบได้ว่าลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครใดแล้วให้นำบัตรเลือกตั้งนั้นใส่ลงในหีบบัตรเลือกตั้งด้วยตนเองต่อหน้ากรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง และให้นำความในมาตรา ๗๑ วรรคสอง มาใช้บังคับกับการนำบัตรเลือกตั้งใส่ลงในหีบบัตรเลือกตั้งของคนพิการด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๗๔ ในระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนนเลือกตั้ง คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งต้องมีให้ผู้ใดเข้าไปในที่เลือกตั้ง เว้นแต่ผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งหรือผู้ที่เข้าไปเพื่อใช้สิทธิเลือกตั้ง

มาตรา ๗๕ ห้ามมิให้ผู้ใดซึ่งรู้อยู่แล้วว่าตนไม่มีสิทธิเลือกตั้งหรือไม่มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งนั้น ลงคะแนนเลือกตั้งหรือพยายามลงคะแนนเลือกตั้ง

มาตรา ๗๖ ห้ามมิให้ผู้ใดใช้บัตรที่มีใช้บัตรเลือกตั้งซึ่งกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมอบให้ตามมาตรา ๖๙ วรรคสาม ลงคะแนนเลือกตั้ง

ห้ามมิให้ผู้ใดนำบัตรเลือกตั้งออกไปจากที่เลือกตั้ง เว้นแต่เป็นการกระทำตามอำนาจหน้าที่

มาตรา ๗๗ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการใด ๆ เพื่อเป็นที่สังเกตไว้ที่บัตรเลือกตั้ง เว้นแต่เป็นการกระทำตามอำนาจหน้าที่

มาตรา ๗๘ ห้ามมิให้ผู้ใดนำบัตรเลือกตั้งใส่ในหีบบัตรเลือกตั้ง เว้นแต่เป็นกรณีตามมาตรา ๗

มาตรา ๗๙ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการใดๆในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อแสดงว่ามีผู้มาแสดงตนเพื่อลงคะแนนเลือกตั้งโดยผิดจากความจริง

ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการใด ๆ อันเป็นเหตุให้บัตรเลือกตั้งมีจำนวนผิดจากความจริง

มาตรา ๘๐ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการใด ๆ โดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายเพื่อขัดขวางหรือหน่วงเหนี่ยวมิให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไป ณ ที่เลือกตั้ง หรือเข้าไป ณ ที่ลงคะแนนเลือกตั้ง หรือมิให้ไปถึง ณ ที่ดังกล่าวภายในกำหนดเวลาเปิดการลงคะแนนเลือกตั้ง

มาตรา ๘๑ ห้ามมิให้ผู้ใดจ่าย แจก หรือให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพื่อจูงใจมิให้ไปลงคะแนนเลือกตั้ง หรือกระทำการใด ๆ

เพื่อมิให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปลงคะแนนเลือกตั้ง

ผู้ใดมีบัตรประจำตัวประชาชนของผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้อื่นตั้งแต่สองคนขึ้นไปไว้ในความครอบครองโดยไม่มีเหตุอันสมควรในระหว่างวันประกาศให้มีการเลือกตั้งถึงวันถัดจากวันเลือกตั้งให้ถือว่าผู้นั้นกระทำการตามวรรคหนึ่ง

มาตรา ๘๒ ห้ามมิให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดเรียก รับ หรือยอมจะรับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่น เพื่อลงคะแนนเลือกตั้ง หรืองดเว้นไม่ลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครใด

มาตรา ๘๓ ในกรณีที่การลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งใดไม่สามารถกระทำได้นี้เนื่องจากเกิดจลาจล อุทกภัย อัคคีภัย หรือเหตุสุดวิสัยอย่างอื่น ถ้าเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นก่อนวันเลือกตั้ง ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดที่เลือกตั้งใหม่ในตำบลเดียวกัน ที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถไปลงคะแนนเลือกตั้งได้โดยสะดวก แต่ถ้าไม่อาจกำหนดที่เลือกตั้งใหม่ในตำบลเดียวกันและไม่เป็นการสะดวกที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะไปลงคะแนนเลือกตั้งในตำบลอื่น ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นประกาศงดการลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งนั้น แล้วรายงานต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดและคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยเร็ว

ในกรณีที่เหตุตามวรรคหนึ่งเกิดขึ้นในวันเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งประกาศงดการลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งนั้น แล้วรายงานต่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด และคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยเร็ว

เมื่อได้มีประกาศงดการลงคะแนนเลือกตั้งตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้ว ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด จัดให้มีการลงคะแนนเลือกตั้งใหม่

ในหน่วยเลือกตั้งนั้นภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่สามารถจัดให้มีการลงคะแนนเลือกตั้งได้ ในการนี้ให้ประกาศวันลงคะแนนเลือกตั้งใหม่ล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวัน และรายงานต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยเร็ว

มาตรา ๘๔ ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งใดจะ มิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดรายงานต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจประกาศงดการลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งนั้น

เมื่อได้มีประกาศงดการลงคะแนนเลือกตั้งตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด จัดให้มีการลงคะแนนเลือกตั้งใหม่ในหน่วยเลือกตั้งนั้นภายในยี่สิบเอ็ดวันนับแต่วันที่ประกาศงดการลงคะแนนเลือกตั้ง ในการนี้ให้ประกาศวันลงคะแนนเลือกตั้งใหม่ล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวัน

มาตรา ๘๕ เมื่อถึงกำหนดเวลาปิดการลงคะแนนเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งประกาศปิดการลงคะแนนเลือกตั้งและงดจ่ายบัตรเลือกตั้ง แล้วให้ทำเครื่องหมายในบัตรเลือกตั้งที่เหลืออยู่เพื่อให้เป็นบัตรเลือกตั้งที่ใช้ลงคะแนนเลือกตั้งไม่ได้ตามวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด และกรณีที่มีผู้มาแสดงตนขอใช้สิทธิตามมาตรา ๖๙ เหลืออยู่ในที่เลือกตั้งแต่ยังไม่ได้รับบัตรเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งจ่ายบัตรเลือกตั้งให้แก่ผู้มาแสดงตนนั้น และเมื่อได้ทำการลงคะแนนเลือกตั้งเสร็จสิ้นแล้ว ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งปิดช่องใส่บัตรเลือกตั้งของหีบบัตรเลือกตั้ง

ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งจัดทำรายการเกี่ยวกับจำนวนบัตรเลือกตั้งทั้งหมด จำนวนผู้มาแสดงตนและรับบัตรเลือกตั้ง และจำนวนบัตร

เลือกตั้งที่เหลือ แล้วให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งทุกคนลงลายมือชื่อไว้ และประกาศให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งอยู่ ณ ที่เลือกตั้งทราบ

มาตรา ๘๖ นับแต่เวลาที่ได้ปิดหีบบัตรเลือกตั้งเพื่อการลงคะแนนเลือกตั้งตามมาตรา ๖๘ จนถึงเวลาที่ได้เปิดหีบบัตรเลือกตั้งเพื่อการนับคะแนนเลือกตั้ง ห้ามมิให้ผู้ใดซึ่งไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายเปิด ทำลาย ทำให้เสียหาย ทำให้เปลี่ยนแปลง ทำให้ไร้ประโยชน์หรือนำไปซึ่งหีบบัตรเลือกตั้ง บัตรเลือกตั้ง หรือเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

หมวด ๘

การนับคะแนนเลือกตั้งและการประกาศผลการเลือกตั้ง

มาตรา ๘๗ เมื่อเสร็จสิ้นการลงคะแนนเลือกตั้งแล้ว ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งดำเนินการนับคะแนนเลือกตั้งของแต่ละหน่วยเลือกตั้ง โดยให้กระทำ ณ ที่เลือกตั้งของแต่ละหน่วยเลือกตั้ง และให้กระทำโดยเปิดเผยและห้ามมิให้เลื่อนหรือประวิงเวลาการนับคะแนน

มาตรา ๘๘ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งออกระเบียบเกี่ยวกับหลักเกณฑ์วิธีการและรายละเอียดในการนับคะแนนเลือกตั้งของคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง

มาตรา ๘๙ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการใด ๆ เพื่อให้บัตรเลือกตั้งที่อยู่ในสถานที่นับคะแนนเลือกตั้งมีจำนวนผิดจากความจริง

มาตรา ๙๐ ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งนับคะแนนสำหรับบัตรเลือกตั้งที่ได้ทำเครื่องหมายในช่องไม่ลงคะแนนเลือกตั้งและให้ประกาศจำนวนบัตรดังกล่าวด้วย

ในการนับคะแนนเลือกตั้ง หากคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง
วินิจฉัยด้วยเสียงข้างมากกว่าบัตรเลือกตั้งใดเป็นบัตรเสียให้แยกบัตรเสียออกไว้ต่างหาก
และห้ามมิให้นับบัตรเสียเป็นคะแนนเลือกตั้งไม่ว่ากรณีใด

บัตรเลือกตั้งต่อไปนี้ให้ถือว่าเป็นบัตรเสีย

- (๑) บัตรปลอม
- (๒) บัตรที่มีได้ทำเครื่องหมายใด ๆ
- (๓) บัตรที่ไม่อาจทราบได้ว่าลงคะแนนเลือกตั้งให้กับผู้สมัครคนใด
- (๔) บัตรที่ทำเครื่องหมายเป็นที่สังเกตตามมาตรา ๗๗
- (๕) บัตรที่มีลักษณะตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศกำหนด

ให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งสลักหลังในบัตรเสียว่า “เสีย” และ
ให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งลงลายมือชื่อกำกับไว้ไม่น้อยกว่าสามคน

มาตรา ๘๑ ห้ามมิให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งจงใจนับบัตรเลือกตั้ง
อ่านบัตรเลือกตั้ง นับคะแนนเลือกตั้งหรือรวมคะแนนเลือกตั้งให้ผิดจากความจริง
หรือกระทำการใดโดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายให้บัตรเลือกตั้งชำรุด
เสียหายหรือให้เป็นบัตรเสียหรือกระทำการใดแก่บัตรเสียเพื่อให้เป็นบัตรเลือกตั้งที่
ใช้ได้ หรือทำรายงานการเลือกตั้งผิดจากความจริง

มาตรา ๘๒ เมื่อมีการรวมผลการนับคะแนน ณ ที่หน่วยเลือกตั้งเสร็จสิ้น
แล้ว ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งประกาศผลการนับคะแนนเลือกตั้ง
ของหน่วยเลือกตั้งนั้น จำนวนบัตรเลือกตั้งที่มีอยู่ทั้งหมด จำนวนบัตรเลือกตั้งที่ใช้
และจำนวนบัตรเลือกตั้งที่เหลือจากการลงคะแนนเลือกตั้ง ทั้งนี้ ให้กระทำโดย
เปิดเผยและรายงานผลการนับคะแนนเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง
ประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยทันที เพื่อรวบรวมผลการนับคะแนนของทุก
หน่วยเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น แล้วให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นประกาศผลการนับคะแนนเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งและ
 รายงานแสดงผลการนับคะแนนต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดโดยเร็ว
 การประกาศผลการนับคะแนนเลือกตั้ง การรายงานผลการนับคะแนน
 เลือกตั้ง วิธีการและระยะเวลาการเก็บรักษาบัตรเลือกตั้งและเอกสารหลักฐาน
 เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด
 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๘๓ ถ้าการนับคะแนน ณ หน่วยเลือกตั้งใดไม่สามารถกระทำได้
 เนื่องจากเกิดจลาจล อุทกภัย อัคคีภัย หรือเหตุสุดวิสัยอย่างอื่น ให้คณะกรรมการ
 ประจำหน่วยเลือกตั้งประกาศงดการนับคะแนนสำหรับหน่วยเลือกตั้งนั้น
 แล้วรายงานต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดและคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยเร็ว
 เพื่อให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดกำหนดวันและสถานที่นับคะแนน
 ต่อไปโดยต้องไม่เกินสามวันนับแต่เหตุดังกล่าวสิ้นสุดลง

มาตรา ๘๔ ในกรณีที่ผลการนับคะแนนเลือกตั้งไม่ตรงกับรายงานการ
 ใช้สิทธิเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น ให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง
 ประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดให้มีการนับคะแนนเลือกตั้งใหม่ ถ้ายัง
 ไม่ตรงกันอีก ให้รายงานต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเพื่อเสนอให้
 คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาว่าจะสมควรมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือไม่

มาตรา ๘๕ เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดได้รับรายงานผล
 การนับคะแนนเลือกตั้งตามมาตรา ๘๒ แล้วเห็นว่า การเลือกตั้งและการนับ
 คะแนนเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้รายงานต่อคณะกรรมการ
 การเลือกตั้งเพื่อประกาศผลการเลือกตั้ง

ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเห็นว่าได้มีการทุจริต

ในการเลือกตั้งหรือการนับคะแนนเลือกตั้ง หรือมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งหรือการนับคะแนนเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม หรือมีการฝ่าฝืนมาตรา ๕๗ ให้รายงานต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นด้วยกับรายงานดังกล่าว ให้มีคำสั่งให้นับคะแนนเลือกตั้งใหม่หรือให้มีการเลือกตั้งใหม่เว้นแต่การทุจริตหรือความไม่สุจริตหรือไม่เที่ยงธรรมดังกล่าว หรือการฝ่าฝืนมาตรา ๕๗ มิได้เกี่ยวข้องกับผู้ที่ได้รับเลือกตั้งหรือมิได้เป็นเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้นั้นได้รับเลือกตั้ง

บทบัญญัติตามวรรคสองไม่เป็นการตัดอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่จะดำเนินการสืบสวนสอบสวนหรือมีคำสั่งตามอำนาจหน้าที่ของตน ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง

มาตรา ๙๖ ก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสืบสวนสอบสวนแล้วเห็นว่า มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครผู้ใดกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ หรือมีพฤติการณ์ที่เชื่อได้ว่าผู้สมัครผู้ใดก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำ สันนิษฐาน หรือรู้เห็นเป็นใจให้บุคคลอื่นกระทำการดังกล่าว หรือรู้ว่ามีกระทำความดังกล่าวแล้วไม่ดำเนินการเพื่อบังคับการกระทำนั้น ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเห็นว่าการกระทำนั้นน่าจะมีผลให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดรายงานผลการสืบสวนสอบสวนต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อพิจารณาสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครที่กระทำการเช่นนั้นทุกรายเป็นเวลาหนึ่งปี โดยให้มีผลนับแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่ง

ในการสืบสวนสอบสวนตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดอาจตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อช่วยดำเนินการเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนได้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด และให้คณะอนุกรรมการได้รับคำตอบแทนตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

ในกรณีที่ปรากฏต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดว่ามีการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนตามวรรคหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการกระทำของผู้ใด ถ้าเห็นว่าผู้สมัครผู้ใดจะได้รับประโยชน์จากการกระทำนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดมีอำนาจสั่งให้ผู้สมัครผู้นั้นระงับหรือดำเนินการใดเพื่อแก้ไขความไม่สุจริตและเที่ยงธรรมนั้นภายในเวลาที่กำหนด ในกรณีที่ผู้สมัครผู้นั้นไม่ดำเนินการตามคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานว่าผู้สมัครผู้นั้นเป็นผู้สนับสนุนการกระทำนั้น

มติของคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามมาตรานี้ต้องมีคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์

เมื่อมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครคนใดแล้ว ให้พิจารณาดำเนินการให้มีการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้สมัครผู้นั้นด้วย

ในกรณีที่มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามมาตรานี้ภายหลังจากวันลงคะแนนและผู้สมัครที่ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งที่ได้คะแนนเลือกตั้งในลำดับที่ได้รับการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่และให้นำความในมาตรา ๙๕ วรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๙๗ เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว หากภายหลังจากมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดกระทำการใด ๆ โดยไม่สุจริตเพื่อให้ตนเองได้รับเลือกตั้งหรือการเลือกตั้งหรือการนับคะแนนเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมหรือมีการฝ่าฝืนมาตรา ๕๗ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้นั้นมีกำหนดเวลาหนึ่งปี หรือมีคำสั่งให้เลือกตั้งใหม่หรือนับคะแนนใหม่ แต่ต้องสั่งภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง เว้นแต่ความไม่สุจริตหรือไม่เที่ยงธรรมดังกล่าว หรือการฝ่าฝืนมาตรา ๕๗ มิได้เกี่ยวข้องกับผู้ที่ได้รับเลือกตั้งหรือมิได้เป็นเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้นั้นได้รับเลือกตั้ง

ให้นำความในมาตรา ๙๖ มาใช้บังคับกับการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา นี้โดยอนุโลม

มาตรา ๙๘ ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งให้ยับยั้งคะแนนเลือกตั้งใหม่และปรากฏผลทำให้มีการเปลี่ยนแปลงผู้ได้รับเลือกตั้ง หรือในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ให้ผู้ได้รับเลือกตั้งเดิมพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันประกาศผลการนับคะแนนเลือกตั้งใหม่หรือวันที่มีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ แล้วแต่กรณี แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ผู้นั้นได้กระทำไปในหน้าที่ก่อนวันประกาศผลการนับคะแนนเลือกตั้งใหม่หรือวันที่มีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่

ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งระงับการกระทำใด ๆ ของผู้ได้รับเลือกตั้งที่อาจมีผลกระทบต่อการนับคะแนนเลือกตั้งใหม่ได้

ให้ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นจากการนับคะแนนเลือกตั้งใหม่หรือการเลือกตั้งใหม่ดำรงตำแหน่งเท่าวาระที่เหลืออยู่ของผู้ได้รับเลือกตั้งเดิมซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระหนึ่ง

มาตรา ๙๙ ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ตามมาตรา ๕๖ หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดตามมาตรา ๙๖ หรือมาตรา ๙๗ ให้ผู้ซึ่งกระทำการฝ่าฝืนมาตรา ๕๖ หรือผู้ที่ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งนั้นต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายตามจำนวนที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด ซึ่งต้องไม่เกินค่าใช้จ่ายในการให้มีการเลือกตั้งใหม่

ค่าเสียหายที่ได้รับชดใช้ตามวรรคหนึ่ง ให้ตกเป็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการเลือกตั้งใหม่นั้น

มาตรา ๑๐๐ ในกรณีที่มีผู้สมัครเป็นผู้บริหารท้องถิ่นเท่ากับจำนวนผู้บริหารท้องถิ่นที่จะพึงมีในเขตเลือกตั้งนั้น หรือในกรณีที่มีผู้สมัครเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น

น้อยกว่าหรือเท่ากับจำนวนสมาชิกสภาท้องถิ่นที่จะพึงมีในเขตเลือกตั้งนั้น ผู้สมัครจะได้รับเลือกตั้งต่อเมื่อได้คะแนนเลือกตั้งไม่น้อยกว่าร้อยละสิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น ในกรณีที่ผู้สมัครได้คะแนนเลือกตั้งน้อยกว่าร้อยละสิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดประกาศให้มีการเลือกตั้งใหม่ หรือให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นที่ยังขาดอยู่ในเขตเลือกตั้งนั้น

ในกรณีที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นน้อยกว่าจำนวนสมาชิกสภาท้องถิ่นที่จะพึงมีในเขตเลือกตั้งนั้น และได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นที่ยังขาดอยู่ตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดประกาศให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นเพิ่มเติมเพื่อให้ได้สมาชิกสภาท้องถิ่นครบจำนวน

มาตรา ๑๐๑ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๐๐ การเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นให้ผู้สมัครซึ่งได้คะแนนเลือกตั้งมากที่สุดเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง สำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นในเขตเลือกตั้งที่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นได้หนึ่งคนให้ผู้สมัครซึ่งได้คะแนนเลือกตั้งมากที่สุดเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง แต่ในเขตเลือกตั้งที่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นได้มากกว่าหนึ่งคนให้ผู้สมัครซึ่งได้คะแนนเลือกตั้งมากที่สุดเรียงตามลำดับลงมาในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งตามจำนวนสมาชิกสภาท้องถิ่นที่จะพึงมีในเขตเลือกตั้งนั้น

ในกรณีที่มีผู้สมัครได้คะแนนเลือกตั้งเท่ากันอันเป็นเหตุให้ไม่สามารถเรียงลำดับผู้ได้รับเลือกตั้งได้ตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้สมัครที่ได้คะแนนเลือกตั้งเท่ากันจับสลากเพื่อให้ได้ผู้ได้รับเลือกตั้งครบจำนวนที่จะพึงมีในเขตเลือกตั้งนั้น ซึ่งต้องกระทำต่อหน้าผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นตามวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศกำหนด

หมวด ๙ การคัดค้านการเลือกตั้ง

มาตรา ๑๐๒ เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งใดแล้ว หากผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบคน ผู้สมัคร ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอในเขตเลือกตั้งนั้น เห็นว่าการเลือกตั้งหรือการนับคะแนนเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นไปโดยทุจริตหรือไม่เที่ยงธรรมหรือไม่ถูกต้อง ให้มีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในสามสิบวันนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง

เพื่อประโยชน์ในการคัดค้านการเลือกตั้งหรือการนับคะแนนเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคัดค้านการเลือกตั้งหรือการนับคะแนนเลือกตั้งได้โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๑๐๓ เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งและพิจารณาแล้วเห็นว่าการเลือกตั้งหรือการนับคะแนนเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรมหรือมีการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้หรือมีการที่เชื่อได้ว่าการฝ่าฝืนมาตรา ๕๗ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งให้นับคะแนนเลือกตั้งใหม่หรือให้มีการเลือกตั้งใหม่ เว้นแต่ความไม่สุจริตหรือไม่เที่ยงธรรม หรือการฝ่าฝืนดังกล่าวมิได้เกี่ยวข้องกับผู้ได้รับเลือกตั้ง หรือมิได้เป็นเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้นั้นได้รับเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งยกคำร้องคัดค้าน

ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาคำร้องคัดค้านตามวรรคหนึ่งให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องคัดค้าน ในกรณีจำเป็นอาจขยายระยะเวลาได้ไม่เกินสองครั้งครั้งละไม่เกินสามสิบวัน

ให้นำมาตรา ๙๘ มาใช้บังคับกับกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งให้ยับยั้งคะแนนเลือกตั้งใหม่ หรือให้มีการเลือกตั้งใหม่ตามวรรคหนึ่งโดยอนุโลม

มาตรา ๑๐๔ การพิจารณาคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการไต่สวนและแสวงหาหลักฐานทั้งปวงเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง ทั้งนี้ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ในการพิจารณาตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานดังกล่าว เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือบุคคลใดมีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงหรือมาให้ถ้อยคำ หรือส่งเอกสาร หลักฐาน หรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณา และมีอำนาจขอให้ศาลส่งเอกสารหลักฐานและพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาได้

หมวด ๑๐

การควบคุมการเลือกตั้ง

มาตรา ๑๐๕ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ควบคุมและดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

มาตรา ๑๐๖ คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจมอบหมายให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ดำเนินการควบคุมดูแลการเลือกตั้งให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐผู้ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่งให้ชัดเจน โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐผู้ได้รับมอบหมายต้องดำเนินการภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการการเลือกตั้งจะแต่งตั้งบุคคลอื่นเพื่อช่วยเหลือในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยก็ได้

การมอบอำนาจตามวรรคหนึ่งไม่เป็นเหตุให้คณะกรรมการการเลือกตั้งพ้นจากหน้าที่ความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัตินี้ ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าการดำเนินการหรือการสั่งการใดของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐผู้ได้รับมอบหมายมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรมให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขการดำเนินการหรือการสั่งการนั้นได้

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย ให้กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐผู้ได้รับมอบหมายมีอำนาจเข้าไปในที่เลือกตั้ง

มาตรา ๑๐๗ ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐผู้ได้รับมอบหมายตามมาตรา ๑๐๖ เห็นว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกระทำการไปในทางที่อาจเกิดความเสียหายแก่การจัดการเลือกตั้ง หรืออาจทำให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม หรือไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำตักเตือนที่ได้ให้ไว้ให้รายงานต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในกรณีจำเป็น คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐผู้ได้รับมอบหมายอาจมีคำสั่งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยุติหรือระงับการกระทำดังกล่าวไว้ชั่วคราวได้

เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับรายงานตามวรรคหนึ่งแล้ว ถ้าเห็น
 ด้วยกับรายงานดังกล่าวหรือเมื่อเหตุตามวรรคหนึ่งปรากฏแก่คณะกรรมการการเลือกตั้ง
 ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำ
 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การปกครอง
 ส่วนท้องถิ่นผู้นั้นพ้นจากหน้าที่ความรับผิดชอบและแต่งตั้งบุคคลอื่นปฏิบัติหน้าที่แทน

ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งบุคคลอื่นปฏิบัติหน้าที่แทน
 คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้อำนวยการการ
 เลือกตั้งประจำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตามวรรคสอง ให้คณะกรรมการการ
 เลือกตั้งประจำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำ
 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นส่งมอบเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับการเลือกตั้งและ
 อำนาจความสะดวกแก่บุคคลซึ่งได้รับแต่งตั้งและให้บุคคลซึ่งได้รับแต่งตั้งมีอำนาจ
 หน้าที่เช่นเดียวกับคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
 หรือผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจนกว่าการเลือกตั้ง
 จะเสร็จสิ้น

มาตรา ๑๐๘ ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งให้คณะกรรมการ
 การเลือกตั้งประจำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำ
 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นพ้นจากหน้าที่ความรับผิดชอบตามมาตรา ๑๐๗ วรรคสอง
 ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นสมควรให้มีการดำเนินการทางวินัยด้วย ให้แจ้ง
 ต่อผู้บังคับบัญชาของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
 หรือผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเพื่อดำเนินการ
 ทางวินัย ในการนี้ ให้ใช้ข้อเท็จจริงที่ได้รับจากคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นหลัก
 ในการพิจารณาดำเนินการทางวินัย

หมวด ๑๑ บทกำหนดโทษ

มาตรา ๑๐๙ ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างผู้ใดขัดขวาง หน่วงเหนี่ยว หรือไม่ให้ความสะดวกโดยไม่มีเหตุอันสมควรในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งของผู้ได้บังคับบัญชาหรือลูกจ้าง แล้วแต่กรณี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๑๐ เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งหรือเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำที่เลือกตั้งผู้ใด ไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๗ วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐให้ผู้บังคับบัญชาของผู้นั้นดำเนินการทางวินัยด้วย

มาตรา ๑๑๑ ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งสั่งตามมาตรา ๒๙ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๑๒ ผู้ใดแจ้งเหตุตามมาตรา ๓๕ วรรคสองหรือมาตรา ๓๖ วรรคหนึ่ง อันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๑๓ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๔๓ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๑๔ ผู้ใดกระทำการอันเป็นเท็จ เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจผิดว่าผู้สมัคร ผู้ใดกระทำการฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมี กำหนดห้าปี

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นการกลั่นแกล้งให้ผู้สมัครนั้นถูกเพิกถอน สิทธิการเลือกตั้ง หรือเพื่อไม่ให้มีการประกาศผลการเลือกตั้ง ต้องระวางโทษจำคุก ตั้งแต่ห้าปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสองแสนบาท และให้ศาลสั่ง เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นการแจ้งหรือให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการ การเลือกตั้ง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่เจ็ดปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสน สี่หมื่นบาทถึงสองแสนบาทและให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดยี่สิบปี

ถ้าการกระทำตามวรรคสองหรือวรรคสามเป็นการกระทำ หรือก่อให้เกิด ผู้อื่นกระทำ สนับสนุนหรือรู้เห็นเป็นใจของหัวหน้าพรรคการเมือง ให้ถือว่า พรรคการเมืองนั้นกระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐตามกฎหมาย ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

มาตรา ๑๑๕ กรรมการการเลือกตั้ง กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด กรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้อำนวยการการเลือกตั้ง ประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งหรือมอบหมายให้ดำเนินการ เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัตินี้ จงใจไม่ปฏิบัติตามหน้าที่หรือกระทำ การอันมิชอบด้วยหน้าที่เพื่อเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัคร หรือกระทำการหรือ ละเว้นกระทำการโดยทุจริตหรือประพฤตินิชอบในการปฏิบัติหน้าที่ ต้องระวาง โทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท และ ให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

ในกรณีที่บุคคลตามวรรคหนึ่งกระทำการตามหน้าที่โดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครองไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่งหรือทางอาญา

มาตรา ๑๑๖ ผู้สมัครผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๕๔ วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือปรับเป็นจำนวนสามเท่าของจำนวนเงินที่เกินจำนวนที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดประกาศกำหนด แล้วแต่จำนวนใดจะมากกว่ากัน หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

มาตรา ๑๑๗ ผู้สมัครผู้ใดไม่ยื่นบัญชีรายรับและรายจ่ายในการเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดภายในระยะเวลาที่กำหนด หรือยื่นหลักฐานไม่ถูกต้องครบถ้วนตามความจริงตามมาตรา ๕๕ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

ถ้าข้อความในบัญชีรายรับและรายจ่ายที่ได้ยื่นไว้ตามมาตรา ๕๕ วรรคหนึ่งเป็นเท็จ ผู้ได้รับเลือกตั้งต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

มาตรา ๑๑๘ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๕๗ มาตรา ๖๐ มาตรา ๗๕ มาตรา ๘๙ หรือ มาตรา ๙๑ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

มาตรา ๑๑๙ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๕๘ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

มาตรา ๑๒๐ ผู้ซึ่งมิได้มีสัญชาติไทยผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๕๙ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีและปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท

มาตรา ๑๒๑ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๖๑ หรือมาตรา ๖๔ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๒๒ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๖๒ วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือปรับแห่งละหนึ่งพันบาท แล้วแต่จำนวนใดจะสูงกว่ากันหรือทั้งจำทั้งปรับ

ค่าปรับตามวรรคหนึ่งให้นำส่งเป็นรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ความผิดได้เกิดขึ้นเพื่อใช้ในการแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้น

มาตรา ๑๒๓ ผู้ใดจงใจกระทำด้วยประการใด ๆ ให้บัตรเลือกตั้งชำรุดหรือเสียหายหรือให้เป็นบัตรเสีย หรือกระทำด้วยประการใด ๆ แก่บัตรเสียเพื่อเป็นบัตรเลือกตั้งที่ใช้ได้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีและปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

มาตรา ๑๒๔ ในระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนนเลือกตั้งจนถึงเวลาปิดการลงคะแนนเลือกตั้ง กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งผู้ใดเปิดเผยให้ผู้อื่นทราบว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดมาลงคะแนนเลือกตั้งหรือยังไม่มาลงคะแนนเลือกตั้ง เพื่อเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัคร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๒๕ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๗๖ วรรคหนึ่ง หรือมาตรา ๘๖ หรือจงใจขัดขวางมิให้มีการส่งหีบบัตรเลือกตั้ง หรือกระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อให้การส่งหีบบัตรเลือกตั้งล่าช้า ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

มาตรา ๑๒๖ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๗๖ วรรคสอง มาตรา ๗๗ มาตรา ๗๘ มาตรา ๗๙ หรือมาตรา ๘๐ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

มาตรา ๑๒๗ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๘๑ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

มาตรา ๑๒๘ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๘๒ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในกรณีที่ผู้ฝ่าฝืนตามวรรคหนึ่งเป็นผู้รับหรือยอมจะรับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด ถ้าได้แจ้งถึงการกระทำความผิดต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือผู้ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งมอบหมายก่อนหรือในวันเลือกตั้ง ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

มาตรา ๑๒๙ คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๐๗ วรรคสาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๓๐ ผู้ใดขาย จำหน่าย จ่ายแจก หรือจัดเลี้ยงสุราทุกชนิดในเขตเลือกตั้งในระหว่างเวลา ๑๘.๐๐ นาฬิกาของวันก่อนวันเลือกตั้งหนึ่งวัน จนถึงวันเลือกตั้ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๓๑ ผู้ใดเล่นหรือจัดให้มีการเล่นการพนันขั้นต่อไต่ ๆ เกี่ยวกับผลของการเลือกตั้ง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

มาตรา ๑๓๒ ผู้ใดบังคับ ชู้เชิญ ขัดขวาง หน่วงเหนี่ยว หรือกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการทำให้ผู้อื่นเสียสิทธิหรือไม่สามารถไปสมัครเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นได้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

มาตรา ๑๓๓ สมาชิกสภาท้องถิ่นผู้ใดได้รับเลือกจากสมาชิกสภาท้องถิ่นด้วยกันให้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรม เนื่องจากมีหลักฐานเชื่อได้ว่าตนเองได้กระทำหรือก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำ สนับสนุนหรือยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจให้ผู้อื่นกระทำการให้ เสนอให้ สัญญาว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ แก่สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้ใดเพื่อจูงใจให้สมาชิกสภาท้องถิ่นผู้นั้นลงคะแนนเสียงเลือกตนเป็นผู้บริหารท้องถิ่นหรืองดเว้นการลงคะแนนเสียงเพื่อให้ตนได้รับเลือกเป็นผู้บริหารท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นผู้ใดเรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่นเพื่อลงคะแนนหรืองดเว้นการลงคะแนนเลือกผู้บริหารท้องถิ่น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี

และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

มาตรา ๑๓๔ ผู้ใดกระทำ หรือก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำ หรือสนับสนุนการให้สัญญาว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดเพื่อจูงใจให้สมาชิกสภาท้องถิ่น ลงคะแนนเสียงหรืองดเว้นการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นเป็นผู้บริหารท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือกลั่นแกล้งไม่ว่าด้วยประการใด ๆ เพื่อมิให้สมาชิกสภาท้องถิ่นได้รับเลือกเป็นผู้บริหารท้องถิ่น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีและปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

มาตรา ๑๓๕ ในกรณีที่ปรากฏว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เกิดขึ้นในเขตเลือกตั้งใด ให้ถือว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้สมัครในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๑๓๖ ในกรณีที่ให้มีพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บังคับพระราชบัญญัตินี้แก่การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทใดแล้ว ให้บรรดาบทบัญญัติตามพระราชบัญญัตินี้ยังมิใช้บังคับกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเภทนั้นมีลักษณะดังต่อไปนี้

(๑) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดที่ยังมีสมาชิกสภาท้องถิ่นดำรงตำแหน่งอยู่ ให้สมาชิกสภาท้องถิ่นนั้นยังคงดำรงตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะสิ้นสุดการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาท้องถิ่นนั้นทั้งคณะ

(๒) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นใดที่มีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงและยังมีผู้บริหารท้องถิ่นดำรงตำแหน่งอยู่ ให้ผู้บริหารท้องถิ่นนั้นดำรงตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะสิ้นสุดการดำรงตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่นผู้นั้น

(๓) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นใดได้มีประกาศให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นการทั่วไปอยู่แล้วก่อนพระราชกฤษฎีกาใช้บังคับและยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จ ให้ดำเนินการต่อไปได้ และให้สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่ได้รับเลือกตั้งคงดำรงตำแหน่งต่อไปจนกว่าการดำรงตำแหน่งจะสิ้นสุดลง

(๔) ในกรณีที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างสำหรับสมาชิกสภาท้องถิ่นที่ยังคงอยู่ในวาระตาม (๑) หรือสมาชิกสภาท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งทั่วไปตาม (๓) โดยให้ดำรงตำแหน่งต่อไปได้เช่นเดียวกับผู้ที่ตนดำรงตำแหน่งแทน

ในระหว่างที่ยังไม่นำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีลักษณะตามวรรคหนึ่ง ให้นำบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่ถูกยกเลิกโดยพระราชกฤษฎีกาตามวรรคหนึ่งมาใช้บังคับกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นต่อไปจนกว่าจะสิ้นเหตุตาม (๑) (๒) (๓) หรือ (๔) แล้วแต่กรณี และให้นำบทบัญญัตินี้มาใช้กับการเลือกตั้งทั่วไปในครั้งถัดไป

ในกรณีที่ยังคงใช้บทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่ถูกยกเลิกโดยพระราชกฤษฎีกา ให้บรรดาอำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งตามกฎหมายดังกล่าว เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในการนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจสั่งเปลี่ยนแปลงหรือมอบหมายให้บุคคลหรือคณะ

บุคคลใดเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่นั้นแทนก็ได้

มาตรา ๑๓๗ ในกรณีที่มีพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บังคับพระราชบัญญัติ
นี้แก่การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นประเภทใดแล้ว ถ้าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดในประเภทนั้นยังมี
สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นดำรงตำแหน่งอยู่ แต่มีวาระการดำรง
ตำแหน่งเหลือไม่ถึงหกสิบวัน ให้เริ่มนับระยะเวลาตามมาตรา ๕๗ วรรคสอง
ตั้งแต่วันที่พระราชกฤษฎีกามีผลใช้บังคับเป็นต้นไป

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร
นายกรัฐมนตรี

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม ๑๑๙ ตอนที่ ๑๐๗ ก
วันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๔๕

หลักการ

ให้มีกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น

เหตุผล

โดยที่มาตรา ๑๔๔ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ประกอบกับมาตรา ๒๘๕ วรรคเจ็ด บัญญัติให้คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ให้เป็นไปตามกฎหมายบัญญัติ สมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
 “ผู้นำท้องถิ่นกับการพัฒนาการเมือง”

“ประชาชน” เป็นผู้กำหนด “ชะตาชีวิตตัวเอง” และ “เป็นผู้คุมชะตาชีวิตการเมือง”

โดย

“ประชาชนเป็นผู้เลือกตัวแทนของตัวเองเพื่อไปเป็นผู้กำหนด กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารจัดการ ทั้งงบประมาณตลอดจนวิธีปฏิบัติรวมทั้งผู้นำที่คอยหนุนเสริม ให้ความต้องการของประชาชน บรรลุตามความต้องการ”

“ปัญหาและความต้องการ”

ปัญหาและความต้องการ ประชาชนจะต้องเป็นผู้รวบรวมปัญหาและความต้องการ ปัญหาและความต้องการซึ่งรวบรวมโดยประชาชนเอง และจะต้องมีแผนงาน โครงการ กิจกรรม อย่างมีระเบียบ มีระบบ มีขั้นตอน การปฏิบัติอย่างเป็นขบวนการและกระบวนการ การมีส่วนร่วมอย่างบูรณาการ

ขบวนการและกระบวนการ

ประชาชนต้องเป็นผู้ริเริ่มในการคิด โดยการร่วมกันของภาคประชาชน ซึ่งอาจจะเป็น การคิดจากประชาชนหรือแกนนำจากภายในชุมชนท้องถิ่น หรือกลุ่ม หรือองค์กร หรือ สหกรณ์ และขยายผลเป็นวงกว้างขึ้นในหมู่ประชาชนจนกลายเป็นเครือข่าย เป็นพลังเพื่อหวัง ผลในการปฏิบัติ โดยการร่วมกันคิดของประชาชน ซึ่งต้องคิดร่วมกันอย่างมีขั้นตอน มีระเบียบแบบแผนเชิงระบบเชื่อมโยงความสัมพันธ์ป้อนกลับจากวิธีการคิด วิธีปฏิบัติ และ ผลที่จะเกิด ผลที่เกิดจะเป็นบวกหรือลบ เพื่อเป็นการมองเห็นที่ชัดเจนของผลที่เกิด จึงต้องคิด ร่วมกันวางแผนร่วมกัน จึงต้องจัดทำแผนร่วมกัน เรียกว่า แผนแม่บทเพื่อความเข้มแข็งสู่ ความยั่งยืน การจัดทำแผนแม่บทเพื่อความเข้มแข็งสู่ความยั่งยืน จึงต้องเกิดจากความร่วมมือ ของคนหลายฝ่ายและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงจะหวังผลที่ดีได้

การมีส่วนร่วมอย่างบูรณาการ

การมีส่วนร่วม ทุกคนทุกฝ่ายทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง จึงต้องเอาปัญหาความต้องการของชุมชนเป็นหลัก และเพื่อประโยชน์ของชุมชน โดยชุมชนเป็นผู้ริเริ่มทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นเพียงผู้หนุนเสริมหรือคอยเป็นที่เลี้ยงให้คำแนะนำ คำปรึกษาตลอดจนข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้รู้เท่าทันสถานการณ์ตลอดจนนโยบายต่าง ๆ เพื่อที่ชุมชนจะได้กำหนดทิศทาง แนวทางการพัฒนาได้อย่างถูกต้อง และชุมชนสามารถรู้เท่าทันในการแก้ไขปัญหาและความต้องการ ได้อย่างถูกต้อง

การมีส่วนร่วมอย่างบูรณาการ

การจัดทำแผนแม่บทเพื่อความเข้มแข็งสู่ความยั่งยืน เพื่อให้ทุกคนทุกฝ่ายทุกส่วนรวมทั้งราชการมีส่วนร่วม จึงต้องอาศัยเวทีประชาสังคม เป็นเวทีแห่งการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ปัญหาความต้องการนโยบาย และเป็นเวทีแห่งการระดมสมอง ระดมความคิด และรวบรวมจัดทำเป็นแผนงานสู่การปฏิบัติ และต้องเป็นการยอมรับแผนงาน โครงการ กิจกรรมร่วมกัน จึงเป็นการมีส่วนร่วมอย่างบูรณาการ และเป็นการแก้ไขปัญหาความต้องการสู่ความยั่งยืน

แผนแม่บทเพื่อความเข้มแข็งสู่ความยั่งยืน

การจัดทำแผนแม่บทเพื่อความเข้มแข็ง แผนแม่บทจะสมบูรณ์ได้ก็ต่อเมื่อ มีการจัดเก็บข้อมูล รวบรวมข้อมูลในทุก ๆ การค้นหาศักยภาพ คน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สวัสดิการ การบริการ การจัดการ การติดตามประเมินผล การตรวจสอบ เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ได้จัดทำแผนไว้ และโดยเฉพาะผู้นำท้องถิ่นเป็นอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้แผนแม่บทเพื่อความเข้มแข็งบรรลุผลได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งในด้านการจัดทำแผน และการหนุนเสริม และผู้นำท้องถิ่น หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

บทบาท/หน้าที่

บทบาทและหน้าที่ ของผู้นำท้องถิ่นหรือผู้นำในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้ มีบทบาทและหน้าที่อย่างสูงในการแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นเพราะเป็นคนในท้องถิ่น รู้และเข้าใจปัญหาความต้องการของท้องถิ่น

ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำในองค์กรส่วนท้องถิ่น หากรู้และทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองแล้ว ย่อมสามารถเป็นผู้ริเริ่ม หรือคอยจัดเวทีประชาสังคม หรือนำแผนแม่บทเพื่อ ความเข้มแข็งของชุมชนนำไปเป็นแผนเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นต่อไป หากเกินความรู้หรือ ความสามารถของตนเองหรือหน่วยงานต้องเสนอและคอยประสานงานกับหน่วยงานหรือ ส่วนที่เกี่ยวข้องขึ้นไปตามลำดับ ตลอดจนทั้งแผนงานและงบประมาณที่หนุนเสริมเพื่อให้ เป็นไปตามแผนแม่บทเพื่อความเข้มแข็งและสามารถเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ การดำเนินการ ในลักษณะดังกล่าว จึงเป็นการพัฒนาความคิด วิถีคิด วิถีปฏิบัติร่วมกัน จึงเป็นการพัฒนาการ เมืองภาคประชาชนในอีกมิติหนึ่ง

- การมีวิสัยทัศน์ร่วม
- มีจิตสำนึกร่วม
- ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- ร่วมบริหารร่วมจัดการ
- มีส่วนร่วม

* จึงเป็นมิติที่ทำทนายการเมืองภาคประชาชนและเป็นการพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

พ.ศ. ๒๕๔๒

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

พ.ศ. ๒๕๔๒

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๒

เป็นปีที่ ๕๔ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๔๒”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ “หน่วยราชการ” หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นแต่มีฐานะเทียบเท่ากระทรวง ทบวง กรม “หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า หน่วยงานอื่นของรัฐนอกจากหน่วยราชการ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น

"รัฐวิสาหกิจ" หมายความว่า รัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ

"ราชการส่วนท้องถิ่น" หมายความว่า ราชการส่วนท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน

"เลขาธิการ" หมายความว่า เลขาธิการสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

"เจ้าหน้าที่" หมายความว่า พนักงาน ลูกจ้าง หรือบุคคลซึ่งผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาแต่งตั้งให้มีหน้าที่ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๔ ให้ประธานรัฐสภารักษาราชการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และให้มีอำนาจออกระเบียบ หรือประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

ระเบียบหรือประกาศนั้นเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑
ผู้ตรวจการ
แผ่นดินของรัฐสภา

หมวด ๑

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

มาตรา ๕ ให้มีผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจำนวนไม่เกินสามคน

มาตรา ๖ การสรรหาและการเลือกผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาให้ดำเนินการ ดังนี้

(๑) ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการสรรหาผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขึ้นคณะหนึ่ง มีจำนวนสามสิบเอ็ดคน ประกอบด้วย

(ก) ผู้แทนของพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีสมาชิกอยู่ในสภาผู้แทนราษฎรจำนวนสิบเก้าคน ซึ่งต้องเลือกให้มีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(ข) อธิการบดีจากมหาวิทยาลัยของรัฐ ซึ่งเลือกกันเอง ให้เหลือสี่คน ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุดจำนวนสี่คน ผู้แทนศาลฎีกาจำนวนสี่คน

(๒) ให้คณะกรรมการสรรหาผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาพิจารณาสรรหาบุคคลผู้สมควรเป็นผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจำนวนสามเท่าของจำนวนผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาที่จะพึงมีได้ตามรัฐธรรมนูญ เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง โดยให้เรียงรายชื่อตามลำดับตัวอักษร พร้อมประวัติ วุฒิ ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการทำงานของบุคคล ดังกล่าว และต้องเสนอพร้อมความยินยอมของผู้ได้รับการเสนอชื่อนั้น

(๓) ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเรียกประชุมสภาผู้แทนราษฎรโดยเร็ว เพื่อมีมติเลือกผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อตาม (๒) ให้เหลือจำนวนสองในสาม ซึ่งต้องกระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ ในกรณีนี้ ให้ผู้ซึ่งได้

รับคะแนนสูงสุดและมีคะแนนมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรตามลำดับ เป็นผู้ที่ได้รับเลือกจากสภาผู้แทนราษฎร

ในกรณีที่จำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งกล่าวมีไม่ครบตาม (๓) พรรคหนึ่งให้นำรายชื่อผู้ไม่ได้รับเลือกในคราวแรกนั้นมาให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลงคะแนนเลือกอีกครั้งหนึ่งต่อเนื่องกันไป และในการนี้ให้ถือว่าผู้ได้รับคะแนนเสียงสูงสุดเรียงลงไปตามลำดับจนครบจำนวนที่กำหนดตาม (๓) พรรคหนึ่ง เป็นผู้ได้รับเลือกจากสภาผู้แทนราษฎร ในครั้งนี้ถ้ามีผู้ได้คะแนนเสียงเท่ากันในลำดับใด อันเป็นเหตุให้มีผู้ได้รับเลือกเกินจำนวนที่กำหนด ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรจับสลากว่าผู้ใดเป็นผู้ได้รับเลือก และให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเสนอรายชื่อผู้ได้รับเลือกต่อประธานวุฒิสภากายในเจ็ดวันนับแต่วันเลือกเสร็จสิ้น

(๔) ให้ประธานวุฒิสภาเรียกประชุมวุฒิสภา เพื่อมีมติเลือกผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อตาม (๓) จำนวนไม่เกินสามคน ซึ่งต้องกระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ ในการนี้ให้ผู้ซึ่งได้รับคะแนนสูงสุดและมีคะแนนมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดที่มีอยู่ของวุฒิสภาตามลำดับ เป็นผู้ได้รับเลือกเป็นผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

ในกรณีที่ไม่มีผู้ได้คะแนนเท่ากันในลำดับใด อันเป็นเหตุให้มีผู้ได้รับเลือกเกินสามคน ให้ประธานวุฒิสภาจับสลากว่าผู้ใดเป็นผู้ได้รับเลือก

(๕) ในกรณีที่ไม่มีผู้ใดได้รับเลือกตาม (๔) ให้ประธานวุฒิสภาแจ้งให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรทราบ และให้ดำเนินการตาม (๑) (๒) และ(๓) ใหม่ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้รับแจ้ง ทั้งนี้ ให้นำบทบัญญัติใน (๔) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๗ ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาที่วุฒิสภาเลือกตามมาตรา ๖ (๔) ยังมีไม่ถึงจำนวนสามคน สภาผู้แทนราษฎรจะดำเนินการเลือกผู้สมควรเป็นผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเพิ่มเติมเสนอต่อประธานวุฒิสภาก็ได้ ทั้งนี้ ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๖ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๘ ให้ประธานวุฒิสภานำรายชื่อผู้ได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภาตามมาตรา ๖ หรือ มาตรา ๗ ขึ้นกราบบังคมทูลเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งเป็นผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาต่อไป

มาตรา ๙ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีวาระการดำรงตำแหน่งหกปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระต้องปฏิบัติหน้าที่ไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขึ้นใหม่

มาตรา ๑๐ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาต้องเป็นผู้ซึ่งเป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชน มีความรอบรู้และมีประสบการณ์ในการบริหารราชการแผ่นดิน วิสาหกิจ หรือกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ร่วมกันของสาธารณะ และมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์

มาตรา ๑๑ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- (๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเสนอชื่อ
- (๓) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
- (๔) ไม่เคยเป็นผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
- (๕) ไม่เป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง
- (๖) ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น
- (๗) ไม่เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกพรรคการเมือง หรือผู้มีตำแหน่งอื่นของพรรคการเมืองในระยะสามปีก่อนวันสรรหาตามมาตรา ๖ (๒)
- (๘) ไม่เป็นกรรมการการเลือกตั้ง กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลปกครอง กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
- (๙) ไม่เป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี

- (๑๐) ไม่เคยถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก
- (๑๑) ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เพราะกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง
- (๑๒) ไม่เคยถูกวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
- (๑๓) ไม่เคยถูกวุฒิสภามีมติให้ถอดถอนจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

มาตรา ๑๒ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาต้อง

- (๑) ไม่เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ
- (๒) ไม่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือไม่เป็นกรรมการหรือที่ปรึกษาของรัฐวิสาหกิจ หรือของหน่วยงานของรัฐ
- (๓) ไม่ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด
- (๔) ไม่ประกอบวิชาชีพอิสระอื่นใด

ในกรณีที่วุฒิสภาเลือกบุคคลตาม (๑) (๒) (๓) หรือ (๔) โดยได้รับความยินยอมของบุคคลนั้น ผู้ได้รับเลือกจะเริ่มปฏิบัติหน้าที่ได้ต่อเมื่อตนได้ลาออกจากการเป็นบุคคลตาม (๑) (๒) หรือ (๓) หรือแสดงหลักฐานให้เป็นที่เชื่อได้ว่าตนได้เลิกประกอบวิชาชีพอิสระดังกล่าวแล้ว ซึ่งต้องกระทำภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเลือก แต่ถ้าผู้นั้นมิได้ลาออก หรือเลิกประกอบวิชาชีพอิสระภายในเวลาที่กำหนด ให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยรับเลือกให้เป็นผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๓ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก

- (๓) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๑
- (๔) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๒
- (๕) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก
- (๖) วุฒิสภามีมติให้พ้นจากตำแหน่งตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๔ ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาพ้นจากตำแหน่ง ให้สภาผู้แทนราษฎรดำเนินการตามมาตรา ๖ ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่มีการพ้นจากตำแหน่ง

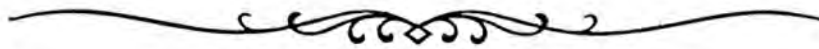
มาตรา ๑๕ เงินเดือน เงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอื่นของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

หมวด ๒
อำนาจหน้าที่
ของผู้ตรวจการ
แผ่นดินของรัฐสภา

หมวด ๒

อำนาจหน้าที่

ของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

มาตรา ๑๖ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) พิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียนในกรณี

(ก) การไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น

(ข) การปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียน หรือประชาชนโดยไม่เป็นธรรม ไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ก็ตาม

(ค) กรณีอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

(๒) จัดทำรายงานพร้อมทั้งเสนอความเห็นและข้อเสนอแนะต่อรัฐสภา

มาตรา ๑๗ ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเห็นว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำใดของบุคคลใดตามมาตรา ๑๖ (๑) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง แล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาวินิจฉัย

มาตรา ๑๘ ในกรณีที่มีผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาหลายคน การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาร่วมกันพิจารณาแบ่งงานตามสายงาน เพื่อให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาแต่ละคนปฏิบัติหน้าที่โดยอิสระ และรับผิดชอบตามขอบเขตของงานที่ได้รับมอบหมาย ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาร่วมกันกำหนด เว้นแต่กรณีตามมาตรา ๒๐ วรรคสอง มาตรา ๒๑ วรรคสอง มาตรา ๒๗ (๕) และ (๖) มาตรา ๓๐ วรรคสอง มาตรา ๓๑ วรรคสอง และวรรคสาม มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๔ มาตรา ๔๑ มาตรา ๔๒ มาตรา ๔๓ มาตรา ๔๔ มาตรา ๔๕ และมาตรา ๔๘ ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาปรึกษาหารือและเห็นชอบร่วมกัน

ในการประชุมแต่ละครั้งเพื่อดำเนินการในเรื่องที่กำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาต้องปรึกษาหารือและเห็นชอบร่วมกัน ตามวรรคหนึ่ง ให้ที่ประชุมผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเลือกผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาคนหนึ่ง ทำหน้าที่เป็นประธานในที่ประชุม

มาตรา ๑๙ บุคคลและคณะบุคคลย่อมมีสิทธิร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้ตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

การร้องเรียนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ไม่ตัดสิทธิผู้ร้องเรียนที่จะดำเนินการตามกฎหมายอื่น

มาตรา ๒๐ การร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาต้องทำเป็นหนังสือ และ

(๑) ระบุชื่อและที่อยู่ของผู้ร้องเรียน
(๒) ระบุเหตุที่ทำให้ต้องร้องเรียนพร้อมด้วยข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวกับเรื่องร้องเรียนตามสมควร

(๓) ใช้ถ้อยคำสุภาพ

(๔) ลงลายมือชื่อผู้ร้องเรียน

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจะออกระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์

และวิธีการเพื่อเปิดโอกาสให้มีการร้องเรียนด้วยวาจาก็ได้ ระเบียบดังกล่าวให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๒๑ การเสนอคำร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจะเสนอโดยนำส่งด้วยตนเอง ส่งทางไปรษณีย์ มอบให้บุคคลอื่นนำส่งต่อสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา หรือส่งคำร้องเรียนต่อสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อนำส่งต่อสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาก็ได้

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจะออกระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อเปิดโอกาสให้มีการนำเสนอมคำร้องเรียนด้วยวิธีการอื่นๆ ก็ได้ ระเบียบดังกล่าวให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๒๒ ในกรณีที่คณะกรรมการมาธิการของวุฒิสภาหรือคณะกรรมการมาธิการของสภาผู้แทนราษฎรได้สอบสวนหรือพิจารณาเรื่องใดและเห็นว่าเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาที่จะดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ได้ คณะกรรมการดังกล่าวจะส่งเรื่องนั้นให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเพื่อดำเนินการก็ได้ และให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาแจ้งผลการดำเนินการเบื้องต้นต่อคณะกรรมการ

มาตรา ๒๓ เมื่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้รับเรื่องจากคณะกรรมการมาธิการตามมาตรา ๒๒ แล้ว แม้ภายหลังคณะกรรมการดังกล่าวจะพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ ย่อมไม่เป็นการตัดอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาที่จะดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนั้นต่อไป

มาตรา ๒๔ เรื่องที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาวินิจฉัยว่ามีลักษณะดังต่อไปนี้ ไม่ให้รับไว้พิจารณาหรือให้ยุติการพิจารณา

(๑) เรื่องที่เป็นนโยบายซึ่งคณะรัฐมนตรีแถลงต่อรัฐสภา เว้นแต่การปฏิบัติตามนโยบายดังกล่าวมีลักษณะตามมาตรา ๑๖ (๑)

(๒) เรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งเสร็จเด็ดขาดแล้ว

- (๓) เรื่องที่มีได้เป็นไปตามมาตรา ๑๖ (๑)
- (๔) เรื่องที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลหรือการลงโทษทางวินัยของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น
- (๕) เรื่องที่ผู้ร้องเรียนไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๐

มาตรา ๒๕ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาอาจไม่รับพิจารณาหรืออาจยุติการพิจารณาเรื่องดังต่อไปนี้

- (๑) เรื่องที่เกี่ยวกับการทุจริตหรือประพฤติมิชอบในวงราชการ
- (๒) เรื่องที่ผู้ร้องเรียนมิได้มีส่วนได้เสียและการพิจารณาจะไม่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนโดยส่วนรวม
- (๓) เรื่องที่ผู้ร้องเรียนได้ยื่นเมื่อพ้นกำหนดสองปีนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการร้องเรียนและการพิจารณาจะไม่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนโดยส่วนรวม
- (๔) เรื่องที่ผู้ร้องเรียนได้รับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมหรือได้รับการชดใช้ความเสียหายอย่างเหมาะสมแล้ว และการพิจารณาต่อไปจะไม่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนโดยส่วนรวม
- (๕) เรื่องที่ผู้ร้องเรียนไม่มาให้ถ้อยคำ ไม่แสดงพยานหลักฐาน หรือไม่ดำเนินการตามหนังสือที่ได้รับจากผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ทั้งนี้ ภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยไม่มีเหตุอันสมควร
- (๖) เรื่องที่ผู้ร้องเรียนตายและการพิจารณาต่อไปจะไม่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนโดยส่วนรวม
- (๗) เรื่องที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเคยสรุปผลการพิจารณาแล้ว

มาตรา ๒๖ เรื่องใดที่ไม่ให้รับไว้พิจารณาตามมาตรา ๒๕ และเรื่องและผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาอาจไม่รับพิจารณาตามมาตรา ๒๕ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจะส่งเรื่องนั้นไปให้หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการต่อไปตามควรแก่กรณีก็ได้

มาตรา ๒๗ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) ให้หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นมีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง หรือให้ความเห็นในการปฏิบัติงาน หรือส่งวัตถุ เอกสาร หลักฐาน หรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณา

(๒) ให้หัวหน้าหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานตาม (๑) เจ้าหน้าที่ของรัฐ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือบุคคลใด มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง หรือมาให้ถ้อยคำ หรือส่งวัตถุ เอกสาร หลักฐาน หรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณา

(๓) ขอให้ศาลส่งวัตถุ เอกสาร หลักฐาน หรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณา

(๔) ตรวจสอบสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีการร้องเรียนโดยแจ้งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ทราบล่วงหน้าในเวลาอันควร

(๕) ออกระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์การรับคำร้องเรียนไว้พิจารณาและระเบียบว่าด้วยการสอบสวนหาข้อเท็จจริงเบื้องต้น

(๖) ออกระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์การจ่ายค่าเบี้ยเลี้ยงและค่าเดินทางของพยานบุคคลและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่หรือเรื่องอื่นใดเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ระเบียบตาม (๕) และ (๖) ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๒๘ ในการใช้อำนาจตามมาตรา ๒๗ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาต้องคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วย

ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาไม่อาจสอบสวนหาข้อเท็จจริงในเรื่องใดต่อไปได้ ให้ยุติเรื่องนั้น และให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภารายงานให้วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรทราบ

มาตรา ๒๙ เมื่อมีการร้องเรียนตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาต้องดำเนินการ ให้แล้วเสร็จโดยไม่ชักช้าและต้องเปิดโอกาสให้ผู้ร้องเรียน ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องชี้แจงและแสดงพยานหลักฐาน ประกอบคำชี้แจงของตนได้ตามสมควร

เรื่องใดที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาสั่งไม่รับไว้พิจารณาหรือ ให้อยู่ติเรื่อง ให้แจ้งให้ผู้ร้องเรียนทราบพร้อมทั้งเหตุผลที่ไม่รับไว้พิจารณา หรือให้อยู่ติเรื่อง และเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติราชการจะส่งคำสั่งไปให้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการนั้นทราบด้วยก็ได้

เหตุผลตามวรรคสองให้ระบุข้อเท็จจริง กฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยละเอียด และในกรณีให้อยู่ติเรื่องเพราะเหตุที่ปรากฏข้อเท็จจริงว่า การกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงาน ของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่นมิได้เป็นไปตามมาตรา ๑๖ (๑) (ก) หรือ (ข) ให้ชี้แจงเหตุผลที่แสดงให้เห็นว่าการกระทำดังกล่าว ชอบด้วยกฎหมายและเป็นธรรมโดยละเอียดให้ผู้ร้องเรียนทราบด้วย

มาตรา ๓๐ เมื่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้พิจารณา และสอบสวนหาข้อเท็จจริงในเรื่องใดเสร็จแล้ว ให้จัดทำรายงานสรุป ข้อเท็จจริง พร้อมทั้งความเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข ส่งให้หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วน ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องเพื่อทราบ หรือพิจารณาดำเนินการต่อไป

เรื่องใดที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้พิจารณาแล้วเห็นว่า แม้ปรากฏว่าการกระทำในเรื่องใดของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วน ท้องถิ่นได้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือมติ คณะรัฐมนตรีแล้ว แต่กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือมติ คณะรัฐมนตรีในเรื่องนั้น ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม หรือความไม่ เสมอกันในกฎหมาย หรือเป็นการเลือกปฏิบัติ หรือลำเอียง ให้ผู้ตรวจการ แผ่นดินของรัฐสภา เสนอแนะต่อหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณา

ดำเนินการให้มีการปรับปรุง หรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือมติคณะรัฐมนตรี ในเรื่องดังกล่าวต่อไป ในกรณีที่เกี่ยวกับมติคณะรัฐมนตรี ให้ส่งรายงานดังกล่าวให้คณะรัฐมนตรีทราบด้วย

มาตรา ๓๑ ในกรณีที่ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่นไม่ปฏิบัติตามความเห็นหรือข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเรื่องใดในเวลาอันควร ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาอาจส่งเรื่องดังกล่าวไปยังนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีที่ควบคุมหรือกำกับดูแลหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นนั้น เพื่อให้สั่งการตามควรแก่กรณีก็ได้

เมื่อได้ดำเนินการตามวรรคหนึ่งและระยะเวลาได้ล่วงเลยไปพอสมควรแล้ว ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่นยังไม่ปฏิบัติตามความเห็นหรือข้อเสนอแนะดังกล่าวโดยไม่มีเหตุอันควร และเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องสำคัญ หรือเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ หรือเกี่ยวข้องกับประชาชนจำนวนมาก ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาอาจทำรายงานเรื่องนั้นเสนอต่อวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรเป็นการด่วนก็ได้

รายงานดังกล่าวให้เปิดเผยให้ประชาชนทราบตามวิธีการที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภากำหนด

มาตรา ๓๒ เมื่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเห็นว่าเรื่องใดมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการทุจริตหรือประพฤติมิชอบในวงราชการ หรือมีมูลความผิดทางอาญา หรือมีมูลความผิดทางวินัย ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาแจ้งให้หน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนเรื่องนั้นๆ และผู้บังคับบัญชาของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องทราบ เพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

ให้หน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนและผู้บังคับบัญชาตามวรรคหนึ่งแจ้งผลการดำเนินการให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาทราบทุกสามเดือน

มาตรา ๓๓ ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาทำรายงานประจำปีเสนอต่อวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรภายในเดือนมีนาคมของทุกปี ในรายงานดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) ผลการพิจารณาสอบสวนข้อเท็จจริงในเรื่องต่าง ๆ พร้อมทั้งข้อสังเกต หรือข้อเสนอแนะที่เสนอต่อหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น

(๒) ผลการปฏิบัติตามข้อสังเกตหรือข้อเสนอแนะที่หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินการไปแล้ว

(๓) การไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๗ ของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น

(๔) อุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

รายงานประจำปีตามวรรคหนึ่งให้เปิดเผยให้ประชาชนทราบตามวิธีการที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภากำหนด

ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเห็นสมควรรายงานให้วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรทราบเป็นพิเศษเฉพาะเรื่อง เพราะเป็นกรณีรีบด่วนหรือจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารราชการแผ่นดิน ก็ให้กระทำได้

มาตรา ๓๔ การจัดทำรายงานตามมาตรา ๓๐ มาตรา ๓๑ และมาตรา ๓๓ ให้กระทำการสรุป โดยมีให้ระบุรายละเอียดอันเป็นการเปิดเผยความลับของบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยไม่จำเป็น

มาตรา ๓๕ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่งหรือทางอาญา เนื่องจากการที่ตนได้ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๓๖ ผู้ที่ให้ถ้อยคำ หรือให้วัตถุ เอกสาร หลักฐาน หรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องใดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้แก่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา หรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา หรือผู้ที่จัดทำและเผยแพร่รายงานของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ตามมาตรา ๓๐ มาตรา ๓๑ และมาตรา ๓๓ ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางวินัย เนื่องจากการที่ตนเปิดเผยข้อมูล หรือให้วัตถุ เอกสาร หลักฐาน หรือพยานหลักฐาน หรือจัดทำและเผยแพร่รายงาน แล้วแต่กรณี

มาตรา ๓๗ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาและเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๓๘ ห้ามมิให้ผู้ใดเปิดเผยข้อความ ข้อเท็จจริง หรือข้อมูลที่ได้มาเนื่องจากการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ เว้นแต่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจะมอบหมาย หรือเป็นการกระทำตามหน้าที่ราชการ หรือเพื่อประโยชน์แก่การตรวจสอบหรือพิจารณาสอบสวน หรือเป็นการรายงานตามอำนาจหน้าที่ หรือการปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

หมวด ๓
สำนักงาน
ผู้ตรวจการ
แผ่นดินของรัฐสภา

หมวด ๓

สำนักงาน

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

มาตรา ๓๙ ให้มีสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เป็นหน่วยงานของรัฐ มีฐานะเป็นนิติบุคคล และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

กิจการของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม และกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน

มาตรา ๔๐ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับกิจการทั่วไปของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา และให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) รับผิดชอบงานธุรการของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
- (๒) ศึกษา รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับงานของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
- (๓) เผยแพร่วิชาการและให้ความรู้และการศึกษาแก่ประชาชน เกี่ยวกับสิทธิที่จะร้องเรียนตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญนี้
- (๔) ปฏิบัติการอื่นตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา มอบหมาย

มาตรา ๔๑ ในการกำกับดูแลสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา มีอำนาจออกระเบียบหรือประกาศเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน และดำเนินการอื่นในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) การจัดแบ่งส่วนงานของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาและขอบเขตหน้าที่ของส่วนงานดังกล่าว

(๒) การกำหนดตำแหน่ง อัตราเงินเดือน และค่าตอบแทนอื่นของเลขาธิการ รองเลขาธิการ พนักงาน และลูกจ้างของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

(๓) การคัดเลือก การบรรจุ การแต่งตั้ง การถอดถอน วินัย และการลงโทษทางวินัย การออกจากตำแหน่ง การร้องทุกข์ และการอุทธรณ์การลงโทษ สำหรับเลขาธิการ รองเลขาธิการ และพนักงานของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา รวมทั้งวิธีการ และเงื่อนไขในการจ้างลูกจ้างของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

(๔) การคัดเลือก การกำหนดอัตราค่าจ้างหรือค่าตอบแทนตลอดจนการกำหนดเงินเพิ่มพิเศษให้แก่ข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างซึ่งมาปฏิบัติงานเป็นพนักงานของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นการชั่วคราว ตามมาตรา ๔๖

(๕) การบริหารและจัดการการเงินและทรัพย์สินของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

(๖) การจัดสวัสดิการหรือการสงเคราะห์อื่นแก่เลขาธิการ รองเลขาธิการ พนักงานหรือลูกจ้างของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

มาตรา ๔๒ ให้สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา มีเลขาธิการคนหนึ่ง ซึ่งแต่งตั้งขึ้นโดยความเห็นชอบของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานและลูกจ้างของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา และรับผิดชอบการปฏิบัติงานของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ขึ้นตรงต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา และจะให้มีรองเลขาธิการเป็นผู้ช่วยสั่ง และปฏิบัติงานรองจากเลขาธิการก็ได้

มาตรา ๔๓ เลขาธิการต้องเป็นผู้มีความเป็นกลางทางการเมือง มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ มีสัญชาติไทยโดยกำเนิด มีอายุไม่เกินหกสิบห้าปีบริบูรณ์ และมีคุณวุฒิ ประสบการณ์และความสำเร็จในการบริหารตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภากำหนด

เลขาธิการมีวาระการดำรงตำแหน่งสี่ปีนับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง และอาจได้รับแต่งตั้งใหม่ได้ แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้

มาตรา ๔๔ เลขาธิการมีหน้าที่ควบคุมดูแลงานโดยทั่วไปของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ให้เป็นไปตามกฎหมายระเบียบ ประกาศ และมติของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา และให้มีอำนาจ ดังนี้

(๑) บรรจุ แต่งตั้ง ถอดถอน เลื่อน ลดเงินเดือนหรือค่าจ้าง ลงโทษทางวินัยพนักงานหรือลูกจ้างของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ตลอดจนให้พนักงานหรือลูกจ้างของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาออกจากตำแหน่ง

(๒) วางระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของพนักงานหรือลูกจ้างในสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา และข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้าง ซึ่งมาปฏิบัติงานเป็นพนักงานในสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

(๓) วางระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา กำหนด และเท่าที่ไม่ขัดกับระเบียบ หรือประกาศ หรือมติของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

มาตรา ๔๕ ในกิจการของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก ให้เลขาธิการเป็นผู้แทนของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เพื่อการนี้เลขาธิการจะมอบอำนาจให้บุคคล

โดยปฏิบัติงานเฉพาะอย่างแทนก็ได้ แต่ต้องเป็นไปตามระเบียบที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภากำหนด

ระเบียบที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภากำหนดตามวรรคหนึ่ง ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๔๖ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาอาจขอให้ข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น มาปฏิบัติงานเป็นพนักงานหรือลูกจ้างในสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นการชั่วคราวได้ ทั้งนี้ เมื่อได้รับการอนุมัติจากผู้บังคับบัญชาของผู้นั้น แล้วแต่กรณี

ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างผู้ใดได้รับอนุมัติให้มาปฏิบัติงานเป็นพนักงานของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการได้รับอนุญาตให้ออกจากราชการไปปฏิบัติงานใดๆ ซึ่งให้นับเวลาระหว่างที่มาปฏิบัติงานในสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา สำหรับการคำนวณบำเหน็จบำนาญเหมือนเต็มเวลาราชการตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการหรือกฎหมายว่าด้วยกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ แล้วแต่กรณี

มาตรา ๔๗ ในกรณีที่ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้าง ตามมาตรา ๔๖ ขอกลับเข้ารับราชการหรือปฏิบัติงานในสังกัดเดิมภายในกำหนดเวลาที่อนุมัติ ให้ผู้มีอำนาจบรรจุและแต่งตั้งบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งและรับเงินเดือนเหมือนกรณีข้าราชการผู้ซึ่งได้รับอนุมัติให้ออกจากราชการไปปฏิบัติงานใดๆ ซึ่งให้นับเวลาระหว่างนั้นสำหรับการคำนวณบำเหน็จบำนาญเหมือนเต็มเวลาราชการเพื่อขอกลับเข้ารับราชการหรือตามข้อตกลงที่ทำไว้ในการอนุมัติตามมาตรา ๔๖ แล้วแต่กรณี

มาตรา ๔๘ ให้สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เสนอบประมาณรายจ่ายต่อคณะรัฐมนตรี โดยความเห็นชอบของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เพื่อจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาและสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ไว้ในร่างพระราช

บัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม แล้วแต่กรณี ในการนี้ คณะรัฐมนตรีอาจนำความเห็นเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภารวมไว้ในรายงานการเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมด้วยก็ได้

มาตรา ๔๙ ให้สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา มีอำนาจในการปกครอง ดูแล บำรุงรักษาทรัพย์สินของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

ทรัพย์สินของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน และไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

มาตรา ๕๐ ให้สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จัดทำงบดุล งบการเงินและบัญชี แล้วส่งผู้สอบบัญชีภายในเก้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชี

ให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้สอบบัญชีของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา และให้ทำการตรวจสอบ รับรองบัญชีและการเงินทุกประเภท รวมทั้งประเมินผลการใช้จ่ายเงินและทรัพย์สินของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา โดยแสดงให้เห็นด้วยว่าการใช้จ่ายดังกล่าวเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ประหยัด และได้ผลตามเป้าหมายเพียงใด แล้วทำรายงานเสนอผลการสอบบัญชีต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรีโดยไม่ชักช้า

หมวด ๔
บทกำหนดโทษ

หมวด ๔ บทกำหนดโทษ

มาตรา ๕๑ ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๗ (๒) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๒ ผู้ใดต่อสู้อหรือขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ตาม มาตรา ๒๗ (๔) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกิน สองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๓ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๘ ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

บทเฉพาะกาล

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๕๔ ในวาระเริ่มแรก ให้จัดให้มีการดำเนินการ ดังนี้

(๑) ให้สภาผู้แทนราษฎรดำเนินการให้มีการสรรหาและเลือกผู้สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาตามมาตรา ๖ ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ

(๒) ให้วุฒิสภาดำเนินการให้มีการเลือกผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาตามมาตรา ๖ (๔) และ (๕) ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับรายชื่อผู้สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจากประธานสภาผู้แทนราษฎร

กำหนดวันตามวรรคหนึ่งให้หมายถึงวันในสมัยประชุม

มาตรา ๕๕ ในวาระเริ่มแรก ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาที่ได้รับเลือกตามมาตรา ๕๔ มีวาระการดำรงตำแหน่งสามปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และมีให้นำความในมาตรา ๔ วรรคหนึ่งมาใช้บังคับ

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาที่ได้รับเลือกตามมาตรา ๕๔ และพ้นจากตำแหน่งตามวาระในวรรคหนึ่ง หรือพ้นจากตำแหน่งในกรณีอื่นก่อนครบวาระตามมาตรา ๑๓ อาจได้รับเลือกและแต่งตั้งให้เป็นผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้อีก และมีให้นำความในมาตรา ๔ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๑๑ (๔) มาใช้บังคับ

ให้นำความในมาตรา ๔ มาใช้บังคับกับผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาที่ได้รับเลือกและแต่งตั้งเป็นคราวที่สองตามวรรคสองด้วย โดยอนุโลม

มาตรา ๕๖ ให้จัดตั้งสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ขึ้นภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ

ในระหว่างที่ยังมิได้มีการจัดตั้งสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาตามวรรคหนึ่ง ให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นหน่วยธุรการของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา และมีอำนาจและหน้าที่ตามที่กำหนดไว้สำหรับสำนักงานของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา โดยให้เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรปฏิบัติหน้าที่เลขาธิการสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ชวน หลีกภัย

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ...

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ คือ โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้มีผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา และให้มีการกำหนดคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การสรรหา และการเลือกผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๔๒

เล่ม ๑๑๖ ตอนที่ ๘๑ ก

บทบาทของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
กับการระงับข้อพิพาทด้วยสันติวิธี

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

“แนวคิดในการจัดตั้งสถาบันและการ
ดำเนินงานของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
เป็นเสมือนกลไกหนึ่ง ที่จะรับประกันว่า
ประชาชนจะได้รับความยุติธรรมความ
เสมอภาคและความพึงพอใจในการให้
บริการของรัฐซึ่งอาจจะช่วยผ่อนคลาย
ความทุกข์ และความขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้น
ในสังคมในขณะนี้ได้บ้าง”

(นายพิเชต สุนทรพิพิธ)

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

"สังคมต้องมีความยุติธรรม
 ความยุติธรรมในสังคมเป็นรากฐานของความเจริญ
 สังคมใดก็ตามที่ขาดความยุติธรรมไม่อาจก้าวไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองได้
 ไม่ว่าจะเป็นความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคมหรือจิตใจ
 แต่กลับเป็นบ่อเกิดของความทุกข์ ความขัดแย้ง การเสียกำลังใจ และนำไปสู่
 วิกฤตด้านต่างๆ รวมทั้งวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เรากำลังเผชิญอยู่
 ความยุติธรรมในสังคมจึงเป็นเรื่องสำคัญ
 แต่เท่าที่ผ่านมา สังคมไทยยังให้ความสำคัญกับเรื่องนี้น้อยเกินไป"

ศ.นพ.ประเวศ วะสี

บทนำ

ข้อขัดแย้งหรือข้อพิพาทเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ในองค์กร สังคมและโลกปัจจุบัน เมื่อประชาชนมีปัญหาหรือความขัดแย้ง ส่วนใหญ่มักจะพยายามเจรจาระงับข้อพิพาทโดยวิธีสันติ แต่ถ้าหากไม่สามารถหาข้อยุติ หรือข้อสรุปได้แล้ว พวกเขามักจะพึ่งระบบศาล ซึ่งจะใช้วิธียุติหรือระงับข้อพิพาทด้วยระบบกฎหมาย และนิติบัญญัติ ข้อเสียของการใช้ระบบกฎหมาย ซึ่งเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายทั่วไปคือ ไม่ยืดหยุ่น ช้า ตั้งอยู่บนรากฐานการพิจารณาตามตัวบทกฎหมายกระบวนการพิจารณาและผลการพิจารณามักไม่เปิดเผยต่อสาธารณะ บังคับใช้ข้อสรุปขาดมุมมองจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคนิคต่างๆ ตัดสินใจด้วยอัตราตามข้อมูลเท่าที่ปรากฏในบางกรณีจึงอาจจะไม่ได้ผลสรุปที่ยุติธรรม และเสียค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง นอกจากนี้การนำข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลยังก่อให้เกิดความตึงเครียด ระหว่างที่ต้องเผชิญหน้ากันทั้งสองฝ่าย โดยแต่ละฝ่ายก็จะพยายามหาหลักฐานมาพิสูจน์ และหักล้างซึ่งกันและกัน และศาลก็ไม่ได้มีหน้าที่ที่จะต้องหาหลักฐานมาเพิ่มเติมเพื่อพิสูจน์ความจริง ดังนั้นหลายครั้งหลายหนที่กระบวนการพิจารณาของศาลจึงมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้งมากกว่าที่จะก่อให้เกิดความเห็นพ้องต้องกัน และจะเกิดความคิดที่จะแบ่งคู่อริ เป็น ๒ ฝ่ายคือฝ่ายแพ้และฝ่ายชนะ เป็นการสร้างศัตรูก่อนที่จะทั้งสองฝ่ายจะเริ่มต้นคิดเสียด้วยซ้ำ แนวคิดของสถาบันผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นแนวคิดใหม่ ที่จะพยายามประสานความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนผู้รับบริการของรัฐกับหน่วยงานฝ่ายราชการและฝ่ายบริหาร เพื่อที่จะช่วยคลายความตึงเครียดในการเผชิญหน้ากัน

ของทั้งสองฝ่าย และพยายามที่จะสร้างความยุติธรรมและความพึงพอใจให้ประชาชนให้มากที่สุดเท่าที่ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการของรัฐสภามีอยู่

ข้อพิพาทและปัญหาในกระบวนการระงับข้อพิพาทของสังคมไทย

การระงับข้อพิพาทในสังคมไทยแทบไม่เป็นที่ปรากฏ เพราะคนไทยส่วนใหญ่มักจะซ่อนความไม่พึงพอใจ หรือความขัดแย้งไว้โดยลำพัง หรือภายในแวดวงผู้ใกล้ชิด หากมีข้อพิพาทส่วนใหญ่จะใช้วิธีไกล่เกลี่ยโดยผู้มีอาวุโส หรือผู้เป็นที่เคารพในสังคมนั้นๆ การที่จะต้องตัดสินข้อพิพาท หรือข้อขัดแย้งโดยการ "ขึ้นโรงขึ้นศาล" หรือแม้แต่ "ขึ้นโรงพัก" ก็เป็นเรื่องที่แทบจะไม่พึงปรารถนาในสังคมไทย เนื่องด้วยสาเหตุที่ได้กล่าวถึงข้างต้นจนมีสุภาษิตที่ว่า "กินขี้เสียดีกว่าต้องขึ้นโรงขึ้นศาล"

ท่านศาสตราจารย์ นิธิ เอียวศรีวงศ์ ให้ข้อสังเกตว่าในสังคมไทยมักไม่นิยมการแสดงให้เห็นว่ามีปัญหา หรือข้อขัดแย้งดังนั้น การแก้ไขปัญหาหรือการระงับข้อพิพาทจะไม่ค่อยมีประสิทธิภาพเพราะ

๑. ไม่มีกลไกที่เหมาะสมในการระงับข้อพิพาท
๒. วิธีดั้งเดิมที่จะระงับข้อพิพาทคือพยายามปิดบังไว้
๓. ในระหว่างที่ปิดบังปัญหาหรือความไม่พอใจไว้ก็จะมีการดิ้นรนหนีทา ลับหลัง แต่แต่ละฝ่ายมีการเสียดสีการเกลี้ยเยาะเย้ยฝ่ายตรงข้ามในที่สาธารณะ เพื่อเป็นการสื่อให้เห็นถึงความไม่พอใจนั้นๆ
๔. ความพยายามทำการไกล่เกลี่ยโดยผู้มีอาวุโสในสังคมมักจะไม่ค่อยได้ผลต่อไปแล้ว เนื่องจากสภาพการทางเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรมสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก

นโยบายของรัฐเพื่อประชาชน

เป็นที่น่ายินดีเป็นอย่างยิ่งว่ารัฐบาล หรือผู้มีอำนาจในทางปกครองในปัจจุบันให้ความสำคัญกับประชาชน และการให้บริการที่ดีและเหมาะสมแก่ประชาชน ได้มีการจัดทำแผนแม่บทการปฏิรูประบบราชการ ที่กำหนดหลักการที่จะให้มีการปรับปรุงระบบการทำงานของหน่วยงานของรัฐ และมีความพยายามที่จะผลักดันให้แผนแม่บทดังกล่าวดำเนินการและเกิดผลที่เป็นรูปธรรม คณะรัฐมนตรี^๑ได้กำหนดหลักการให้กระทรวง ทบวง กรม จังหวัด กำหนด Core values ของการจัดระบบการบริการและการทำงานเพื่อประชาชน โดยยึดแนวทาง ดังนี้

๑. ความเสมอภาคในการบริการประชาชน
๒. ความเป็นธรรมของการบริการที่ประชาชนจะได้รับ

^๑ คณะรัฐมนตรี เมื่อคราวประชุมเมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๓๙ มีมติให้กำหนดในปี ๒๕๓๙ เป็นปีแห่งการส่งเสริมการบริการประชาชน และคณะรัฐมนตรี เมื่อคราวประชุมเมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๔๑ อนุมัติให้กำหนดปี ๒๕๔๒-๒๕๔๔ เป็นปีแห่งการส่งเสริมการบริการประชาชนของรัฐ

๓. ความพึงพอใจจากการรับบริการจากรัฐ
๔. ความรวดเร็วในการบริการของรัฐ
๕. ความสะดวกที่ประชาชนจะได้รับ
๖. ความประหยัดค่าใช้จ่ายของประชาชนจากการรับบริการจากรัฐ
๗. ความเป็นที่พึงของประชาชนจากการรับบริการจากรัฐ
๘. ความมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมของรัฐ
๙. ความมีอุดมการณ์ของการรับใช้ประชาชนของหน่วยงานของรัฐ
๑๐. ความโปร่งใสของการให้บริการประชาชน
๑๑. ความพร้อมที่จะรับการตรวจสอบจากประชาชน

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ และ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๒ กำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา มีอำนาจในการพิจารณา และสอบสวนหาข้อเท็จจริง ตามที่ประชาชนร้องเรียนในกรณีที่ ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย หรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ หรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียนหรือประชาชน โดยไม่เป็นธรรม ไม่ว่าจะการปฏิบัตินั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ก็ตาม การดำเนินงานของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ก็จะเป็นเสมือนกลไกหนึ่งที่จะรับประกันความพึงพอใจของประชาชนจากการรับบริการจากรัฐ และสามารถเป็นที่พึ่งให้กับประชาชนจากการรับบริการจากรัฐ แนวคิดในการมีผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ในประเทศไทยที่ได้กำหนดไว้ ในรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัตินี้ได้รับการสนับสนุนจากนักคิด นักวิชาการที่มีชื่อเสียงหลายท่าน อาทิเช่น คุณทองใบ ทองเปาด์^{๑๖} นายความนักต่อสู้ เพื่อสิทธิมนุษยชน ผู้ได้รับรางวัลแมกไซไซ เห็นว่า "..... ดีกว่าไม่มี อย่างน้อยก็ทำให้คนที่ละเมิดมีความระมัดระวังตัว เพราะมีคนมาตรวจตราอยู่ คนที่จะได้รับประโยชน์มากที่สุดก็คือประชาชน ถ้าประชาชนมีการตื่นตัว รู้จักสิทธิของตัวเอง รู้จักหน้าที่ของตัวเอง จะมีส่วนดี แต่ถ้ามีเครื่องมือดีอย่างไรก็แล้วแต่ ถ้าประชาชนยังหุบตาเถื่อน ไม่รู้อะไร มันก็ไม่มีประโยชน์ กฎหมายฉบับนี้ประชาชนได้ประโยชน์" นอกจากนี้ ดร.อมร รัชสาสัย^{๑๗} ยังเห็นว่าการจัดตั้งสถาบันผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภานั้น ".....ทุกคนได้รับประโยชน์เท่าเทียมกัน ความยุติธรรมนี้ต้องเท่าเทียมกัน ไม่มีใครได้ผลประโยชน์มากกว่ากัน...."

^{๑๖}บทสัมภาษณ์ ทองใบ ทองเปาด์ (๒๕๕๑) จาก ชีวภัทร์ เสรีรังสรรค์ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา สำนักงานคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ ๒๕๕๒

^{๑๗}บทสัมภาษณ์ ออมร รัชสาสัย (๒๕๕๑) จาก ชีวภัทร์ เสรีรังสรรค์ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา สำนักงานคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ ๒๕๕๒

ท่านศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี^๑ ชี้ว่า

๑. ประชาชนคาดหวังว่าสังคมจะมีความยุติธรรม เพราะการได้อยู่ในสังคมที่มีความยุติธรรมจะทำให้มีความสุข ความสบาย รู้สึกมีเกียรติ มีกำลังใจ แต่ถ้าอยู่ในสังคมที่ขาดความยุติธรรมก็จะขาดกำลังใจ ท้อถอย และเดือดร้อน

๒. ประชาชนไม่ต้องการเข้าไปสู่กระบวนการยุติธรรมโดยไม่จำเป็น เพราะถ้าดูจากกระแสที่เกิดขึ้นทั่วโลกและกำลังเป็นกระแสที่แรงมากก็คือกระแสประชาสังคม (Civil Society) โลกในอนาคตจะเป็นโลกของความเป็นชุมชนสังคมไทย มีรากฐานของการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนอยู่แล้ว มีกระบวนการที่จะอยู่ร่วมกัน สามารถเป็นพื้นฐานที่ดีสำหรับการสร้างให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง มีความเป็นประชาสังคมเกิดขึ้นในสังคม หากชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาตนเอง ดูแลกันเองได้ก็จะเป็นภาระแก่กระบวนการยุติธรรมโดยไม่จำเป็น กระบวนการยุติธรรมจะได้มีเวลาสำหรับเรื่องใหญ่ๆ ที่มีความละเอียดอ่อนมากขึ้น ทำงานได้ดีขึ้น ประชาชนก็จะมีความสุขสบายมากขึ้น

๓. ประชาชนหวังว่ากระบวนการยุติธรรมจะมีความยุติธรรม มีความเมตตา มีความเป็นธรรม โปร่งใส

เมื่อประชาชนทำการร้องเรียนต่อกระบวนการยุติธรรม ต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาหรือต่อสถาบันอื่นๆ ที่จะเป็นที่พึ่งเพื่อผ่อนคลายความทุกข์ ประชาชนหวังว่าข้อร้องเรียนของพวกเขาจะเป็นที่สนใจ คำร้องได้รับการบำบัดทุกข์ เยียรรักษา ณ นคร^๒ เห็นว่า ".....ภาพของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาคือคนทุกคนจะเข้ามาหาได้และกระบวนการที่เข้ามาหาที่ง่าย ๆ ใครเข้ามาร้องเรียนได้ไหม เขียนหนังสือไม่เป็นมีคนเขียนหนังสือให้ไหม มันต้องทำแบบนี้ถึงจะเปิดช่องเราก็ต้องไปนั่งคิดจำแนกว่าจะเป็นประโยชน์ต่อใคร เพราะถ้าทุกคนสามารถเข้าไปถึงง่าย ๆ ก็เป็นประโยชน์ต่อคนที่มึปัญหาที่ราชการ แต่ปัญหาที่พูดสมมุติว่าเป็นปัญหาเล็กๆ น้อยๆ ปัญหาจากการที่ประชาชนเข้าใจผิด ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาที่ทำหน้าที่ไกลเกลี่ย สร้างความเข้าใจทั้งสองฝ่าย ถ้าประชาชนไม่เข้าใจก็ทำให้ประชาชนเข้าใจ ถ้าเป็นการกระทำผิดหรือไม่ถูกต้องก็ทำให้ถูกต้องแต่การทำให้ถูกต้องนี้เขาไม่มีอำนาจไปสั่งการก็เพียงแนะนำไปว่าไม่ควรทำอย่างนั้นอย่างนี้"

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาของหลายประเทศ อาทิเช่น ฮองกง มีระบบในการปฏิบัติงานระบบหนึ่งที่เรียกว่าระบบการจัดการคำร้องที่มีประสิทธิภาพ

^๑ ประชาชนคาดหวังอะไรจากกระบวนการยุติธรรม ปาฐกถาโดย ศ.นพ.ประเวศ วะสี เมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๔๑ ณ โรงแรมสยามซิตี้ กรุงเทพฯ จากทิศทางกระบวนการยุติธรรมในศตวรรษใหม่ ดร.กิติพงษ์ กิตยารักษ์ (บรรณาธิการ) ๒๕๔๓

^๒ บทสัมภาษณ์ คุณเชียรชัย ณ นคร (๒๕๔๑) จาก ชีร์ภัทร์ เสรีรังสรรค์ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา สำนักงานคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ ๒๕๔๒

ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจะได้รับการฝึกอบรมวิธีปฏิบัติ ในการรับเรื่องร้องทุกข์ จากประชาชนและการระงับข้อพิพาทเป็นอย่างดี เจ้าหน้าที่จะได้รับการอบรมให้ ถือว่าประชาชนผู้ร้องเรียนเป็นผู้ที่เดือดร้อน และประสพความทุกข์จากการ ดำเนินการของรัฐ ดังนั้นการดูแลด้วยไมตรี การรับฟังอย่างเข้าใจสถานการณ์ การชี้แจงข้อมูลตามความเป็นจริง ความยุติธรรม การให้ความสำคัญกับความเป็น ส่วนตัวและความลับของผู้ร้องเรียน คำขอภัยจากผู้ที่เกี่ยวข้อง และการตอบสนอง คำร้องทุกข์อย่างรวดเร็วฉับไว จะเป็นวิธีการที่ช่วยให้ประชาชนผู้ร้องเรียนมี ความพึงพอใจ และช่วยผ่อนคลายความทุกข์ร้อนได้ การใช้วิธีนี้ในการประกอบ การดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงตามขั้นตอนปกติ จะช่วยให้การจัดการคำร้อง เรียนเป็นไปด้วยความรวดเร็ว เพราะเจ้าหน้าที่สามารถตอบสนองความต้องการของ ประชาชนผู้ร้องเรียนตามลักษณะความซับซ้อนของคำร้องได้ก่อน วิธีนี้มี ประสิทธิภาพเป็นที่น่าพอใจอย่างยิ่ง

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา: เครื่องมือสารพัดประโยชน์ของระบบ การปกครองที่ดี

"ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นสถาบันที่มีศักยภาพอย่างยิ่งในการ ส่งเสริมการปกครองที่ดี และสามารถให้บริการประชาชนและแก้ไขปัญหา ความทุกข์ของประชาชนที่เกิดจากความไม่ยุติธรรมของการดำเนินการของรัฐ ด้วยวิธีการที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากนัก และด้วยไมตรีอันดีของเจ้าหน้าที่ นอกจากนี้ประโยชน์และข้อได้เปรียบอย่างยิ่งของระบบนี้คือ เป็นทางเลือก ทางกฎหมายให้ประชาชนอีกทางหนึ่ง เพราะการดำเนินการเป็นไปอย่างไม่เป็น ทางการ รวดเร็ว และประชาชนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก ซึ่งจะเป็นทางออกที่ดีที่สุด ของการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีสันติ"

Lord Lester of House of Lords
UK Parliamentary Commissioner

แนวความคิดของการมีผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ในการที่จะคุ้มครอง สิทธิมนุษยชนและเสริมสร้างความยุติธรรมให้แก่ประชาชนและกระบวนการ บริหารนั้นได้เกิดขึ้นมาเป็นเวลากว่า ๒๐๐ ปี แล้ว โดยเริ่มขึ้นที่ประเทศสวีเดน เมื่อปี ค.ศ. ๑๘๐๕ หลังจากนั้นก็ค่อยๆ ได้รับการยอมรับเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ และแพร่หลายไปทุกทวีปทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง ๓๐-๔๐ ปี ที่ผ่านมา นี้ได้มีการสถาปนาสถาบันผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาในประเทศต่างๆ ทั้งที่ได้มีการพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยแล้ว และในประเทศ

๗. ส่งเสริมให้ประชาชน มีความรู้สึกตอบสนองต่อระบบการเมืองการปกครอง และระบบการบริหาร โดยหน่วยงานของรัฐ
๘. เป็นกลไกที่จะรับรู้ข้อมูลย้อนกลับสำหรับระบบการบริหารโดยหน่วยงานของรัฐจากฝ่ายสาธารณะ
๙. เป็นองค์กรที่จะเป็นหน่วยงานนำในการกระตุ้นการปฏิรูประบบการบริหาร โดยหน่วยงานของรัฐ

ขั้นตอนการทำงานของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจะประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ โดยสรุป ดังนี้

๑. ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัติ นอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ของหน่วยงานของรัฐหรือข้าราชการ^๗ ทำการร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
๒. เมื่อสำนักงานได้รับคำร้องเรียนแล้ว คำร้องนั้นๆ จะถูกส่งไปให้พนักงาน ผู้รับผิดชอบทำการดำเนินการตรวจสอบว่าคำร้องนั้นๆ ถูกต้องครบถ้วน หรือไม่ หากไม่ชัดเจนจะต้องขอข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ร้อง
๓. พนักงานผู้รับผิดชอบจะกำหนดประเด็นและสาระสำคัญเสนอผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เพื่อมีหนังสือไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบหน่วยงาน ที่ถูกร้องเรียนให้ชี้แจงข้อเท็จจริง
๔. เมื่อได้รับรายละเอียดข้อเท็จจริงต่างๆ แล้วพนักงานผู้รับผิดชอบประมวล ข้อเท็จจริง ข้อกฎหมายและเสนอประเด็นให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พิจารณาตัดสิน
๕. หลังจากที่ได้แสวงหาข้อเท็จจริงและประมวลกฎระเบียบ และรายละเอียด ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาก็จะต้องทำการ ตัดสินใจอย่างยุติธรรม (Adjudicate Impartially) โดยปราศจากอคติ หรือความเกรงกลัวต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อความเป็นธรรมของฝ่าย ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็ฝ่ายประชาชนหรือฝ่ายบริหาร ผลจากการตัดสินใจ ของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาไม่ใช่คำพิพากษาของศาลที่จะชี้ว่า ฝ่ายใดถูกฝ่ายใดผิด แต่เป็นคำแนะนำที่อาจประสบผลสำเร็จในแง่การ ปฏิบัติหรือไม่ก็ได้ แต่จะเน้นที่ความพอใจในผลลัพธ์ของฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มากกว่า
๖. ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจะมีคำแนะนำไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบ

^๗โปรดดูรายละเอียดจาก มาตรา ๑๖ และ ๑๗ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๒

เพื่อแก้ไขปรับปรุงกฎระเบียบที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม ในกรณีที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับความถูกต้องของรัฐธรรมนูญผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจะเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองแล้วแต่กรณี และมีหนังสือแจ้งผู้ร้องเรียนให้ทราบ

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาแห่งบริติช โคลัมเบียเห็นว่า ในการที่จะดำเนินการตามหน้าที่และแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชน ผู้ร้องเรียนผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาควรที่จะแสวงหาแนวทางและการแก้ไขปัญหานั้นที่สามารถเห็นชอบด้วยกันทั้งสองฝ่าย (Mutually acceptable resolution) มากกว่าการหาข้อบกพร่องและข้อผิดพลาดของแต่ละฝ่ายแล้วตัดสินใจ เพราะนอกจากจะช่วยให้เกิดความพึงพอใจของทุกๆ ฝ่ายที่ไม่ต้องตกเป็นผู้แพ้หรือผู้ชนะแล้วยังช่วยให้กระบวนการเป็นไปอย่างรวดเร็วอีกด้วย

แนวทางการเจรจาต่อรองเพื่อให้ได้ผลลัพธ์แบบ Win - Win Solution ซึ่งผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาแห่งบริติช โคลัมเบีย พยายามใช้เป็นแนวปฏิบัติของสำนักงานนั้น จะเริ่มจากการพยายามสร้างข้อตกลงโดยการสร้างมิตรร่วมกัน ยึดประโยชน์ร่วมกัน การจะยึดประโยชน์ร่วมกันจะต้องเกี่ยวข้องกับจุดยืนกับผลประโยชน์ ซึ่งรวมถึงความกลัว ความกังวล การเจรจาภายใต้จุดยืนและการเจรจาภายใต้ผลประโยชน์จะแตกต่างกัน การเจรจาภายใต้จุดยืนที่ต่างคนต่างยืน ณ จุดยืนของตนเอง คงเจรจาไม่ได้ แต่ถ้ามองที่ผลประโยชน์ว่าจะมีประโยชน์อะไรบ้าง มีความกลัว ความกังวลอะไรบ้าง ซึ่งจะต้องทำ "ผลประโยชน์ร่วม" ออกมาให้ได้ประโยชน์ร่วมกันแม้ว่าจะมีน้อยนิดในเริ่มต้น แต่เมื่อสามารถตกลงได้ ณ จุดๆ หนึ่งจะสามารถขยายผลประโยชน์ร่วมออกไปเรื่อยๆ ในทางตรงกันข้ามหากต่างฝ่ายต่างก็ยึดจุดยืนของตัวเอง เช่น จะต้องสร้างเงื่อนไขหรือไม่ให้สร้างเงื่อนไขเช่นนี้ไม่มีวันที่จะเจรจาได้

หลักการเจรจาจะต้องพยายามสร้างข้อตกลงให้มากที่สุด เพราะฉะนั้นอย่าเพิ่งทำเรื่องยาก ให้เจรจาเรื่องที้ง่ายๆ ก่อน แล้วเรื่องที่สามารถทำความตกลงกันได้จะค่อยๆ ขยายขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งกระบวนการนี้สำคัญมากเพราะจะต้องตกลงกัน ถึงแม้ว่าจะตกลงกันไม่ได้ก็ต้องหาข้อเสนอแนะว่าจะทำอย่างไรต่อจะแขวนไว้ก่อน หรือให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจ หรือสร้างกติกาขึ้นใหม่แล้วให้ทั้งสองฝ่ายเสนอแนะ วิธีนี้จะทำให้ทั้งสองฝ่ายรู้สึกว่าจะเสมอกัน ไม่มีแพ้ ไม่มีชนะ คือ ชนะทั้งคู่นั่นเอง

หากพิจารณาลักษณะความซับซ้อนและความยากง่ายของปัญหาที่ประชาชนต้องประสบแล้ว ลักษณะการระงับข้อพิพาทที่จะเกิดขึ้นจากปัญหาต่างๆ นั้น จะมี ๓ แบบใหญ่ๆ คือ

๑. การอนุญาโตตุลาการ (Arbitration) เป็นกระบวนการแก้ไขปัญหาลักษณะรวดเร็ว ไม่เป็นทางการ และไม่จำเป็นต้องพึ่งกระบวนการของศาล ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการระงับข้อพิพาทระหว่างระบบธุรกิจซึ่งต้องการความเป็นส่วนตัวและความรวดเร็วในการแก้ปัญหา

๒. การไกล่เกลี่ย (Conciliation) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับข้อขัดแย้งที่ซับซ้อนและมีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย การแก้ไขปัญหามักจะต้องมีผู้เป็นกลางทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย ซึ่งต้องทำหน้าที่ค่อนข้างหนักในการเจรจาซึ่งในบางกรณี อาจจบลงด้วยการต้องไปศาล

๓. การประนีประนอม (Mediation) ใช้เมื่อเกิดความไม่ต่อเนื่องทางการสื่อสารระหว่างแต่ละฝ่าย ไม่ได้เป็นความผิดพลาดร้ายแรงที่เกิดจากการปฏิบัติงาน และแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องยังมีทางเลือกในการเจรจาต่อรอง และมักจะจบลงด้วยความพึงพอใจของทั้งสองฝ่าย ส่วนใหญ่จะจบลงด้วยคำพูดที่ว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะเป็นผู้ชนะหากใช้วิธีการต่อรองแบบนี้ โดยลักษณะการแก้ไขปัญหามักแบ่งเป็นการหาข้อสรุปอย่างเป็นทางการ การแก้ไขปัญหาคือการส่วนตัว การแทรกแซงเป็นการภายใน การตัดสินเบื้องต้น การแก้ไขปัญหาย่างเร่งด่วน

โดยส่วนใหญ่ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา มักจะต้องใช้วิธีไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างคู่กรณีสองฝ่ายมากกว่าที่จะทำการประนีประนอม เนื่องจากสาระสำคัญของเรื่องร้องเรียนเป็นเรื่องที่ต้องมีการตัดสิน แต่หากเป็นไปได้ในอนาคต วิธีการที่ควรนำมาใช้เพื่อการแก้ไขปัญหามากขึ้นคือ การประนีประนอม เพื่อที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาลักษณะการบรรเทาทุกข์อย่างรวดเร็ว (Soon redress) การให้ความยุติธรรม (Fair remedy) และการปรับปรุงระบบการบริหาร (Administrative improvement) ซึ่งจะตอบสนองต่อความต้องการเบื้องต้นของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ทั้งนี้หากคุณภาพของผลการดำเนินการไกล่เกลี่ยของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาไม่เป็นที่พอใจของประชาชน สักส่วนการสืบสวนสอบสวนอาจขยายเป็นการดำเนินการอย่างเต็มรูปแบบที่ต้องใช้เวลานาน และขั้นตอนยุ่งยาก ซึ่งในที่สุดอาจจะเสียเวลาในการดำเนินการมากจนไม่คุ้มกับการรอคอยของประชาชนที่ได้ร้องเรียนก็เป็นได้

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาพยายามที่จะสนับสนุนให้สำนักงาน และ

เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ประยุกต์ใช้เทคนิคการเจรจาประนีประนอมระหว่างคู่กรณีสองฝ่าย เพื่อลดขั้นตอนที่ยุ่งยากต่างๆ เพื่อความรวดเร็ว และเพื่อความพึงพอใจของผู้ที่จะมีส่วนเกี่ยวข้อง ตัวอย่างเช่น ประชาชนผู้ร้องเรียนจากจังหวัด ก. ร้องเรียนว่าหน่วยงานบริหารส่วนท้องถิ่นร่วมกับสำนักงานที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาเมือง ประกาศกฎกระทรวงว่าพื้นที่ที่ชาวบ้านอาศัยอยู่ต้องเป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการใช้พื้นที่สีเขียวในการลดมลภาวะทางอากาศ โดยการก่อสร้างต่อเติมบ้านที่อยู่อาศัยในเขตนี้จะต้องได้รับอนุญาตจากหน่วยงานที่รับผิดชอบก่อน จึงเป็นเหตุให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน ผู้ร้องเรียนจึงมีหนังสือถึงผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ขอให้ทำการตรวจสอบว่ากฎกระทรวงและการปฏิบัติของหน่วยงานบริหารส่วนท้องถิ่นดังกล่าวขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ภายหลังจากที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาพิจารณาเรื่องแล้ว ได้มอบหมายให้เลขาธิการฯ และพนักงานผู้รับผิดชอบที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงเดินทางไปจังหวัด ก. เพื่อขอพบเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องพร้อมกับประชาชนผู้ร้องเรียน พบว่าการร้องเรียนมีประเด็นดังนี้

๑. เรื่องของผู้ร้องหนึ่งในสองรายที่ร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา กำลังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ จึงไม่สามารถรับไว้พิจารณาได้
๒. เรื่องของผู้ร้องอีกหนึ่งรายยังไม่ได้อนุมัติจากหน่วยงานบริหารส่วนท้องถิ่นให้ก่อสร้างต่อเติมบ้านที่อยู่อาศัย จึงเข้าใจว่าหน่วยงานไม่อนุมัติให้ก่อสร้างต่อเติม เรื่องของผู้ร้องรายนี้ไม่ได้อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล จึงรับเรื่องไว้พิจารณาได้ ในกรณีนี้สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาทำหน้าที่เป็นผู้เจรจาประนีประนอม โดยขอให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีโอกาสได้แถลงข้อเท็จจริงและรับฟังประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้ชี้แจงสิทธิและหน้าที่ อธิบายวิธีการขั้นตอนที่ถูกต้องให้ผู้ร้องเรียนได้ทราบ พร้อมทั้งเจรจาประนีประนอมร่วมกันทั้งสามฝ่ายจนผู้ร้องเรียนพึงพอใจจนสามารถยุติเรื่องได้ นอกจากนี้สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้เสนอขอแนะนำ เพื่อกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานในอนาคต เพื่อลดความขัดแย้งและความไม่เข้าใจกัน ระหว่างประชาชนและหน่วยงานของรัฐ

คำแนะนำและข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ที่ได้เสนอต่อหน่วยงานอย่างละมุนละม่อมและด้วยสันติวิธีนี้มักจะก่อให้เกิดผลกระทบ

ทางนโยบายและผลกระทบทางการบริหารจากหน่วยงานเป็นอย่างดี โดยหน่วยงาน จะมีความเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือเพราะจะไม่รู้สึกว่าจะเสียหน้าที่สาธารณะ ดังนั้น หากกฎระเบียบให้อำนวยให้หน่วยงานสามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ หน่วยงานนั้นๆ จะมีความพยายามที่จะแก้ไขระบบระเบียบต่างๆ เพื่อมิให้เกิด ความไม่ยุติธรรมและความผิดพลาดอันจะก่อให้เกิดการร้องเรียนขึ้นอีก เป็นที่ น่ายินดีอย่างยิ่งว่ากระทรวงใหญ่ที่ทำหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้กับประชาชน เห็นความสำคัญของการดำเนินงานของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา และความสำคัญของการให้บริการและความยุติธรรมต่อประชาชน โดยได้ติดต่อ ประสานงานกับสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเพื่อขอสถิติเรื่องร้องเรียน และนำไปประกอบการแก้ไขระบบการให้บริการประชาชนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น เพื่อป้องกันการร้องเรียนในอนาคต

หลังจากที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาทำการตัดสินใจ และให้คำแนะนำ แล้ว ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจะต้องติดตามการปฏิบัติงานของหน่วยงาน ว่าได้ดำเนินการตามที่แนะนำไว้หรือไม่ ทั้งนี้เพื่อจะได้ติดตามความเปลี่ยนแปลงที่ เกิดขึ้นว่า หน่วยงานได้แก้ไขและนำคำแนะนำไปใช้ปฏิบัติหรือไม่ หากมีความ เปลี่ยนแปลงก็จะสามารถแจ้งให้ประชาชนผู้ร้องเรียนทราบถึงผลการดำเนินงานได้ แต่หากไม่มีความเปลี่ยนแปลงและประชาชนยังร้องเรียนประเด็นปัญหาการ บริหารงานต่ออีก ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาก็จะต้องรายงานต่อรัฐมนตรี ที่ควบคุมดูแลหน่วยงานนั้นๆ หรือรายงานต่อนายกรัฐมนตรี ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็น ว่าคำร้องเรียนที่ประชาชนร้องเรียนไว้ถูกเพิกเฉยละเลย และป้องกันไม่ให้เกิด ความไม่ยุติธรรมขึ้นอีกในอนาคต

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จะต้องศึกษาสาเหตุและสรุปประเด็น ปัญหาที่ก่อให้เกิดข้อขัดแย้งและความไม่ยุติธรรม พยายามเสนอทางแก้ปัญหา ความผิดพลาดและข้อบกพร่องที่อยู่ในระบบ โดยการนำเรื่องร้องเรียนที่ประชาชน ร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามาประมวลผล และเสนอให้วุฒิสภา หรือสภาผู้แทนราษฎรให้แก้กฎหมาย หรือกฎระเบียบที่ก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรม ต่อสังคมและประชาชน

การจัดทำคู่มือและแนวทางในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน (Administrative Checklist) ให้มีมาตรฐานการปฏิบัติงานเดียวกัน จะช่วยอำนวยความสะดวกให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความรวดเร็ว และจัดทำ เอกสารเพื่อเผยแพร่จะช่วยให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในสิทธิขั้นพื้นฐาน

ของตนเอง และรับทราบถึงระบบการเรียกร้องสิทธิที่ถูกกละเลย เบียดเบียนโดยหน่วยงานของรัฐด้วย

นอกจากจะต้องทำการสืบสวนหาข้อเท็จจริงต่างๆ แล้ว ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภายังจะเป็นตัวกลางในการเชื่อมต่อความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชนและหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้มีความเข้าใจที่ตรงกันในกรณีที่มีการร้องเรียนเทคนิคการระงับข้อพิพาทด้วยสันติวิธีเห็นว่าในกระบวนการระงับข้อพิพาท สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญเสมอและจะละเลยมิได้คือ ความพึงพอใจของคู่กรณี ความยืดหยุ่น ความรวดเร็ว ความยุติธรรม และคุณภาพของงานในความรับผิดชอบของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

ถึงแม้ว่าการระงับข้อพิพาทด้วยสันติวิธี จะเป็นเพียงขั้นตอนหรือวิธีการหนึ่งที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจะเลือกใช้ในกระบวนการสืบสวนค้นหาความเป็นจริง และระงับข้อพิพาท แต่ผลของการนำเทคนิคนี้ไปใช้ในระบบการปฏิบัติงานของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จะเป็นการรับประกันคุณภาพของงาน ว่าการให้บริการจากสถาบันสู่ประชาชนจะเป็นที่พอใจ และเป็นกลไกหนึ่งที่มีส่วนช่วยในการแก้ไขระบบบริหารของหน่วยงานของรัฐได้ จากตัวอย่างของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาแห่งฮ่องกง ซึ่งได้รับคำร้องจากประชาชนที่พักอาศัยอยู่บนชั้นสองของอาคารพาณิชย์ที่ชั้นล่างเป็นภัตตาคารว่า ภัตตาคารส่งเสียงดังก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญต่อผู้พักอาศัยชั้นเหนือขึ้นไป เป็นอย่างยิ่ง นอกจากเสียงอีกที่กึกโครมแล้ว ภัตตาคารยังก่อให้เกิดความสั่นสะเทือนจากการขนส่งสินค้า อาหาร และความสั่นสะเทือน จากเครื่องเสียงด้วย ประชาชนผู้พักอาศัยในตึกนี้แจ้งว่า ได้เคยร้องเรียนหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการรักษาความสงบและการเคหะแห่งชาติแล้ว แต่เจ้าหน้าที่ทะเบียนละเลยไม่ได้ดูแลติดตาม จากการตรวจสอบสถานที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาแห่งฮ่องกง พบว่าภัตตาคารดังกล่าว ส่งเสียงดังรบกวนประชาชนผู้พักอาศัยจริง แต่การเคหะแห่งชาติแจ้งว่าไม่มีหน้าที่บังคับควบคุมสถานประกอบการจึงไม่สามารถดำเนินการใดๆ ได้ ดังนั้นผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจึงแจ้งไปยังกรมทะเบียนการค้า ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบควบคุมการประกอบการร้านอาหาร ให้ไปดำเนินการเร่งรัดให้ภัตตาคารปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบ ในระหว่างที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาแห่งฮ่องกงติดตามผลการดำเนินการของกรมทะเบียนการค้า ได้รับแจ้งว่าร้านดังกล่าวไม่ได้จดทะเบียนผู้ประกอบการขึ้นอยู่กักรมทะเบียนการค้า จึงไม่สามารถบังคับให้ภัตตาคารแก้ไขปรับปรุงร้านได้

โดยกรมทะเบียนการค้าแจ้งว่าจะเร่งรัดให้ภักตาคารดำเนินการจดทะเบียนตามกฎหมายให้เรียบร้อยโดยเร็ว หลังจากที่ดำเนินการให้ภักตาคารดังกล่าวจดทะเบียนการค้าเรียบร้อยแล้ว กรมทะเบียนการค้าจึงแจ้งให้ผู้ประกอบการรับทราบเรื่องคำร้องเรียนของประชาชนผู้พักอาศัยชั้นบน และขอให้ทำการปรับปรุงระบบการควบคุมเสียงและความสั่นสะเทือนให้เรียบร้อยโดยเร็ว เจ้าหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้ติดตามผลการดำเนินการเป็นระยะ ทั้งกับกรมทะเบียนการค้าและกับผู้ประกอบการภักตาคาร โดยการโทรศัพท์สอบถามและการลงไปตรวจสอบพื้นที่โดยตรง นับตั้งแต่ช่วงเวลาที่ประชาชนร้องเรียนมายังสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จนถึงวันที่ภักตาคารแก้ไขปรับปรุงบริเวณร้านเสร็จใช้เวลาทั้งสิ้น ๔ เดือน ซึ่งประชาชนผู้ร้องเรียนได้รับความพึงพอใจเป็นอย่างยิ่งได้ ทำหนังสือไปขอบคุณกรมทะเบียนการค้าและ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา สำหรับกรณีนี้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องก็ไม่เกิดการเสียหายจากการที่มีผู้ร้องเรียนกล่าวหาว่าละเลยไม่ดำเนินการตามคำร้องของประชาชน ซึ่งอันที่จริงแล้วเกิดจากการที่ผู้ประกอบการธุรกิจไม่ได้จดทะเบียนการค้ากับกรมทะเบียนการค้าในเบื้องต้น ทำให้ไม่มีประวัติหรือบันทึกของผู้ประกอบการรายนั้นๆ จึงไม่สามารถบังคับควบคุมได้ในระยะแรก แต่เมื่อได้จัดการตามขั้นตอนทางกฎหมายเรียบร้อยแล้ว กรมทะเบียนการค้าก็สามารถดำเนินการตามที่ประชาชนร้องขอได้ด้วยความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

หรือในกรณีของประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้สถานีรถไฟแห่งหนึ่งใน กทม. ร้องเรียนกับผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาว่า ได้รับความเดือดร้อนจากมลภาวะด้านเสียง ที่สถานีรถไฟประกาศรบกวนตั้งแต่เช้าตรู่ก่อน ๕ นาฬิกาจนถึง ๒๔ นาฬิกา และสถานีรถไฟใช้ลำโพงชนิดกรวยโลหะ ซึ่งทำให้สามารถส่งเสียงได้ไกลและดังมาก มาใช้ในการประกาศ ยิ่งก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชนที่พักอาศัยใกล้เคียงเป็นอย่างยิ่ง ถึงแม้ว่าผู้ร้องเรียนจะอาศัยอยู่ห่างจากสถานีถึง ๑๐๐ เมตรก็ตาม หลังจากที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้รับเรื่องแล้ว ได้ขอให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องไปสังเกตการณ์ที่สถานีดังกล่าวพบว่า การประกาศของสถานีรถไฟดังกล่าวส่งเสียงรบกวนประชาชนในบริเวณใกล้เคียงจริง จึงได้เสนอให้การรถไฟแห่งประเทศไทย ดำเนินการแก้ไขปัญหาคความทุกข์ร้อนดังกล่าวให้กับประชาชน เพียง ๑ สัปดาห์หลังจากที่การรถไฟแห่งประเทศไทยรับเรื่อง ก็ได้ทำการแก้ไขอย่างรวดเร็วและแจ้งให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ทราบว่าได้ทำการเปลี่ยนเป็นกรวยกระดาษ ซึ่งทำให้ระดับเสียงลดลง นอกจากนี้ผู้ประกาศได้ลด

ระดับความดังของเครื่องขยายเสียงลงอีกระดับหนึ่ง โดยเฉพาะในช่วงค่ำ ซึ่งผู้ร้องเรียนก็ได้รับความพอใจจากการปรับปรุงดังกล่าวของสถานีรถไฟ และผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาก็ได้มีหนังสือขอบคุณการรถไฟแห่งประเทศไทย ที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

นอกจากสถาบันผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจะต้องทำหน้าที่บำบัดทุกข์ให้กับประชาชนแล้วยังจะต้องช่วยป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ การร้องเรียนซ้ำๆ ขึ้นอีก โดยจะต้องประชาสัมพันธ์เผยแพร่และส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจของประชาชน ในเรื่องสิทธิพลเมืองขั้นพื้นฐานของประชาชนที่กำหนดไว้ตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ โดยผ่านสื่อ หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน และหน่วยงานอื่นๆ และจะต้องเสนอความเห็นและคำแนะนำต่อรัฐสภาและหน่วยงานนิติบัญญัติ เพื่อแก้ไขกฎหมายที่จะก่อให้เกิดปัญหา กับประชาชนต่อไป

ปัจจัยสำคัญที่จะมีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

ท่านอาจารย์พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว^๑ ได้สรุปไว้ว่า สถาบันผู้ตรวจราชการแผ่นดินของรัฐสภาจะประสบความสำเร็จได้ด้วยปัจจัย ๘ ประการคือ

๑. การกำหนดขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่ โดยเน้นที่การประพฤติมิชอบในวงราชการเป็นสำคัญ และหลีกเลี่ยงการก้าวก่ายกับสถาบันอื่น
๒. รูปแบบของการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ โดยเน้นวิธีการปฏิบัติงานที่ไม่เป็นทางการ ยิ่งกว่าการสอบสวนและลงโทษตามวิธีการทางศาล
๓. การมีบุคลากรที่เหมาะสมและเอาจริงเอาจังในการทำงานในหน้าที่นี้
๔. การทำให้สถาบันเป็นที่ยอมรับของบุคคลและสถาบันอื่น
๕. บุคลากรของสถาบันมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานในตำแหน่งหน้าที่เป็นอย่างดี
๖. บุคลากรของสถาบันเข้าใจสถานการณ์ โดยเฉพาะปฏิกิริยาอันอาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ในสถานการณ์ต่างๆ
๗. บุคลากรปฏิบัติหน้าที่อย่างมีทักษะละมุนละไม
๘. สถาบันสามารถสร้างความเป็นสถาบันให้มีความเข้มแข็งขึ้นได้

ความสำเร็จในการดำเนินงานของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาในประเทศต่างๆ เกิดจากความน่าเชื่อถืออันเกิดจากผลงานที่เป็นที่ประจักษ์

^๑พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว และ ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ สถาบันผู้ตรวจราชการแผ่นดินของรัฐสภา รัฐสภาลาว

แก่สังคมทั่วไป ว่าสถาบันนี้สามารถเป็นที่พึ่งให้กับประชาชน และสามารถให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนในสังคมได้ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาแห่งประเทศไทยฟิลิปปินส์ Mr. Antonio Desierto ได้รับมอบหมายจากประธานาธิบดีคนปัจจุบันคือ Ms. Gloria Macapagal Arroyo ให้ทำการตรวจสอบข้อเท็จจริงในกรณีที่ประธานาธิบดีคนก่อนคือ Mr. Joseph Estrada ถูกกล่าวหาว่าทุจริตเงินของรัฐเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ส่วนตัวและช่วยเพื่อนพ้อง และรับสินบนมูลค่าหลายล้านเหรียญสหรัฐ จากสถานพนันและผู้ค้าบุหรี่ผิดกฎหมาย จากสถานการณ์ทางการเมืองในประเทศฟิลิปปินส์ที่อยู่ในช่วงวิกฤต เพราะประชาชนส่วนหนึ่งยังเชื่อมั่นและชื่นชมในตัวประธานาธิบดีคนเก่าอยู่ แต่รัฐบาลใหม่จำเป็นต้องดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ดังนั้นเพื่อเป็นการยืนยันให้ประชาชนมั่นใจว่าการดำเนินการและกระบวนการสอบสวนจะเป็นไปอย่างยุติธรรมต่อทั้งสองฝ่าย ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาแห่งประเทศไทยฟิลิปปินส์ จึงจำเป็นต้องทำหน้าที่ประธานในการสอบสวนครั้งนี้

สรุป

เมื่อประชาชนมีเรื่องเดือดร้อนและจะต้องเรียกร้องความยุติธรรมต่อสถาบัน ประชาชนมักจะประสบข้อจำกัดในการไปร้องทุกข์ต่อศาล หรือหน่วยงานทางกฎหมายอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นการเสียค่าใช้จ่ายสูง หรือการเสียเวลา และมักจะประสบกับความเสี่ยงที่จะไม่ได้รับความยุติธรรมอันเกิดจากความไม่โปร่งใสในการดำเนินงานตามกฎหมายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาดูเหมือนจะเป็นทางเลือกใหม่ของประชาชน ในการเสนอข้อร้องทุกข์ เพราะปรัชญาในการดำเนินงานของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาของทุกประเทศ คือ รวดเร็ว โปร่งใส และเสียค่าใช้จ่ายน้อย นอกจากนี้ยังเพิ่มส่วนดีอื่นๆ เช่น การต้อนรับด้วยไมตรี ปรารถนาจากการชมเชย ไม่สร้างบรรยากาศการเผชิญหน้ากันอย่างไม่เป็นมิตร การร่วมมือและหันหน้าเข้าปรึกษากันโดยเทคนิคการชักจูงใจ และโน้มน้าว เพื่อให้เกิดบรรยากาศที่เป็นมิตร เพื่อนำไปสู่ทางแก้ปัญหาที่ตกลงกันได้คือ การใช้แนวทางแบบ Non-adversarial approach นั้นเอง ดังนั้นผลที่ได้จากการปฏิบัติงานของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจะเป็นลักษณะ Win-Win Solution มากกว่าที่จะเป็น Win-Lose Solution ซึ่งมักจะเกิดขึ้นเมื่อประชาชนไปร้องทุกข์ต่อศาล หรือหน่วยงานทางกฎหมายอื่นๆ แต่มีข้อแม้อยู่ที่ว่า ผลงานของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาต้องเป็นงาน

ที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน เพื่อที่จะได้นำไปเป็นมาตรฐานความสำเร็จของการดำเนินการระดับข้อพิพาทต่อไป อย่างไรก็ตามเนื่องจากอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาไม่เหมือนศาล คือไม่มีอำนาจชี้ขาดที่จะตัดสินว่าใครถูกหรือผิด เพียงแต่ให้คำแนะนำ และแนะแนวทางที่ถูกต้องต่อหน่วยงานราชการ และรายงานต่อประชาชน โดยผ่านสื่อต่างๆ แต่ตราบไต่กันในสังคมทุกวันนี้ยังมีการละเลยการปฏิบัติงานโดยหน่วยงานราชการ ยังมีความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม เศรษฐกิจ และสิทธิพลเมืองขั้นพื้นฐานของประชาชน สถาบันผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจะยังสามารถเป็นที่พึ่งให้ประชาชน และเป็นอีกกลไกหนึ่งที่จะช่วยตอบสนองความต้องการด้านสิทธิพลเมืองขั้นพื้นฐานของประชาชนได้ต่อไป การดำเนินงานของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า เป็นองค์กรที่มีคุณค่าและได้แพร่ขยายไปในประเทศต่างๆ ทั่วโลกอย่างรวดเร็ว บทบาทขององค์กรนี้ได้อยู่บนรากฐานของการให้บริการทางกฎหมาย หากแต่เป็นผู้มีหน้าที่แก้ไขปัญหาคความเดือดร้อน และสร้างคุณธรรมให้กับประชาชนโดยส่วนรวม

สารนำรู้เกี่ยวกับ
บทบาท อำนาจและหน้าที่ของ
ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

"ในบ้านเมืองมีทั้งคนดีและคนไม่ดี ไม่มีใครจะทำให้ทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมืองมีความปกติสุขเรียบร้อย จึงมิใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดีให้คนดีได้ปกครองบ้านเมือง และควบคุมคนไม่ดีไม่ให้มีอำนาจ ไม่ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้"

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

ความเป็นมาของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาในประเทศไทย

ในอดีตรูปแบบการเมืองการปกครองของไทยที่เก่าแก่และยืนยาวที่สุดก็คือ ระบบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราช โดยสมัยพ่อขุนรามคำแหง "ที่ปากประตูเมือง จะมีกระดิ่งแขวนไว้ให้ประชาชนที่ทุกข์ร้อนข้องใจมาสั่งกระดิ่ง และเมื่อพ่อขุนรามคำแหงผู้เป็นเจ้าเมืองได้ยินก็จะเรียกมาถามและพิจารณาตัดสินหาความชอบธรรมให้ ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาการเมืองการปกครองความใกล้ชิดระหว่างผู้มีอำนาจบริหารระดับสูงกับราษฎรมีความเห็นห่างมากขึ้น อีกทั้งความสลับซับซ้อนในวิธีปฏิบัติทางการปกครองเพิ่มขึ้น จึงเกิดแนวความคิดที่จะควบคุมฝ่ายบริหารจากฝ่ายที่มีอำนาจสูงสุดทางสังคม ซึ่งก็คือฝ่ายประชาชน โดยอำนาจในการควบคุมฝ่ายบริหารจะถูกส่งผ่านจากประชาชนไปยังฝ่ายนิติบัญญัติในรูปแบบของสถาบันพิจารณาตรวจสอบรับเรื่องราวร้องทุกข์

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ คณะกรรมการยกเว้นรัฐธรรมนูญได้บัญญัติผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาไว้ในร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับปีพุทธศักราช ๒๕๑๗ แต่ในชั้นสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีการปรับปรุงร่างรัฐธรรมนูญโดยตัดในส่วนของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาออกไป

ในวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๓ คณะกรรมาธิการการปกครอง และคณะกรรมาธิการกิจการสภาผู้แทนราษฎร ร่วมกับสถาบันนโยบายศึกษาสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ได้จัดสัมมนาเรื่องผู้ตรวจการรัฐสภาขึ้น โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมการสัมมนาเกือบ ๘๐ คน นับเป็นครั้งแรกที่ได้มีการพูดคุยอย่างเป็นทางการเพื่อเป็นแนวทางในการจัดตั้งสถาบันผู้ตรวจการรัฐสภา

นับแต่นั้นเป็นต้นมาได้มีการจัดสัมมนา มีการอภิปรายและเผยแพร่แนวความคิดทางสื่อสารมวลชนต่างๆ มากขึ้น แต่แนวความคิดดังกล่าว ยังคงกระจายอยู่ในระดับ

สมาชิกวุฒิสภา นักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิส่วนหนึ่งเท่านั้น หลังจากนั้นในปี พุทธศักราช ๒๕๓๘ จึงเกิดแรงผลักดันอย่างจริงจังในการที่จะบัญญัติสถาบันผู้ตรวจการรัฐสภาไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศไทย โดยแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๓๔ ฉบับที่ ๕ ปีพุทธศักราช ๒๕๓๘ โดยบัญญัติในมาตรา ๑๖๒ ทวิ ดังนี้

"พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งผู้ตรวจการรัฐสภามีจำนวนไม่เกินห้าคน ตามมติของรัฐสภา และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งผู้ตรวจการรัฐสภา"

แต่เนื่องจากไม่มีบทบังคับในเรื่องระยะเวลาการดำเนินการ จึงทำให้ตลอดระยะเวลาที่ใช้รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวไม่เกิดสถาบันผู้ตรวจการรัฐสภาขึ้น

อย่างไรก็ตามภายหลังจากมีกระแสผลักดันให้มีการปฏิรูปการเมือง จนกระทั่งได้นำไปสู่การแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ฉบับที่ ๖ แก้ไขพุทธศักราช ๒๕๓๔ โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๒๑๑ ในเรื่องการตั้งคณะกรรมการสภาร่างรัฐธรรมนูญ จึงก่อให้เกิดบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยบัญญัติในส่วนของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาไว้ในมาตรา ๑๙๖, ๑๙๗, ๑๙๘ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในมาตรา ๓๒๙ (๑) ได้กำหนดระยะเวลาให้ดำเนินการตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาภายในสองปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ และสาระสำคัญในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา อย่างน้อยต้องเป็นไปตามมาตรา ๓๓๐ ผลจากการดำเนินการตามขั้นตอนที่บัญญัติไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จนในที่สุดก็ได้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาคนแรกของประเทศไทยคือ "นายพิเชต สุนทรพิพิธ" โดยบทบัญญัติใน มาตรา ๑๙๖ แห่งรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ บัญญัติว่า " ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาไทยคือบุคคลที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งเป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชน มีความรอบรู้ และมีประสบการณ์ในการบริหารราชการแผ่นดิน วิชาทฤษฎี หรือ กิจกรรมอันเป็นประโยชน์ร่วมกันของสาธารณะ และมีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นที่ประจักษ์"

กระบวนการแต่งตั้งผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

เมื่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๔๒ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๒ และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยมีประธานรัฐสภา รักษาการ และได้ให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นหน่วยงานธุรการ ในการจัดตั้งสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ให้แล้วเสร็จภายใน ๑ ปีนับแต่วันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการตามกฎหมายดังนี้

๑. สภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งคณะกรรมการสรรหาผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จำนวน ๓๑ คน ประกอบด้วย

- ผู้แทนพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีสมาชิกอยู่ในสภาผู้แทนราษฎรจำนวน ๑๙ คน
- อธิการบดีจากมหาวิทยาลัยของรัฐ ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือจำนวน ๔ คน
- ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุดจำนวน ๔ คน
- ผู้แทนศาลฎีกาจำนวน ๔ คน

๒. คณะกรรมการสรรหาผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจะเสนอชื่อบุคคล ผู้ที่เห็นว่าเป็นที่ยอมรับของประชาชน มีความรอบรู้ในการบริหารราชการแผ่นดิน และมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ ต่อที่ประชุมคณะกรรมการ โดยคณะกรรมการแต่ละท่านสามารถเสนอชื่อได้โดยไม่จำกัดจำนวน และได้เปิดโอกาส ให้ผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ได้ยื่นใบสมัครขอรับการคัดเลือก ได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องผ่านการเสนอชื่อของคณะกรรมการ และในการสรรหา บุคคลผู้สมควรเป็นผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภานั้น จะเลือกมาเพียงจำนวนสามเท่า ของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาที่มีได้ตามรัฐธรรมนูญ (๙ คน) ส่งไปยังสภาผู้แทนราษฎร

๓. สภาผู้แทนราษฎรเลือกบุคคลผู้สมควรเป็นผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ให้เหลือจำนวนสองในสาม (๖ คน) ส่งไปยังวุฒิสภา

๔. วุฒิสภาเลือกผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจำนวนไม่เกิน ๓ คน

๕. ประธานวุฒิสภานำรายชื่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขึ้นกราบบังคมทูล เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งเป็นผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา โดยมีวาระการดำรงตำแหน่ง ๖ ปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และดำรงตำแหน่ง ได้เพียงวาระเดียว เว้นแต่ในวาระเริ่มแรกให้ดำรงตำแหน่ง ๓ ปี และอาจได้รับเลือก เป็นคราวที่สองได้

บทบาท อำนาจและหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

๑. พิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียน

- เรื่องที่ข้าราชการ พนักงานของรัฐหรือลูกจ้างของหน่วยราชการหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่นไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่
- เรื่องที่ข้าราชการ พนักงานของรัฐหรือลูกจ้างของหน่วยราชการหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่นปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ โดยก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียนหรือประชาชนโดยไม่เป็นธรรม ไม่ว่าจะการปฏิบัตินั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายก็ตาม
- กรณีอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

๒. จัดทำรายงานพร้อมทั้งเสนอความเห็นและข้อเสนอแนะต่อรัฐสภา

- รายงานเฉพาะเรื่อง
- รายงานประจำปี (ภายในเดือนมีนาคมของทุกปี)

๓. เสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง เพื่อวินิจฉัยในกรณีที่เห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำใดของบุคคลใดตามข้อ ๑ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

๔. เสนอแนะต่อหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาดำเนินการให้มีการปรับปรุงหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือมติคณะรัฐมนตรีในเรื่องดังกล่าวต่อไป ในกรณีที่เกี่ยวกับมติคณะรัฐมนตรี ให้ส่งรายงานดังกล่าวให้คณะรัฐมนตรีทราบด้วย

๕. แจ้งให้หน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนและผู้บังคับบัญชาของข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้าง ของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่นดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ เมื่อเห็นว่ามีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการทุจริตหรือประพฤติมิชอบในวงราชการ หรือมีมูลความผิดทางอาญา หรือมีมูลความผิดทางวินัย และให้หน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนและผู้บังคับบัญชาดังกล่าวแจ้งผลการดำเนินการให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาทราบทุก ๓ เดือน

อำนาจบังคับในการปฏิบัติหน้าที่

๑. อำนาจบังคับในขั้นตอนการพิจารณา

- ๑.๑ ให้หัวหน้าหรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ พนักงานอัยการพนักงานสอบสวน หรือบุคคลใดมีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง หรือให้ถ้อยคำ หรือส่งวัตถุ เอกสาร หลักฐาน หรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการพิจารณา "ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"
- ๑.๒ การตรวจสถานที่ที่เกี่ยวกับเรื่องที่มีการร้องเรียนต้องแจ้งให้เจ้าของ หรือ ผู้ครอบครอง สถานที่ที่ทราบล่วงหน้าในเวลาอันควร "ผู้ใดต่อสู้ หรือขัดขวาง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ"

๒. อำนาจบังคับหน่วยงานให้ทำตามคำวินิจฉัย

- ๒.๑ ไม่มีอำนาจสั่งการฝ่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- ๒.๒ กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ปฏิบัติตามข้อเสนอแนะในเวลาอันสมควร ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาอาจส่งเรื่องให้กับนายกรัฐมนตรี หรือ รัฐมนตรีที่ควบคุมกำกับดูแลเพื่อสั่งการตามควรแก่กรณีได้
- ๒.๓ ในกรณีที่ส่งเรื่องให้กับนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีแล้ว แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐ นั้นยังคงไม่ปฏิบัติตามข้อเสนอแนะข้างต้นในเวลาอันสมควรโดยไม่มี เหตุผลอันสมควรและเป็นเรื่องที่สำคัญหรือเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ หรือเกี่ยวข้องกับประชาชนจำนวนมากผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา อาจทำ รายงานเรื่องนั้นเสนอต่อวุฒิสภา และสภาผู้แทนราษฎรเป็นเรื่องด่วนได้
- ๒.๔ รายงานดังกล่าวต้องเปิดเผยให้ประชาชนทราบตามวิธีการที่ผู้ตรวจการ แผ่นดินของรัฐสภากำหนด

ขั้นตอนการทำงานของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

๑. เรื่องใดที่ไม่ได้รับไว้พิจารณาหรืออาจไม่รับไว้พิจารณาจะส่งเรื่องให้หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ต่อไปตามควรแก่กรณีก็ได้
๒. เรื่องที่รับไว้พิจารณาต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จโดยไม่ชักช้า และเปิดโอกาส ให้ทั้งผู้ร้องเรียนและบุคคลหรือหน่วยงานที่ถูกร้องเรียนชี้แจงและแสดงหลักฐาน

ตามสมควร โดยสามารถให้หน่วยงานของรัฐนั้นๆ ชี้แจงข้อเท็จจริง หรือส่งวัตถุ เอกสาร หลักฐาน หรือให้หัวหน้าหน่วยงานนั้นๆ มาให้ถ้อยคำ หรือมีหนังสือ ชี้แจงข้อเท็จจริงหรือส่งวัตถุ เอกสาร รวมถึงขอให้ศาลส่งวัตถุ เอกสาร หลักฐาน หรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาและการตรวจสอบสถานที่ ที่เกี่ยวกับเรื่องที่มีการร้องเรียนโดยแจ้งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทราบล่วงหน้า ในเวลาอันควร

๓. เรื่องใดที่ไม่รับไว้พิจารณา หรือให้ยุติเรื่องให้แจ้งให้ผู้ร้องเรียนทราบพร้อมทั้งเหตุผล

๔. เมื่อพิจารณาและสอบสวนเรื่องใดเสร็จแล้ว ให้ทำรายงานสรุปข้อเท็จจริง พร้อมทั้งความเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขส่งให้หน่วยราชการทราบ หรือดำเนินการต่อไป

๕. เรื่องใดพิจารณาแล้ว ปรากฏว่าการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้าง ของหน่วยราชการหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น กระทำไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือมติคณะรัฐมนตรีแล้วแต่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม หรือความไม่เสมอภาคในกฎหมาย หรือเป็นการเลือกปฏิบัติ หรือลำเอียง ให้เสนอแนะให้หน่วยงานของรัฐดังกล่าวดำเนินการปรับปรุง หรือแก้ไข เพิ่มเติม แต่ในกรณีมติคณะรัฐมนตรีให้ส่งรายงานให้คณะรัฐมนตรีทราบด้วย

๖. เรื่องใดไม่อาจสอบสวนหาข้อเท็จจริงต่อไปได้ ให้ยุติเรื่องนั้นและรายงาน ให้วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรทราบ

ผู้มีสิทธิร้องเรียน

๑. บุคคลและคณะบุคคลซึ่ง

๑.๑ พบเห็นเหตุการณ์หรือเรื่องที่จะร้องเรียน

๑.๒ ได้รับความเสียหายโดยไม่เป็นธรรม

๑.๓ มีส่วนได้เสียในกรณีนั้นๆ

๒. กรรมการของวุฒิสภาหรือกรรมการของสภาผู้แทนราษฎรได้สอบสวน หรือ พิจารณา และส่งเรื่องให้ดำเนินการ

การยื่นเรื่องร้องเรียนอย่างไร (มาตรา ๒๐)

๑. การร้องเรียนด้วยหนังสือ (มาตรา ๒๐ วรรคแรก) จะต้อง

๑.๑ ระบุชื่อและที่อยู่ของผู้ร้องเรียน

๑.๒ ระบุเหตุที่ทำให้ต้องร้องเรียน

๑.๓ ใช้ถ้อยคำสุภาพ

- ๑.๔ ลงลายมือชื่อผู้ร้องเรียน
- ๑.๕ การส่งหนังสือร้องเรียน
 - ๑.๕.๑ นำส่งด้วยตนเอง
 - ๑.๕.๒ ส่งทางไปรษณีย์
 - ๑.๕.๓ มอบให้บุคคลอื่นนำส่ง
 - ๑.๕.๔ ส่งผ่าน ส.ส. หรือ ส.ว.
 - ๑.๕.๕ ส่งทางโทรสาร (FAX)
 - ๑.๕.๖ วิธีอื่นๆ ตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภากำหนด
๒. การร้องเรียนด้วยวาจาทางโทรศัพท์ (มาตรา ๒๐ วรรคสอง) จะต้อง
 - ๒.๑ โทรศัพท์ไปยังสำนักงาน (หมายเลข โทร. ๑๖๗๖ ฟรีทั่วประเทศ)
 - ๒.๒ แจ้งชื่อ ที่อยู่ และหมายเลขโทรศัพท์ (ถ้ามี) ของผู้ร้องเรียน
 - ๒.๓ แจ้งเลขประจำตัวประชาชน หรือเลขที่หนังสือเดินทางของผู้ร้องเรียน
 - ๒.๔ ระบุเหตุที่ทำให้ต้องร้องเรียน
 - ๒.๕ เรื่องร้องเรียนด้วยวาจาต้องเป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วนหรือไม่ยุ่งยากซับซ้อน
 - ๒.๖ ใช้ถ้อยคำสุภาพ
 - ๒.๗ ยินยอมให้มีการบันทึกเสียงคำร้องเรียนไว้เป็นหลักฐาน

เรื่องร้องเรียนประเภทใดอยู่ในอำนาจ และไม่อยู่ในอำนาจ

๑. เรื่องที่ไม่ได้รับไว้พิจารณาหรือให้ยุติการพิจารณา มีดังนี้
 - ๑.๑ เรื่องที่เป็นนโยบายซึ่งคณะรัฐมนตรีแถลงต่อรัฐสภาเว้นแต่การปฏิบัติตามนโยบายดังกล่าวมีลักษณะตามมาตรา ๑๖ (๑) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๒
 - ๑.๒ เรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งเสร็จเด็ดขาดแล้ว
 - ๑.๓ เรื่องที่มีได้เป็นไปตามมาตรา ๑๖ (๑) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๒^๑
 - ๑.๔ เรื่องที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลหรือการลงโทษทางวินัย
 - ๑.๕ เรื่องที่ผู้ร้องเรียนไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๒

๒. เรื่องที่ไม่อาจรับพิจารณาหรืออาจยุติการพิจารณาดังนี้

กรณีแรก ๒.๑ เรื่องที่เกี่ยวกับการทุจริตหรือประพฤติมิชอบในวงราชการ

๒.๒ เรื่องที่ผู้ร้องเรียนไม่ให้ความร่วมมือ

๒.๓ เรื่องที่เคยสรุปผลการพิจารณาแล้ว

กรณีสอง (กรณีที่การพิจารณาต่อไปจะไม่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนโดยรวม)

๒.๔ เรื่องที่ผู้ร้องเรียนตาย

๒.๕ เรื่องที่ผู้ร้องเรียนมิได้มีส่วนได้เสีย

๒.๖ เรื่องที่ผู้ร้องเรียนได้ยื่นเมื่อพ้นกำหนดสองปี

๒.๗ เรื่องที่ผู้ร้องเรียนได้รับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรม หรือได้รับการชดใช้ความเสียหายอย่างเหมาะสมแล้ว

การสร้างความรู้ ความเข้าใจ แก่ประชาชน

๑. การประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อต่างๆ

- วิทยูและโทรทัศน์
- สื่อสิ่งพิมพ์
- เอกสารเผยแพร่
- แจกเป็นหนังสือไปยังหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นทุกหน่วยงานทั่วประเทศ
- สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ทางอินเทอร์เน็ต (Internet Web-site) ทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail)

๒. การประชาสัมพันธ์เชิงวิชาการ

- การจัดบอร์ดเผยแพร่ความรู้ตามงานสำคัญๆ ของประเทศ เช่น งานวันเด็กแห่งชาติ งานวันรัฐธรรมนูญ เป็นต้น
- การจัดนิทรรศการเชิงให้ความรู้ภายในสำนักงานฯ เพื่อความเข้าใจต่อผู้มาติดต่อและผู้มาเยี่ยมชมการปฏิบัติงานของสำนักงานฯ
- การจัดสัมมนาให้ความรู้ ความเข้าใจในเชิงวิชาการยังแหล่งสถาบัน การศึกษาต่างๆ

ความเชื่อมโยงกับระบบรัฐสภา

๑. สถาบันผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เป็นกลไกของฝ่ายนิติบัญญัติในการควบคุมฝ่ายบริหาร
๒. ทำรายงานเฉพาะเรื่องและรายงานประจำปีเสนอต่อวุฒิสภา และสภาผู้แทนราษฎรภายในเดือนมีนาคมของทุกปี
๓. คณะกรรมาธิการของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาสามารถส่งเรื่องให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาพิจารณาได้ ถ้าอยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

ความเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

(โดยการประสานงาน เช่น การประสานงานด้านฐานข้อมูลทางวิชาการ ด้านกฎหมาย เป็นต้น)

- กระทรวงยุติธรรม
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
- สำนักงานอัยการสูงสุด
- สภานายความ
- สถาบันการศึกษา
- หน่วยงานราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
- องค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้อง

มาตรา ๑๖ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) วิจัยและสอบสวนหาข้อเท็จจริงตาม คำร้องเรียนในกรณี

(ก) การไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น

(ข) การปฏิบัติหรือการละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ทว่าผลการส่วนท้องถิ่นก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียนหรือประชาชน โดยปกติในกรณีนี้ ไม่มีการนั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยหน้าที่ก็ตาม

(ค) กรณีอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๒๐ การร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาต้องทำเป็นหนังสือ

(๑) ระบุชื่อ และที่อยู่ของผู้ร้องเรียน

(๒) ระบุเหตุที่ทำให้ตั้งร้องเรียนพร้อมด้วยข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวกับเรื่องร้องเรียนตามสมควร

(๓) ใช้ถ้อยคำสุภาพ

(๔) ลงลายมือชื่อผู้ร้องเรียน

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจะออกระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อเปิดโอกาสให้มีการร้องเรียนด้วยวาจาก็ได้ ระเบียบดังกล่าวให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

๑๑๕๓ อาคารเอ็กซิม ชั้น ๒๐ ถนนพหลโยธิน สามเสนใน พญาไท กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐

ตึกป.ฉ. ๓๓๓ สามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๕๕ ๐๔๐๐ โทรสาร ๐ ๒๒๕๕ ๐๔๘๔ หรือ โทร. ๑๖๗๖ (ฟรีทั่วประเทศ)